

ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ

2020-2023

**This project was funded by the Rights, Equality and
Citizenship Programme of the European Union (REC 2014-
2020)**

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	4
ΜΕΡΟΣ Α.....	6
Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας	6
Αναγκαιότητα Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας	7
Η αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ελλάδα	16
Καταπολέμηση του Ρατσισμού και της Ρατσιστικής Βίας	17
Εκπαίδευση Εισαγγελέων σε θέματα ρατσιστικής βίας.....	17
Βελτίωση στατιστικών δεδομένων	18
Διεθνής Συνεργασία.....	19
Κατάργηση της διάταξης περί «αρτιμέλειας» για την εισαγωγή στις Ανώτερες Σχολές Δραματικής Τέχνης	20
Αντιμετώπιση αδήλωτης εργασίας.....	21
Νομοθετική θωράκιση για την αντιμετώπιση της αναγκαστικής εργασίας	22
Θεσμικό πλαίσιο	24
Εθνικό θεσμικό πλαίσιο	24
Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά – Ποινικός κώδικας	24
Βασανιστήρια.....	25
Διέγερση σε διάπραξη εγκλημάτων, βιαιοπραγίες ή διχόνοια.....	25
Πρόκληση / υποκίνηση / διέγερση / προτροπή σε ρατσιστικές πράξεις (ρητορική μίσους)	25
Άρνηση / ευτελισμός γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου κ.α.	26
Τέλεση μέσω διαδικτύου	26
Ευθύνη νομικών προσώπων ή ενώσεων προσώπων	27
Αυτεπάγγελτη δίωξη.....	28
Απαγόρευση των διακρίσεων.....	28
Δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες	29
Διόρθωση καταχωρισμένου φύλου.....	30
Απαγόρευση διακρίσεων από αστυνομικούς	30
Συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας	30
Νομικές προβλέψεις κατά των διακρίσεων στη ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία και τον κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας	31
Διεθνές θεσμικό πλαίσιο	32
Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών	32
Διεθνής Οργάνωση Εργασίας	35
Ευρωπαϊκή Ένωση	35

Συμβούλιο της Ευρώπης	37
Αποτύπωση δράσεων και ερευνών	40
Δράσεις	40
Εκθέσεις – Έρευνες – Αναφορές	42
Συστάσεις και Βέλτιστες Πρακτικές	53
Γενικές Συστάσεις και Γενικά Σχόλια	53
«Καλές πρακτικές» κατά του ρατσισμού και κάθε μορφής διακρίσεων σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο	55
Εθνικά Σχέδια Δράσης Κρατών - Μελών της Ε.Ε.	59
ΜΕΡΟΣ Β	62
Ο σχεδιασμός του Εθνικού Σχεδίου Δράσης	62
Ορισμοί	63
Στόχοι – Άξονες προτεραιότητας	70
Α) Διακρίσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις	71
Β) Καταπολέμηση ρατσιστικού εγκλήματος	72
Καταγραφή και επεξεργασία των περιστατικών ρατσιστικής βίας	73
Γ) Ευαισθητοποίηση – Ενημέρωση	78
Δ) Ένταξη/Ενδυνάμωση	79
Ε) Οριζόντιες - διατομεακές πολιτικές	80
Κατανομή Δράσεων και Ομάδων στόχων ανά άξονα	81
Ομάδες Στόχοι	83
Δράσεις	88
Θεματικός Άξονας: Διακρίσεις Στερεότυπα Προκαταλήψεις	88
Θεματικός Άξονας: Καταπολέμηση ρατσιστικού εγκλήματος	93
Θεματικός Άξονας: Ευαισθητοποίηση – Ενημέρωση	106
Θεματικός Άξονας: Ένταξη/Ενδυνάμωση	115
Οριζόντιες – Διατομεακές Δράσεις	132
Μεθοδολογία – Προσέγγιση	147
Βασικές αρχές υλοποίησης	148
Αξιολόγηση – Έλεγχος Ποιότητας	148
Επικοινωνία και Δημοσιότητα του Εθνικού Σχεδίου	151
Παράρτημα	152

Πρόλογος

Το Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ) συστάθηκε με τον ν. 4356/2015 και αποτελεί ένα συλλογικό, συμβουλευτικό – γνωμοδοτικό όργανο και υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Η συγκρότησή του έγινε την 10^η Μαρτίου 2016 με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Το Συμβούλιο έχει μεταξύ άλλων τις ακόλουθες σημαντικές αρμοδιότητες:

α) το σχεδιασμό πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας προς διασφάλιση της προστασίας ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, κοινωνικής προέλευσης, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή χαρακτηριστικών φύλου,

β) την επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και της συμμόρφωσής της με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο και την προώθηση και τον συντονισμό της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς και την ενίσχυση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στα ζητήματα αυτά, και

γ) τη σύνταξη Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού, του οποίου παρακολουθεί συστηματικά την εφαρμογή και μεριμνά για την τακτική επικαιροποίηση.

Στα τέσσερα και πλέον έτη λειτουργίας του Συμβουλίου και ύστερα από αλληπάλληλες διαβουλεύσεις μεταξύ των μελών του ολοκληρώθηκε η εκπόνηση του πρώτου και κεφαλαιώδους σημασίας Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, για τα έτη 2020-2023. Σε αυτό αποτυπώνεται και αναπτύσσεται έμπρακτα η μηδενική ανοχή της ελληνικής πολιτείας απέναντι σε κάθε είδους φαινόμενο ρατσισμού και μισαλλοδοξίας εντός της χώρας μας. Βέβαια, πολιτική δεν συνιστούν μόνο τα κείμενα, αλλά η διαρκής παρακολούθηση των δράσεων που οφείλουμε να υλοποιήσουμε.

Η ελληνική κοινωνία οφείλει να αποδείξει σε δίσεκτους καιρούς ότι είναι μια κοινωνία ενσωμάτωσης/ένταξης, και αποδοχής της διαφορετικότητας, όπου και εάν αυτή εδράζεται. Η ελληνική πολιτεία οφείλει ως σύγχρονη ευρωπαϊκή πολιτεία να νομοθετήσει, να εφαρμόσει το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο και να παρακολουθήσει την εφαρμογή του. Η ελληνική πολιτεία δια των συντεταγμένων της εξουσιών είναι εκείνη που διασφαλίζει τη λειτουργία των θεσμών. Είναι πλέον καθολική η στήριξη όλων εκείνων των δράσεων και πολιτικών που αποσκοπούν στο να θέσουν εκ ποδών κάθε ρατσιστική αντίληψη και κάθε ρητορική μίσους.

Ο Πρόεδρος του ΕΣΡΜ και

Γενικός Γραμματέας Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Πάνος Αλεξανδρής

Αθήνα 14-12-2020

ΜΕΡΟΣ Α

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Η προστασία και η προώθηση της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών συγκροτούν τις βασικές αρχές του Ελληνικού Συντάγματος. Η Ελλάδα αποδίδει πρωταρχική σημασία στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών όλων των ατόμων που ευρίσκονται εντός της ελληνικής επικράτειας, καθώς και στη διαφύλαξη των δημοκρατικών θεσμών και στη λειτουργία του κράτους δικαίου.

Ο ρατσισμός και άλλες ιδεολογίες ανισότητας έρχονται σε σύγκρουση με αυτές τις αρχές. Ο ρατσισμός, η μισαλλοδοξία και οι διακρίσεις αποτελούν παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και θέτουν σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή και κοινωνική ειρήνη ενώ υποσκάπτουν τα θεμέλια του δημοκρατικού πολιτεύματος και του κράτους δικαίου.

Η ανάπτυξη και η εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας είναι ζωτικής σημασίας καθώς συμπληρώνει το εθνικό και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο με ισχυρές δράσεις και δεσμεύσεις. Μακροπρόθεσμα, οι στόχοι του Εθνικού Σχεδίου Δράσης είναι:

- Να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας, της ρατσιστικής βίας και των διακρίσεων.
- Να διασφαλισθεί ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας, που παρέχει τη δυνατότητα στους πολίτες να ζήσουν σε μία δημοκρατική κοινωνία χωρίς διακρίσεις ενισχύοντας αποτελεσματικά το στάδιο της πρόληψης.
- Να ευαισθητοποιήσει για τον σεβασμό της αρχής της ισότητας, της ίσης μεταχείρισης και της αξιοπρέπειας όλων των διαβιούντων στην ελληνική επικράτεια σε μία πλουραλιστική κοινωνία που βασίζεται στο κράτος δικαίου.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας υποστηρίζεται από το πρόγραμμα Rights, Equality And Citizenship (REC) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2016 – 2020).

Αναγκαιότητα Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Η καταπολέμηση των φαινομένων του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά αποτελεί αναγνωρισμένη προτεραιότητα της Ελλάδας τα τελευταία χρόνια. Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία αντίκεινται ευθέως στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και του κράτους δικαίου, αρχές στις οποίες θεμελιώνεται η Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα εξάλλου με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η ανεκτικότητα και ο σεβασμός της ίσης αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων αποτελούν θεμέλιο μίας δημοκρατικής, πλουραλιστικής κοινωνίας¹.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην έκθεση του 2019 για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ΕΕ συμπεραίνει πως ο ρατσισμός, τα εγκλήματα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά και οι διακρίσεις εκδηλώνονται από άτομα που προέρχονται από ολόκληρο το κοινωνικό και πολιτικό φάσμα ενώ αφορούν όλους τους τομείς της ζωής. Ωστόσο, τα θύματα και οι μάρτυρες μερικές φορές δεν αναφέρουν τα περιστατικά στις αρχές. Ένας λόγος είναι η πεποίθηση ότι τίποτα δεν θα άλλαζε ως αποτέλεσμα της αναφοράς².

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις 16 Σεπτεμβρίου 2020 ανακοινώθηκε ένα νέο σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά του ρατσισμού, το οποίο καθορίζει μια σειρά μέτρων για την επόμενη πενταετία. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να μεγιστοποιήσουν τη χρήση όλων των εργαλείων που έχουν στη διάθεσή τους, ιδίως της χρηματοδότησης που διατίθεται στο πλαίσιο του επόμενου μακροπρόθεσμου προϋπολογισμού της ΕΕ και του μέσου Next Generation EU. Το σχέδιο δράσης συγκεντρώνει φορείς σε όλα τα επίπεδα για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση του ρατσισμού στην Ευρώπη, μεταξύ άλλων μέσω της έγκρισης εθνικών σχεδίων δράσης κατά του ρατσισμού³.

Το σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά του ρατσισμού 2020-2025 προβλέπει σειρά δράσεων για την αντιμετώπιση του ρατσισμού μέσω του δικαίου της ΕΕ αλλά και άλλων μέσων — σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών αρχών επιβολής του νόμου, των μέσων ενημέρωσης και της κοινωνίας των πολιτών. Μεταξύ άλλων, το σχέδιο δράσης ζητεί:

- **Καλύτερη επιβολή του δικαίου της ΕΕ** — Η ΕΕ διαθέτει ισχυρό νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, αλλά απαιτείται σαφώς επαναξιολόγηση του πλαισίου αυτού και εντοπισμός τυχόν κενών που πρέπει να καλυφθούν.

Το 2021, η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της **Οδηγίας για τη**

¹Erbakan κατά Τουρκίας της 6ης Ιουλίου 2006, παρ.56.

² FRA - Fundamental Rights Report 2019, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-fundamental-rights-report-2019_en.pdf

³https://ec.europa.eu/greece/news/20200918_1_el

φυλετική ισότητα⁴ και θα δώσει συνέχεια με ενδεχόμενη νομοθεσία έως το 2022. Η Επιτροπή θα εξασφαλίσει επίσης την πλήρη και ορθή μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και εφαρμογή της **Απόφασης-πλαίσιο για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας**, μεταξύ άλλων μέσω διαδικασιών παράβασης.

- **Στενότερος συντονισμός** — Η Επιτροπή θα διορίσει **συντονιστή κατά του ρατσισμού** και θα ξεκινήσει **τακτικό διάλογο** με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τα οποία θα συνεδριάζουν τουλάχιστον δύο φορές ετησίως. Ο συντονιστής θα συνεργάζεται με άτομα που ανήκουν σε μειονοτικές φυλετικές ή εθνοτικές ομάδες και θα αλληλεπιδρά με τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την κοινωνία των πολιτών, την ακαδημαϊκή κοινότητα και την Επιτροπή για να ενισχύει τα μέτρα πολιτικής στον τομέα της καταπολέμησης του ρατσισμού.
- **Δίκαιη αστυνόμευση και προστασία** — με την υποστήριξη των οργανισμών της ΕΕ, όπως ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) και ο Οργανισμός για την Κατάρτιση στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (CEPOL), τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την πρόληψη στάσεων που εισάγουν διακρίσεις μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου και να ενισχύσουν την αξιοπιστία του έργου επιβολής του νόμου κατά των εγκλημάτων μίσους.
- **Ενισχυμένη δράση σε εθνικό επίπεδο** — Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να εγκρίνουν **εθνικά σχέδια δράσης** κατά του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων έως το τέλος του 2022. Έως το τέλος του 2021, η Επιτροπή, σε συνεργασία με εθνικούς εμπειρογνώμονες, θα συγκεντρώσει τις βασικές αρχές για την κατάρτιση αποτελεσματικών εθνικών σχεδίων δράσης και θα υποβάλει μια πρώτη έκθεση προόδου έως το τέλος του 2023.
- **Αύξηση της πολυμορφίας του προσωπικού της ΕΕ** — Η Επιτροπή θα λάβει μέτρα για να βελτιώσει σημαντικά την αντιπροσωπευτικότητα του προσωπικού της Επιτροπής, μέσω μέτρων που στοχεύουν στην πρόσληψη και την επιλογή. Τα άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ καλούνται να λάβουν παρόμοια μέτρα⁵.

Στα άλλα μέτρα που αναφέρονται στο σχέδιο δράσης περιλαμβάνονται τα εξής: αύξηση της ευαισθητοποίησης και αντιμετώπιση των φυλετικών και εθνοτικών στερεοτύπων μέσω των μέσων ενημέρωσης, της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και του αθλητισμού και βελτίωση της συλλογής αναλυτικών δεδομένων ανά εθνοτική ή φυλετική καταγωγή. Η Επιτροπή θα δρομολογήσει επίσης ετήσιο προσδιορισμό των ευρωπαϊκών πρωτευουσών ένταξης και πολυμορφίας και θα διοργανώσει σύνοδο κορυφής κατά του ρατσισμού την άνοιξη του 2021. Στο σχέδιο δράσης επίσης επισημαίνεται

⁴ Οδηγία 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής.

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Μια Ένωση ισότητας: σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025.

πως το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ηλικία και η αναπηρία μπορούν να συνδυαστούν με άλλα πεδία διάκρισης, και πως αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη μέσω μιας διατομεακής προσέγγισης.

Επιπρόσθετα, η Ευρωπαϊκή Ένωση επεξεργάζεται μια νέα «Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία» για την περίοδο 2020-2030, η οποία θα αποτελέσει τη συνέχεια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αναπηρία 2010-2020, στην οποία περιλαμβάνονταν συγκεκριμένες παρεμβάσεις για την εξάλειψη των διακρίσεων σε βάρος των ατόμων με αναπηρία (Τομέας Δράσης 3)⁶.

Το 2019, η ομάδα υψηλού επιπέδου της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας συμφώνησε στη σύσταση τριών ομάδων εργασίας με τη στήριξη του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη – Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κατάρτιση στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου και του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, με σκοπό την παροχή συνδρομής στις εθνικές αρχές για τη θέσπιση αποτελεσματικών και επαρκών υπηρεσιών υποστήριξης για τα θύματα εγκλημάτων μίσους, καθώς και στοχευμένης στρατηγικής κατάρτισης για την επιβολή του νόμου και την καταγραφή, τη συλλογή δεδομένων και την ενθάρρυνση της καταγγελίας από τα θύματα εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά⁷.

Η ΕΕ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην προστασία θυμάτων ρατσιστικής βίας, που αντανakλάται στην στρατηγική της για τα δικαιώματα των θυμάτων για την περίοδο 2020-2025. Όσον αφορά τα δικαιώματα των θυμάτων, οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας αποσκοπούν στην προώθηση της καταγγελίας εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά, στη βελτίωση της λεπτομερούς διερεύνησης των κινήτρων που οδηγούν σε προκαταλήψεις και την υποστήριξη των θυμάτων ρατσισμού και ξενοφοβίας. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εξακολουθήσει να εφαρμόζει τις προσφάτως εγκριθείσες κατευθυντήριες αρχές για τη διασφάλιση της δικαιοσύνης, της προστασίας και της παροχής υποστήριξης για τα θύματα εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά και ρητορικής μίσους. Επιπλέον, η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να στηρίζει τα κράτη μέλη στη διαδικασία κατάρτισης εθνικών στρατηγικών για την καταπολέμηση του αντισημιτισμού, με σκοπό την ενδυνάμωση και προστασία των θυμάτων αντισημιτικών εγκλημάτων. Ακόμη, οι δράσεις για τα δικαιώματα των θυμάτων θα συντονίζονται με τις δραστηριότητες στο πλαίσιο της επικείμενης πρωτοβουλίας για την ισότητα και την ένταξη των Ρομά και της επικείμενης στρατηγικής για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+⁸.

⁶<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC0636>

⁷ Βλ. http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=48874.

⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων (2020-2025), COM(2020) 258 final.

Στην Ελλάδα, τα δεδομένα δεν αφήνουν περιθώρια εφησυχασμού. Ήδη από τις αρχές του 2000, σε εκθέσεις που έχουν συνταχθεί από εθνικούς θεσμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και ο Συνήγορος του Πολίτη, από μηχανισμούς διεθνών οργανισμών, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (ECRI), από διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις, όπως το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Human Rights Watch), καθώς και από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, γίνονται επανειλημμένες αναφορές στη συνεχιζόμενη εκδήλωση φαινομένων ρατσισμού και μισαλλοδοξίας στη χώρα, και στην απουσία αποτελεσματικών μέτρων αντιμετώπισης⁹.

Σε αναφορές του το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας επισημαίνει ότι η ρατσιστική βία και η διάδοση της ρητορικής μίσους αυξήθηκε σημαντικά από το 2010, με αρκετές διακυμάνσεις κατά την τελευταία δεκαετία¹⁰, που συμπίπτει με το ξεδίπλωμα της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης της χώρας.

Στις 5 Νοεμβρίου 2015, η *Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ* δημοσίευσε τις Καταληκτικές Παρατηρήσεις της επί της δεύτερης περιοδικής έκθεσης της Ελλάδας για την εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα. Στην έκθεση αυτή η Επιτροπή παρατήρησε ότι η έλλειψη εμπιστοσύνης στις αρχές και η απουσία αποτελεσματικού μηχανισμού καταγγελιών έχει ως συνέπεια περιορισμένο αριθμό καταγγελιών υποθέσεων ρατσισμού ενώ οι κυρώσεις που επιβάλλονται δεν επαρκούν για την αποθάρρυνση και την αποτροπή των διακρίσεων (άρθρα 2, 19-20 και 26)¹¹. Σύμφωνα με την Επιτροπή η Ελλάδα θα πρέπει να διασφαλίσει ότι:

1. κάθε είδους υπεράσπιση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους απαγορεύεται από το νόμο και ότι
2. σε όλες τις περιπτώσεις ρατσιστικής βίας οι αρχές διερευνούν συστηματικά, ότι οι δράστες διώκονται και τιμωρούνται και ότι χορηγείται αποζημίωση στα θύματα. Υπό το πρίσμα αυτό, η Ελλάδα θα πρέπει:
 - να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για τη βελτίωση της αναφοράς των εγκλημάτων (προκατάληψης) με ρατσιστικά χαρακτηριστικά και
 - να εντείνει τις προσπάθειές της για την εξάλειψη των στερεοτύπων και των διακρίσεων εις βάρος των μεταναστών-ριών, των προσφύγων και των Ρομά, μεταξύ άλλων με εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού για την προαγωγή της ανεκτικότητας και του σεβασμού της διαφορετικότητας.

⁹ FRA – Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ρατσισμός, διακρίσεις, μισαλλοδοξία και εξτρεμισμός: Διδάγματα από εμπειρίες στην Ελλάδα και την Ουγγαρία, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-thematic-situation-report-3_el.pdf

¹⁰ Βλ. σχετικά τις εκθέσεις του Δικτύου καταγραφής περιστατικών Ρατσιστικής βίας από το 2011 έως το 2019. <http://rvrn.org>

¹¹ UN – Human Rights Committee, Concluding observations on the second periodic report of Greece, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fGRC%2fCO%2f2&Lang=en

Το 2016, η *Επιτροπή για την Κατάργηση των Φυλετικών Διακρίσεων* του ΟΗΕ δημοσίευσε τις Καταληκτικές της Παρατηρήσεις για την εικοστή έως την εικοστή δεύτερη περιοδική έκθεση της Ελλάδας. Οι εμπειρογνώμονες της επιτροπής αναγνώρισαν την περίπλοκη κατάσταση στην Ελλάδα που χαρακτηριζόταν από την οικονομική ύφεση και την ανθρωπιστική κρίση, που επιδεινώθηκε από την άνοδο του ρατσισμού σε ολόκληρη την Ευρώπη. Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή κάλεσε την Ελλάδα να:

- Προλαμβάνει, να καταπολεμεί και να τιμωρεί αποτελεσματικά τον ρατσιστικό λόγο μίσους και τα εγκλήματα μίσους
- Ενισχύσει την εκπαίδευση πάνω στην αναγνώριση, την καταγραφή, την πρόληψη και την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους, της ρητορικής μίσους και των κινήτρων προκατάληψης, ιδίως για το δικαστικό σώμα, την αστυνομία, τους εισαγγελείς και την επιθεώρηση εργασίας (ΣΕΠΕ) και να βελτιώσει τον μεταξύ των θεσμών αυτών συντονισμό
- Οργανώσει εντατικές εκστρατείες σε όλη τη χώρα, σε συνεργασία με τα εθνικά όργανα δικαιωμάτων του ανθρώπου και τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών
- Υιοθετήσει συγκεκριμένα μέτρα, σε διαβούλευση με τις ενδιαφερόμενες ομάδες, προκειμένου να αυξηθούν οι καταγγελίες των ρατσιστικών εγκλημάτων μίσους, διασφαλίζοντας ότι ο μηχανισμός καταγγελιών είναι διαφανής και προσβάσιμος και βρίσκοντας τρόπους ώστε τα θύματα να έχουν περισσότερη εμπιστοσύνη στην αστυνομία και το σύστημα δικαιοσύνης¹².

Σύμφωνα με την ECRI, παρατηρείται εξακολούθηση κρουσμάτων ρατσιστικής βίας σε βάρος μεταναστών/-ριών, προσφύγων και αιτούντων άσυλο¹³. Επιπλέον η ECRI παρατηρεί ότι η ρητορική μίσους είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στο διαδίκτυο και στα ΜΜΕ. Αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι οι διακρίσεις κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων καθώς και τα εγκλήματα με ομοφοβικό/τρανσφοβικό κίνητρο, όπως η σωματική βία και η λεκτική παρενόχληση, αλλά και η ομοφοβική/τρανσφοβική ρητορική είναι αρκετά διαδεδομένα στην Ελλάδα¹⁴. Η ECRI, συνέταξε μία ευρεία λίστα συστάσεων προς την Ελλάδα για την αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων, όπως για παράδειγμα την ανάπτυξη μίας εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση των διακρίσεων και της ομοφοβίας/τρανσφοβίας, που να

¹² Committee on the Elimination of Racial Discrimination - Concluding observations on the twentieth to twenty-second periodic reports of Greece, Adopted by the Committee at its ninetyeth session (2-26 August 2016), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD/C/GRC/20-22&Lang=en

¹³ Για την τεκμηρίωση του ρατσιστικού φαινομένου στην Ελλάδα αξιοποιείται από την ECRI και η ειδική έκθεση του Συνήγορου του Πολίτη για τη ρατσιστική βία, στην οποία ήδη από το 2013, ο Συνήγορος είχε διαπιστώσει μεταξύ άλλων α) τη σοβαρή αναντιστοιχία της επίσημης καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας από την αστυνομία με τον πολύ μεγαλύτερο αριθμό τέτοιων περιστατικών που είχαν καταγραφεί από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, β) την αδράνεια ή ολιγωρία των αστυνομικών οργάνων, και πάντως την αναποτελεσματική διερεύνηση των καταγγελιών στις οποίες φαίνεται να εμπλέκονταν αστυνομικά όργανα και γ) τις ελλείψεις του νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση αδικημάτων με ρατσιστικό κίνητρο και για την αποτελεσματική προστασία των θυμάτων στην πράξη, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.diakritiki-metaxeirisi-astunomiki-prostasia.125089>

¹⁴ Fifth report on Greece (adopted on 10 December 2014 / published on 24 February 2015), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-greece-greek-translation-/16808b5798>

περιλαμβάνει και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Επιπλέον προτείνεται η ενθάρρυνση και η υποστήριξη των εκπαιδευτικών προκειμένου να βοηθούν θύματα εκφοβισμού σε σχολικό περιβάλλον¹⁵.

Παράλληλα αποτιμώνται θετικά οι εξελίξεις που έχουν επέλθει σε νομοθετικό επίπεδο για την αντιμετώπιση του ρατσισμού και συγκεκριμένα:

- η θέσπιση και λειτουργία ειδικών αστυνομικών μονάδων για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας,
- η ανάθεση σε ειδικό εισαγγελέα της δίωξης πράξεων ρατσιστικής βίας τον Οκτώβριο του 2013,
- η ψήφιση του νέου αντιρατσιστικού νόμου το 2014, αλλά και των τροποποιήσεων που επήλθαν σε ποινικές διατάξεις για την πάταξη του ρατσισμού.

Οι εκθέσεις προβλέπουν συστάσεις άμεσης εφαρμογής για την αντιμετώπιση του φαινομένου όπως:

- Θέσπιση εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας από ομάδα δράσης (taskforce) που θα αποτελείται από όλες τις αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένου του Συνηγόρου του Πολίτη, της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και ΜΚΟ.

Στις 29 Οκτωβρίου 2019, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες δημοσίευσε τις Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της.

Η Επιτροπή στην παρ. 8 συνιστά στη χώρα μας:

- Να λάβει νομοθετικά μέτρα για να διασφαλίσει την προστασία από τις διακρίσεις λόγω αναπηρίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόβλεψης συγκεκριμένων μέτρων, της εξατομικευμένης στήριξης και της προστασίας από την άρνηση εύλογων προσαρμογών σε όλους τους τομείς της ζωής, σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.
- Να βελτιώσει την εφαρμογή προτύπων για συγκεκριμένα μέτρα και εξατομικευμένη στήριξη στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, ιδιαίτερα στα σχολεία και σε σχέση με τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες με αναπηρία.
- Να θεσπίσει τη δευτερογενή νομοθεσία που προβλέπεται στο Άρθρο 74 του νόμου 4488/2017¹⁶ ώστε να εγγυηθεί την ίση μεταχείριση και να απαγορεύσει τις διακρίσεις κατά

¹⁵ ECRI, Collection of Trans specific recommendations from the European Commission Against Racism and Intolerance (ECRI) , διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://tgeu.org/wp-content/uploads/2016/07/Trans-specific-recommendations-from-ECRI-July-2016.pdf.pdf>

¹⁶ Σύμφωνα με την παρ. 4 του εν λόγω άρθρου, η επέκταση της αρχής ίσης μεταχείρισης λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης αφορά «στους τομείς της κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης, των κοινωνικών παροχών και φορολογικών διευκολύνσεων, της εκπαίδευσης και της πρόσβασης στη διάθεση και παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται συναλλακτικά στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης και της στέγης [...]»,

των ατόμων με αναπηρία στους τομείς της εκπαίδευσης και της παροχής αγαθών και υπηρεσιών¹⁷.

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, με βάση τα πιο πρόσφατα δεδομένα που έχει συλλέξει εκφράζει ανησυχίες για την πολιτική πόλωση σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την εξάπλωση του μισαλλόδοξου λόγου παγκοσμίως, που σε συνδυασμό με εθνικούς και τοπικούς παράγοντες διαμορφώνουν την κατάσταση και στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την έκθεση του Δικτύου για το 2019, τα κρούσματα οργανωμένης βίας έχουν μειωθεί από την περίοδο προ και κατά το 2013, ωστόσο συνεχίζει να καταγράφει επιθέσεις που παρουσιάζουν στοιχεία οργάνωσης ή τελούνται από οργανωμένες ομάδες αλλά και περιστατικά με δράστες μεμονωμένα άτομα (γείτονες, ιδιοκτήτες ακινήτων στις οικίες που διαμένουν πρόσφυγες, υπάλληλοι ΜΜΜ, κλπ.). Το Δίκτυο έχει διαπιστώσει ότι τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα γίνονται στόχος μιας ευρείας κατηγορίας δραστών, η οποία περιλαμβάνει οργανωμένες ομάδες, γείτονες, πολίτες, δημόσιους υπαλλήλους και ένστολους, ακόμα και μέλη της οικογένειάς τους¹⁸.

Η Διεθνής Πλατφόρμα για την συνεργασία σε θέματα παράτυπων μεταναστών (PICUM) στην έκθεσή της επισημαίνει ότι η παρουσία των μεταναστών εργαζομένων αποδεικνύει ότι υπάρχει ζήτηση στην αγορά εργασίας σε επαγγέλματα με χαμηλές αμοιβές κυρίως στην εστίαση, τη φιλοξενία, τη γεωργία, τις κατασκευές, το λιανικό εμπόριο, καθώς και τους τομείς της οικιακής εργασίας. Παρόλα αυτά, οι εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές μετανάστευσης συνεχίζουν να προσφέρουν λίγες δυνατότητες για τους μετανάστες από τρίτες χώρες ώστε να λαμβάνουν τακτικά άδειες εργασίας και παραμονής. Λόγω των εκτεταμένων ανεπίσημων συμβάσεων εργασίας, της αδήλωτης δραστηριότητας και των ανεπίσημων καναλιών προσλήψεων στους τομείς αυτούς, πολύ λίγα ολοκληρωμένα στοιχεία είναι διαθέσιμα, έχουν καταχωρηθεί ή υπολογίζονται στις εθνικές στατιστικές, σχετικά με τους όρους και τις συνθήκες εργασίας των μεταναστών, καθώς οι εργαζόμενοι αυτοί συχνά δεν καταγράφονται. Οι χαμηλόμισθοι εργαζόμενοι μετανάστες βρίσκονται συνεχώς μεταξύ της νόμιμης και παράτυπης κατάστασης γεγονός που καθιστά μια κοινωνική στρατηγική, που βασίζεται αποκλειστικά στο καθεστώς διαμονής, αντιπαραγωγική¹⁹.

Το ζήτημα της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα απασχόλησε και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις υποθέσεις *Sakir κατά Ελλάδας* (αρ. προσφυγής 48475/09) και *Gjikondi και λοιποί κατά Ελλάδας* (αρ. προσφυγής 17249/10)²⁰. Η υπόθεση *Sakir* αφορά την παραβίαση από τις αρχές της

¹⁷<http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsKocZ9cO6iPa1r3wEJzoMtZPRIsn2F8be6qzYChDHrmBTMH%2bqHKEy9lkiKsnf17vYm%2b%2fx3mXiOTCPBgssnHiOpTdzNgr31DcGr9iV91p4N2B> Οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής έχουν μεταφραστεί στην ελληνική γλώσσα από την Ε.Σ.Α.μεΑ, (Διαθέσιμες στο <https://www.esamea.gr/pressoffice/press-releases/4442-i-e-s-a-mea-dimosieyei-tis-telikes-systaseis-tis-epitropis-toy-oie-pros-tin-ellada-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>)

¹⁸<http://rvn.org/wp-content/uploads/2020/06/ETHSIA-EKTHESH-2019-GREEK.pdf>. Βλ. και <https://hatecrime.osce.org/greece>

¹⁹ «Παράτυποι μετανάστες και Στρατηγική Ευρώπη 2020: Να κάνουμε την κοινωνική ένταξη πραγματικότητα για όλους του μετανάστες στην Ευρώπη», http://picum.org/wp-content/uploads/2017/11/UndocumentedMigrantsandEurope2020Strategy_EN.pdf

²⁰*Sakir c. Grèce*, Requête no 48475/09, 24 mars 2016.

υποχρέωσής τους, βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, να διεξαγάγουν αποτελεσματική έρευνα για μια βίαιη επίθεση εναντίον ενός μετανάστη που είχε ως αποτέλεσμα τον τραυματισμό του. Ειδικότερα, το Δικαστήριο διαπίστωσε, μεταξύ άλλων, ότι οι αρχές δεν κατάφεραν να διερευνήσουν το πιθανό ρατσιστικό κίνητρο για αυτήν την επίθεση (παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ). Η υπόθεση *Gjikondi* και λοιποί αφορούσε σε ανθρωποκτονία αλλοδαπού και, μεταξύ άλλων, στη μη διερεύνηση των πιθανών ρατσιστικών κινήτρων των δραστών (παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 2 δικαίωμα στη ζωή της ΕΣΔΑ).

Στη 1362^η Σύνοδό της (3-5 Δεκεμβρίου 2019) για τα γενικά μέτρα εκτέλεσης της υπόθεσης η Επιτροπή Υπουργών :

- χαιρέτισε την αποφασιστικότητα και τις συνεχείς προσπάθειες των (ελληνικών) αρχών, που αντικατοπτρίζονται στο ευρύ φάσμα των μέτρων που ελήφθησαν, για την καταπολέμηση του εγκλήματος μίσους, ιδίως την επιμόρφωση της Αστυνομίας και των Εισαγγελέων και τη μεθοδολογική καθοδήγηση που παρείχε ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου στους εισαγγελείς της χώρας
- ενθάρρυνε τις ελληνικές αρχές να συνεχίσουν να επιμορφώνουν εισαγγελείς και δικαστές σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εφαρμογή της νομοθεσίας για τα αδικήματα που οφείλονται στο μίσος, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα της προόδου που επιτεύχθηκε, ενδεχομένως βάσει της τεχνογνωσίας του Συμβουλίου της Ευρώπης σε αυτόν τον τομέα
- σημείωσε επιπλέον με ενδιαφέρον τα θετικά συμπεράσματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) το 2018 σχετικά με την εφαρμογή από τις ελληνικές αρχές της σύστασής της ότι το ζήτημα του ρατσιστικού κινήτρου σε περιπτώσεις βίαιων περιστατικών πρέπει να αποτελεί εξ αρχής αναπόσπαστο μέρος των ερευνών και δικαστικών διαδικασιών
- έχοντας υπόψη τα επίσημα στατιστικά στοιχεία που παρέχονται, κάλεσε τις αρχές να υποβάλουν πιο λεπτομερή και ενημερωμένα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη ρατσιστική βία, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν σε αυτόν τον τομέα, και τέλος,
- αποφάσισε να συνεχίσει την εποπτεία της υπόθεσης Sakir σύμφωνα με την τακτική διαδικασία²¹ και έκλεισε την παρακολούθηση των ατομικών μέτρων στην υπόθεση Gjikondi.

²¹<https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22EXECIdentifier%22%3A%22004-15691%22%7D>

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί και η υπόθεση *Λαβίδας και λοιποί κατά Ελλάδα* (αρ. προσφυγής 7973/10), στην οποία το Δικαστήριο κατέληξε ότι η υποχρεωτική φοίτηση παιδιών Ρομά σε δημοτικό σχολείο στο οποίο οι μόνοι μαθητές/-τριες ήταν άλλα παιδιά Ρομά αποτελεί παραβίαση του άρθρου 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του 1^{ου} Πρωτοκόλλου της Σύμβασης (δικαίωμα στην εκπαίδευση)²². Η παρακολούθηση της πορείας εκτέλεσης της συγκεκριμένης υπόθεσης έχει κλείσει με απόφαση της Επιτροπής Υπουργών CM/ResDH(2017)96 της 10.3.2017 επί των υποθέσεων Σαμπάνης και λοιποί κατά Ελλάδα (αρ. προσφυγής 59608/09 - υπόθεση αναφοράς) και Λαβίδας και λοιποί κατά Ελλάδα (επαναλαμβανόμενη υπόθεση)²³.

²²*Lavida and Others v. Greece*, Application no. 7973/10, 30 May 2013.

²³<https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22EXECIdentifier%22:%5B%22001-172490%22%5D%7D>

Η αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ελλάδα

Όσον αφορά στην καταπολέμηση του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά, μία σειρά μέτρων έχουν υιοθετηθεί στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια: το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο ενισχύθηκε. Επιπλέον, έχουν θεσπιστεί θεσμικά και επιχειρησιακά μέτρα για την διευκόλυνση των αναφορών και της καταγραφής εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο. Η καταγραφή εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο έχει βελτιωθεί από τη μία πλευρά λόγω του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών, αλλά και λόγω των προσπάθειών της Ελληνικής Αστυνομίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης να καταγράψουν και να παρακολουθήσουν αντίστοιχα όλα τα εγκλήματα με πιθανό κίνητρο προκατάληψης. Συγκεκριμένα, το 2012 καταγράφηκαν 85 περιστατικά ενώ το 2019 καταγράφηκαν 282 περιστατικά²⁴. Η αύξηση των καταγραφών δεν μπορεί να θεωρηθεί με ασφάλεια ως όξυνση του φαινομένου της ρατσιστικής βίας, αντιθέτως μπορεί να ερμηνευθεί ως βελτίωση της αποδοτικότητας των αρμόδιων υφιστάμενων αστυνομικών Υπηρεσιών και ως βελτίωση της εμπιστοσύνης των θυμάτων ρατσιστικής βίας προς την Αστυνομία και την ευχερέστερη καταγγελία αυτών.

Επιπλέον, με τον ν. 4356/2015 (άρθρα 15-19) συστάθηκε το **Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας**, ως συμβουλευτικό – γνωμοδοτικό όργανο, το οποίο έχει ως αντικείμενο το σχεδιασμό πολιτικών κατά του ρατσισμού, το συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών για την εναρμόνιση του δικαίου με διεθνείς και ευρωπαϊκούς κανόνες και βέλτιστες πρακτικές και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών σε όλο το φάσμα της Διοίκησης με σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, κοινωνικής προέλευσης, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου. Το Εθνικό Συμβούλιο Κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ), αποτελείται από εκπροσώπους²⁵ των εμπλεκόμενων υπουργείων, της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της Ύπατης Αρμοστείας των ΗΕ για τους Πρόσφυγες, του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία, του Συνηγόρου του Πολίτη και άλλων σημαντικών φορέων της κοινωνίας των πολιτών. Μία εκ των κύριων αρμοδιοτήτων του είναι η ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά.

Το 2018, στα συμπεράσματά της για την εφαρμογή των συστάσεών της, η *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας* (ECRI) αποτιμά θετικά τις προσπάθειες της Ελλάδας, όπως την

²⁴<https://hatecrime.osce.org/greece>

²⁵Βλ. Παράρτημα

ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου και την ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.

Τα μέτρα περιλαμβάνουν σεμινάρια που διοργανώνονται από την Ελληνική Αστυνομία και τη Σχολή Εθνικής Ασφάλειας, τα οποία συμβάλλουν στην εντατικοποίηση της εκπαίδευσης της αστυνομίας μέσω μαθημάτων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις φυλετικές διακρίσεις. Από το 2015, αυτά τα σεμινάρια περιλαμβάνουν όλο και περισσότερες διαλέξεις για τη ρητορική μίσους και το έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά. Παράλληλα επιδιώκεται στενή συνεργασία με το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (ODIHR) για την εκπαίδευση αστυνομικών. Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη έδωσε μια σειρά από διαλέξεις στην Αστυνομική Ακαδημία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δράση της αστυνομίας με ειδική αναφορά στον ρατσισμό, τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα του φύλου.

Η Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών συμπεριέλαβε επίσης μαθήματα σχετικά με την ποινική αντιμετώπιση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στο πρόγραμμα σπουδών για δικαστές και εισαγγελείς και συνεργάζεται με τον ODIHR.

Επιπλέον, το ζήτημα της καταγγελίας και καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας έχει αντιμετωπιστεί με την αποτελεσματικότερη προστασία των παράτυπων μεταναστών/-ριών που είναι θύματα εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά, για παράδειγμα μέσω της παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας και της χορήγησης προσωρινών αδειών διαμονής²⁶.

Αναλυτικότερα²⁷:

Καταπολέμηση του Ρατσισμού και της Ρατσιστικής Βίας

Εκπαίδευση Εισαγγελέων σε θέματα ρατσιστικής βίας

Σύσταση Ομάδας Εργασίας για τα ρατσιστικά εγκλήματα. Στο πλαίσιο της προσπάθειας για την εναρμόνιση και τη βελτίωση των συστημάτων συλλογής δεδομένων των βασικών εμπλεκομένων στην καταπολέμηση ρατσιστικής βίας, όπως η αστυνομία, οι εισαγγελείς και οι ΜΚΟ, συστάθηκε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης το Μάρτιο του 2015 άτυπη ομάδα εργασίας στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Αστυνομίας, ΜΚΟ (και ειδικότερα του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, το οποίο δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και τη συμμετοχή 47 Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και φορέων της κοινωνίας των πολιτών), της Ύπατης Αρμοστείας του

²⁶ ECRI CONCLUSIONS ON THE IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS IN RESPECT OF GREECE SUBJECT TO INTERIM FOLLOW-UP (adopted on 5 December 2017 / published on 27 February 2018), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://rm.coe.int/interim-follow-up-conclusions-on-greece-5th-monitoring-cycle/16808b57a7>

²⁷ <https://www.ministryofjustice.gr/wp-content/uploads/2019/10/%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7-%CE%A5%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%B7%CF%82-2015.pdf>

ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του Υπουργείου Δικαιοσύνης, καθώς και της Ειδικής Εισαγγελέα κατά της Ρατσιστικής Βίας στην Αθήνα.

Βελτίωση στατιστικών δεδομένων

Καταβάλλονται συνεχείς προσπάθειες για τη βελτίωση των στατιστικών δεδομένων που συλλέγονται από τις δικαστικές και εισαγγελικές αρχές της χώρας σε σχέση με τα ρατσιστικά εγκλήματα, καθώς και για τη βελτίωση της κοινής βάσης δεδομένων που έχει δημιουργηθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και την Ελληνική Αστυνομία για την καταγραφή των εγκλημάτων αυτών και την παρακολούθηση των σχετικών ποινικών υποθέσεων. Η προσπάθεια αυτή έχει ήδη αποδώσει μεγαλύτερη ομοιογένεια στις στατιστικές αποτυπώσεις του φαινομένου. Απώτερος σκοπός είναι η διαμόρφωση μιας αντικειμενικής αντίληψης του προβλήματος και η βελτίωση των τρόπων αντιμετώπισής του προσαρμόζοντας την αστυνομική δράση κατά περίπτωση και ανά αστυνομική περιφέρεια. Λαμβάνεται επίσης υπόψη και η ανάγκη δημοσιοποίησης τόσο της ποσοτικής όσο και της ποιοτικής ανάλυσης των ως άνω στοιχείων, προκειμένου:

- Να διευκρινίζονται οι τάσεις και να αντιστοιχηθεί το είδος του εγκλήματος με τις στοχοποιούμενες ομάδες,
- Να ενισχυθεί η διαφάνεια και η εμπιστοσύνη στις αρχές,
- Να βελτιωθεί ο συντονισμός εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών καθώς και ο σχεδιασμός δράσεων καταπολέμησης του ρατσιστικού εγκλήματος.

Στην κατεύθυνση αυτή λαμβάνονται υπόψη οι διαφοροποιήσεις στις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες, όπως αυτές αποτυπώνονται στις στατιστικές μελέτες και στις Εκθέσεις των Περιφερειακών Υπηρεσιών.

Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 68 του Ν. 4488/2017 «*Η Ελληνική Στατιστική Αρχή και οι υπηρεσίες και φορείς που περιλαμβάνονται στο Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα αναπτύσσουν, παράγουν και διαδίδουν σύμφωνα με τις αρχές του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος και την κείμενη νομοθεσία επίσημες στατιστικές σχετικά με τα άτομα με αναπηρία, καθώς και με τα εμπόδια που αυτά αντιμετωπίζουν κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Για τους σκοπούς του σχεδιασμού των ως άνω στατιστικών και της διάχυσης των παραγόμενων δεδομένων τελούν σε διαβούλευση με το Παρατηρητήριο για τα Θέματα Αναπηρίας της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.)*»²⁸.

²⁸ Η σημασία των στατιστικών δεδομένων για την ορθή υλοποίηση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες αποτυπώθηκε και στις Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών, η οποία εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι η συλλογή στοιχείων για τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα «είναι αποσπασματική, μη συστηματική και ελλιπής, καθώς και ανεπαρκής για να κατανοηθεί η κατάσταση των ατόμων με αναπηρία με σκοπό την ανάπτυξη αποτελεσματικών δημόσιων

Διεθνής Συνεργασία

α. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης συνεργάζεται στενά με διεθνείς οργανισμούς, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), στο πεδίο της αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας. Ειδικότερα, τον Ιούνιο 2015 διοργανώθηκε με την υποστήριξη του Συμβουλίου της Ευρώπης ημερίδα με θέμα: «Ρητορική του μίσους: διαδρομές του ρατσισμού στο δημόσιο λόγο». Εκεί μεταξύ άλλων παρουσιάστηκε η τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) για την Ελλάδα και οι σχετικές της συστάσεις. Επίσης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης συνεργάζεται με το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ODIHR) του ΟΑΣΕ για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων από την ποινική δικαιοσύνη και την εκπαίδευση δικαστών και εισαγγελέων. Τέλος, το Υπουργείο Δικαιοσύνης συνεργάζεται με την Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, μέσω της συμμετοχής της στο Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, σχετικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση του ρατσισμού κατά προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

β. Συμμετοχή της Ελληνικής Αστυνομίας στην ομάδα «Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και των πόρων των εμπλεκόμενων φορέων για την υποστήριξη του θύματος εγκλήματος μίσους - Enhancing Stakeholder Awareness and Resources for hate crime victim support (EStAR)» του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ-OSCE).

γ. Συμμετοχή της Ελληνικής Αστυνομίας σε Ευρωπαϊκή Ημέρα Δράσης κατά των αναρτήσεων μίσους στο διαδίκτυο.

δ. Σύσταση ομάδας εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση της ενσωμάτωσης της Απόφασης-Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης μετείχε ενεργά στην ομάδα εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα εγκλήματα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά.

ε. Σύσταση ομάδας εργασίας του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ για τη βελτίωση της καταγγελίας και της καταγραφής των εγκλημάτων μίσους. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης μέσω των ορισμένων εκπροσώπων του συμμετείχε κατά το έτος 2015 σε όλες τις συναντήσεις της εν λόγω ομάδας καθώς και σε δύο εργαστήρια²⁹.

πολιτικών». Στο πλαίσιο της προαναφερθείσας απαίτησης και ανησυχίας ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η στενή συνεργασία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και της Ελληνικής Αστυνομίας με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της Ε.Σ.Α.μεΑ. για το ζήτημα των στατιστικών δεδομένων.

²⁹Ειδικότερα, όσον αφορά στα εργαστήρια, το πρώτο πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο, με τη συνεργασία του βρετανικού Υπουργείου Δικαιοσύνης, στις 23 Μαρτίου 2015, και είχε τίτλο «Καταγγελία και καταγραφή των εγκλημάτων μίσους: Μαθαίνοντας από το Ηνωμένο

Σύμφωνο Συμβίωσης

Με τον Ν. 4356/2015 (άρθρα 1-14) επεκτάθηκε το σύμφωνο συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια και εξαλείφθηκε η διάκριση που είχε εισαγάγει ο προηγούμενος νόμος, η οποία οδήγησε στην καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (*Υπόθεση Βαλλιανάτος κλπ. κατά Ελλάδας*). Με το νέο νόμο αναγνωρίζονται οικογενειακές σχέσεις μεταξύ των μερών του συμφώνου και δικαιώματα τα οποία μέχρι σήμερα δεν είχαν τα μέρη, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η απόλαυση της οικογενειακής ζωής, αλλά και ο σεβασμός της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού. Προστατεύονται οι οικογενειακές σχέσεις, ενώ ταυτόχρονα γίνεται σεβαστή η ιδιωτική βούληση των μερών. Ορισμένα κρίσιμα ζητήματα ρυθμίζονται με αναγκαστικού δικαίου διατάξεις, ενώ ταυτόχρονα προωθείται η ιδιωτική αυτονομία, δηλαδή ο σεβασμός της ιδιωτικής βούλησης των μερών. Τα μέρη μπορούν να ρυθμίσουν ελεύθερα τις περιουσιακές τους σχέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης, διατηρώντας σε μεγαλύτερο βαθμό από το γάμο την περιουσιακή τους αυτοτέλεια, εφόσον το επιθυμούν, ακόμη και σε κληρονομικά θέματα. Εάν ωστόσο δεν το επιλέξουν, έχουν πλήρη δικαιώματα, περιουσιακά και κληρονομικά.

Κατάργηση του άρθρου 347 του ΠΚ

Το άρθρο 347 ΠΚ καταργήθηκε με το άρθρο 68 του Ν. 4356/2015. Το άρθρο 347 όριζε ότι η παρά φύση ασέλγεια μεταξύ αρρένων που τελέστηκε α) με κατάχρηση μίας σχέσης εξάρτησης σε οποιαδήποτε υπηρεσία: β) από ενήλικο με αποπλάνηση προσώπου νεότερου από δεκαπέντε ετών ή από κερδοσκοπία τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Το άρθρο διατηρούσε μία εμφανή άμεση διάκριση μεταξύ των ομόφυλων σχέσεων και των ετερόφυλων σχέσεων, αφού οι συγκεκριμένες πράξεις μεταξύ ατόμων του ιδίου φύλου τύγχαναν διαφορετικής αντιμετώπισης από αυτές μεταξύ ατόμων διαφορετικού φύλου.

Κατάργηση της διάταξης περί «αρτιμέλειας» για την εισαγωγή στις Ανώτερες Σχολές Δραματικής Τέχνης

Με το άρθρο 32 του Ν. 4452/2017 καταργήθηκε η διάταξη περί «αρτιμέλειας» του τρίτου εδαφίου της περίπτωσης γ) της παρ. 1 του άρθρου 8, του ΠΔ 370/1983 για την εισαγωγή στις Ανώτερες Σχολές Δραματικής Τέχνης.

Νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου

Βασιλείο», το δε δεύτερο είχε ως θέμα τις «συνέργειες των εμπλεκόμενων φορέων με σκοπό τη βελτίωση της καταγραφής των εγκλημάτων μίσους» και πραγματοποιήθηκε στην Μαδρίτη, στις 27 και 28 Οκτωβρίου 2015. Το Υπουργείο συνεισέφερε επίσης στο *Compilation of Best Practices* του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αναφορά και καταγραφή εγκλημάτων μίσους.

Ο Ν. 4491/2017 για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου προβλέπει ότι το πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της ταυτότητας φύλου του ως στοιχείου της προσωπικότητάς του και δικαίωμα στο σεβασμό της προσωπικότητάς του με βάση τα χαρακτηριστικά φύλου του (άρθρο 1). Ως ταυτότητα φύλου νοείται ο εσωτερικός και προσωπικός τρόπος με τον οποίο το ίδιο το πρόσωπο βιώνει το φύλο του, ανεξάρτητα από το φύλο που καταχωρίστηκε κατά τη γέννησή του με βάση τα βιολογικά του χαρακτηριστικά. Η ταυτότητα φύλου περιλαμβάνει την προσωπική αίσθηση του σώματος, καθώς και την κοινωνική και εξωτερική έκφραση του φύλου, τα οποία αντιστοιχούν στη βούληση του προσώπου. Η προσωπική αίσθηση του σώματος μπορεί να συνδέεται και με αλλαγές που οφείλονται σε ιατρική αγωγή ή άλλες ιατρικές επεμβάσεις που επιλέχθηκαν ελεύθερα. Ο νόμος δεν προβλέπει οποιοσδήποτε ιατρικές προϋποθέσεις ή γνωματεύσεις, η διαδικασία είναι δικαστική μέσω του Άρθρου 782 ΚΠολΔ υπό την προϋπόθεση ότι το πρόσωπο είναι άγαμο, ενώ υπάρχουν ειδικές προβλέψεις για τα ανήλικα πρόσωπα άνω των 15 ετών.

Αντιμετώπιση αδήλωτης εργασίας

Προς το σκοπό της υλοποίησης της 204^{ης} Διεθνούς Σύστασης Εργασίας³⁰ «Για τη μετάβαση από την άτυπη στην επίσημη οικονομία», την οποία υιοθέτησε η Διεθνής Συνδιάσκεψη Εργασίας τον Ιούνιο 2015, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων έχει προχωρήσει στην ανάληψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών στον τομέα της αδήλωτης εργασίας, στο πλαίσιο της παροχής τεχνικής βοήθειας από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η Δ.Ο.Ε., σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση και τους κοινωνικούς εταίρους στην Ελλάδα, ως μέρος ενός προγράμματος που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με θέμα «Στήριξη της μετάβασης από την άτυπη στην επίσημη οικονομία και την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα», συνέταξε μια διαγνωστική έκθεση σχετικά με την αδήλωτη εργασία η οποία εγκρίθηκε και επικυρώθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση και τους κοινωνικούς εταίρους στις 6 Ιουλίου 2016 και παρέχει ένα σύνολο 25 συστάσεων πολιτικής που αντικατοπτρίζουν το όραμα της Δ.Ο.Ε. για μια ισορροπημένη προσέγγιση που συνδυάζει τα κίνητρα με τα μέτρα συμμόρφωσης.

Η επίτευξη τριμερούς συμφωνίας επί των κύριων χαρακτηριστικών και παραγόντων που οδηγούν στην άτυπη οικονομία στην Ελλάδα οδήγησε στο σχεδιασμό μέσα από τον τριμερή διάλογο, ενός 3ετούς οδικού χάρτη για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα ο οποίος επικυρώθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2016. Ο στόχος αυτού του οδικού χάρτη είναι να παρέχει ένα ισορροπημένο πλαίσιο κανονιστικών ρυθμίσεων και πολιτικών για προληπτικά και κατάλληλα

³⁰ Recommendation No. 204 concerning the Transition from the Informal to the Formal Economy. https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/previous-sessions/104/texts-adopted/WCMS_377774/lang--en/index.htm

διορθωτικά μέτρα που θα διευκολύνουν τη μετάβαση στην επίσημη οικονομία και θα καταπολεμήσουν την αδήλωτη εργασία. Ο οδικός χάρτης περιλαμβάνει πίνακες με δράσεις, με σαφές χρονοδιάγραμμα 36 μηνών, ομαδοποιημένες σε 5 διαφορετικές κατηγορίες:

- i. Θεσμικές μεταρρυθμίσεις και δράσεις
- ii. Διαλειτουργικότητα πληροφοριακών δεδομένων
- iii. Μέτρα πολιτικής
- iv. Εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης
- v. Διάφορες δράσεις

Για την υλοποίηση του σχεδιασμού των διαφόρων δράσεων που προβλέπονται στον Οδικό Χάρτη προϋποτίθεται η σύσταση ενός τριμερούς οργάνου που θα αναλάβει την ευθύνη του σχεδιασμού, της αξιολόγησης και ενδεχόμενης αναθεώρησης της ολιστικής ολοκληρωμένης στρατηγικής προσέγγισης για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα. Με το άρθρο 15 του Ν. 4468/17 (ΦΕΚ 61 Α΄, 28-04-2017) συστάθηκε στο Ανώτατο Συμβούλιο Εργασίας Τμήμα για την Αντιμετώπιση της Αδήλωτης Εργασίας.

Η κύρωση της 129^{ης} Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας (Δ.Σ.Ε.) «Για την Επιθεώρηση Εργασίας στη Γεωργία» περιλαμβάνεται στα μέτρα πολιτικής με ανώτατο χρονικό πλαίσιο υλοποίησης τους 24 μήνες, ήτοι την 31η Δεκεμβρίου 2018. Η κύρωση της Δ.Σ.Ε. 129 θα συμβάλλει στον εντοπισμό και αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού που ενδεχομένως απαντώνται σε αδήλωτους αλλοδαπούς εργαζόμενους στον αγροτικό τομέα.

Νομοθετική θωράκιση για την αντιμετώπιση της αναγκαστικής εργασίας

Η χώρα μας, σύμφωνα με την καταστατική της υποχρέωση ως κράτος μέλος της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, υπέβαλε τον Σεπτέμβριο 2015 στη Βουλή το Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Αναγκαστική Εργασία (1930) και τη Διεθνή Σύσταση Εργασίας με αριθμό 203 σχετικά με τα «Συμπληρωματικά μέτρα για την αποτελεσματική καταπολέμηση της αναγκαστικής εργασίας», προς ενημέρωση του Σώματος. Μαζί με την υποβολή του κειμένου του Πρωτοκόλλου και του κειμένου της Σύστασης κατατέθηκαν και οι απόψεις των αρμοδίων Υπηρεσιών σχετικά με την κατάσταση της ελληνικής νομοθεσίας και πρακτικής, καθώς και θετική εισήγηση για την κύρωσή του.

Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας που δίνεται στην κύρωση του θεμελιώδους κανονιστικού αυτού κειμένου της Δ.Ο.Ε. τόσο από τη χώρα μας όσο και από την Ε.Ε., το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων προχώρησε στις 29 Ιανουαρίου 2018 στη σύγκληση του αρμόδιου Τμήματος για την προώθηση της εφαρμογής των Διεθνών Κανόνων του Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας, με

σκοπό τη γνωμοδότηση του τριμερούς οργάνου επί της δυνατότητας κύρωσης του Πρωτοκόλλου. Κατόπιν της ομόφωνης απόφασης του Τμήματος για την κύρωση του Πρωτοκόλλου, το Υπουργείο θα εκκινήσει το συντομότερο δυνατό την προβλεπόμενη διαδικασία υποβολής του κειμένου στη Βουλή προς κύρωση. Η κύρωση του Πρωτοκόλλου θα συμβάλλει στην περαιτέρω νομική θωράκιση για την προστασία και αποζημίωση των θυμάτων αναγκαστικής εργασίας και φαινομένων ρατσισμού.

Εθνικό θεσμικό πλαίσιο

Οι διατάξεις του ποινικού δικαίου για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων περιλαμβάνονται στο νόμο 927/1979, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 1419/1984, 2910/2001 και 4285/2014. Ο νόμος 4285/2014 ψηφίστηκε στις 9 Σεπτεμβρίου 2014 με σκοπό την προσαρμογή του νόμου 927/1979 στην απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου. Το άρθρο 1.1 του νόμου 927/1979 ποινικοποιεί την εκ προθέσεως δημόσια υποκίνηση πράξεων ή δραστηριοτήτων που ενδέχεται να οδηγήσουν σε διακρίσεις, μίσος ή βία εναντίον ατόμων ή ομάδων με βάση τη φυλετική, εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το χρώμα, τη θρησκεία, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου. Η δημιουργία ή η ηγεσία ή η συμμετοχή σε μια ομάδα που προωθεί το ρατσισμό απαγορεύεται από το άρθρο 1.4 του νόμου.

Η πράξη της άρνησης, της επιδοκμασίας ή της υποτίμησης γενοκτονίας, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου ποινικοποιείται από τις τροποποιήσεις που εισάγονται στο άρθρο 2 του νόμου 927/1979 με το άρθρο 2 του νόμου 4285/2014.

Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά – Ποινικός κώδικας

Σύμφωνα με το άρθρο 82Α του Ποινικού Κώδικα (όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4619/2019), έχει τελεστεί έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά³¹, εάν η επιλογή του παθόντος έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου του θύματος.

Το έγκλημα αυτό επιφέρει αυξημένες ποινές. Δηλαδή, το έγκλημα (π.χ. ανθρωποκτονία, σωματική βλάβη, ασελγεία, βιασμός, προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας, απειλή-εκφοβισμός, εξύβριση, κ.α.) τιμωρείται αυστηρότερα όταν πραγματοποιείται με ρατσιστικό κίνητρο (στοχοποίηση / επιλογή του θύματος λόγω της φυλής του, του χρώματος του, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής του, των γενεαλογικών καταβολών του, της θρησκείας του, της αναπηρίας του, του σεξουαλικού προσανατολισμού του, της ταυτότητας ή των χαρακτηριστικών φύλου του).

- α) Στην περίπτωση πλημμελήματος, που τιμωρείται με φυλάκιση έως ένα έτος, το ελάχιστο όριο της ποινής αυξάνεται κατά έξι μήνες. Στις λοιπές περιπτώσεις πλημμελημάτων, το ελάχιστο όριο αυτής αυξάνεται κατά ένα έτος.

³¹ Στη διεθνή βιβλιογραφία, πολλές φορές χρησιμοποιούνται άλλοι όροι για το «Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά» όπως για παράδειγμα ο όρος «έγκλημα μίσους» (Hate crime) και ο όρος «έγκλημα προκατάληψης» (bias motivated crime).

β) Στην περίπτωση κακουργήματος το ελάχιστο όριο ποινής αυξάνεται κατά δύο έτη.

Βασανιστήρια

Σύμφωνα με το άρθρο 137Α παρ. 2 του Ποινικού Κώδικα, το οποίο τιμωρεί τα βασανιστήρια, «*Με την ίδια ποινή (σ.σ. με αυτή της παραγράφου 1 του εν λόγω άρθρου, ήτοι με κάθειρξη έως δέκα έτη) τιμωρούνται τα βασανιστήρια τα οποία τελούνται από τα πρόσωπα και υπό τις περιστάσεις που προβλέπει η προηγούμενη παράγραφος ακόμη και χωρίς τον αναφερόμενο σε αυτή σκοπό, εφόσον η επιλογή του παθόντος γίνεται λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζεται το άρθρο 82 Α*».

Διέγερση σε διάπραξη εγκλημάτων, βιαιοπραγίες ή διχόνοια

Σύμφωνα με το άρθρο 184 παρ. 2 του Ποινικού Κώδικα, με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου (διέγερση σε διάπραξη εγκλημάτων, βιαιοπραγίες ή διχόνοια) αν με αυτήν επιχειρείται η τέλεση βιαιοπραγιών κατά ομάδας ή προσώπου που προσδιορίζεται με βάση τα χαρακτηριστικά της φυλής, το χρώμα, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, τις γενεαλογικές καταβολές, τη θρησκεία, την αναπηρία, το γενετήσιο προσανατολισμό, την ταυτότητα ή τα χαρακτηριστικά φύλου.

Πρόκληση / υποκίνηση / διέγερση / προτροπή σε ρατσιστικές πράξεις (ρητορική μίσους)

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 927/1979 (όπως ισχύει) «1. Όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκινεί, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου τα χαρακτηριστικά φύλου ή την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων, τιμωρείται με φυλάκιση τριών (3) μηνών έως τριών (3) ετών και με χρηματική ποινή πέντε έως είκοσι χιλιάδων (5.000 - 20.000) ευρώ.

2. Με τις ίδιες ποινές τιμωρείται όποιος με πρόθεση και με τα μέσα και τους τρόπους που αναφέρονται στην παράγραφο 1, υποκινεί, προτρέπει, προκαλεί ή διεγείρει σε διάπραξη φθοράς ή βλάβης πραγμάτων, εφόσον αυτά χρησιμοποιούνταν από τις παραπάνω ομάδες ή πρόσωπα, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη.

3. Αν η πρόκληση, προτροπή, διέγερση ή υποκίνηση των προηγούμενων παραγράφων είχε ως αποτέλεσμα την τέλεση εγκλήματος, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον έξι (6) μηνών και χρηματική ποινή δεκαπέντε έως τριάντα χιλιάδων (15.000-30.000) ευρώ.

Σε περίπτωση επιβολής ποινής φυλάκισης τουλάχιστον ενός (1) έτους, επιβάλλεται η αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων από ένα έως πέντε έτη.

4. Όποιος συγκροτεί ή συμμετέχει σε οργάνωση ή ένωση προσώπων οποιασδήποτε μορφής που επιδιώκει συστηματικά την τέλεση των πράξεων των παραγράφων 1 και 2, τιμωρείται με τις ποινές της παραγράφου 1, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη.

5. Αν η πράξη των προηγούμενων παραγράφων τελέστηκε από δημόσιο λειτουργό ή υπάλληλο, κατά την άσκηση των ανατεθειμένων σε αυτόν καθηκόντων, επιβάλλεται: α) στις περιπτώσεις των παραγράφων 1 και 2, φυλάκιση έξι (6) μηνών έως τριών (3) ετών και χρηματική ποινή δέκα χιλιάδων έως είκοσι πέντε χιλιάδων (10.000-25.000) ευρώ και β) στην περίπτωση της παραγράφου 3, φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή

Άρνηση / ευτελισμός γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου κ.α.

Στο άρθρο 2 του Ν. 927/1979 (όπως ισχύει) προβλέπεται ότι με τις ίδιες ποινές (όπως δηλαδή στο άρθρο 1) τιμωρείται και όποιος «Όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, επιδοκιμάζει, ευτελίζει ή κακόβουλα αρνείται την ύπαρξη ή τη σοβαρότητα εγκλημάτων γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού που έχουν αναγνωρισθεί με αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων ή της Βουλής των Ελλήνων και η συμπεριφορά αυτή στρέφεται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους της που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου, χαρακτηριστικά φύλου ή την αναπηρία, όταν η συμπεριφορά αυτή εκδηλώνεται κατά τρόπο που μπορεί να υποκινήσει βία ή μίσος ή ενέχει απειλητικό ή υβριστικό χαρακτήρα κατά μίας τέτοιας ομάδας ή μέλους της, τιμωρείται με τις ποινές της παραγράφου 1 του προηγούμενου άρθρου»

Τέλεση μέσω διαδικτύου

Στο άρθρο 3 του Ν. 927/1979 (όπως ισχύει) προβλέπεται ότι «Όταν οι πράξεις των προηγούμενων άρθρων τελούνται μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, τόπος τέλεσης θεωρείται και η Ελληνική Επικράτεια, εφόσον στο έδαφος της παρέχεται πρόσβαση στα συγκεκριμένα μέσα, ανεξάρτητα από τον τόπο εγκατάστασής τους.»

Ευθύνη νομικών προσώπων ή ενώσεων προσώπων

Στο άρθρο 4 του Ν. 927/1979 (όπως ισχύει) προβλέπεται ότι «1. Αν κάποια από τις αξιόποινες πράξεις του παρόντος νόμου τελέσθηκε προς όφελος ή για λογαριασμό νομικού προσώπου ή ενώσεως προσώπων, από φυσικό πρόσωπο που ενεργεί είτε ατομικά είτε ως μέλος οργάνου του νομικού προσώπου ή της ενώσεως προσώπων και που καθ' οιονδήποτε τρόπο το εκπροσωπεί, επιβάλλονται στο νομικό πρόσωπο ή στην ένωση προσώπων, με κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, σωρευτικά ή διαζευκτικά, μετά από αμετάκλητη παραπομπή του φυσικού προσώπου σε δίκη, οι ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις: α) πρόστιμο από δέκα χιλιάδες (10.000) έως εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, β) αποκλεισμός από δημόσιες παροχές, επιχορηγήσεις, ενισχύσεις, επιδοτήσεις ή αναθέσεις έργων και υπηρεσιών, προμήθειες, διαφημίσεις και διαγωνισμούς του δημοσίου ή των νομικών προσώπων του δημοσίου τομέα από έναν έως έξι μήνες. Η διοικητική κύρωση του στοιχείου α επιβάλλεται πάντοτε, ανεξαρτήτως της επιβολής άλλων κυρώσεων. Σε περίπτωση υποτροπής οι κυρώσεις του στοιχείου β μπορεί να προσαυξηθούν μέχρι του διπλασίου του ανωτάτου ορίου.

2. Όταν η έλλειψη εποπτείας ή ελέγχου από φυσικό πρόσωπο που αναφέρεται στην παράγραφο 1, κατέστησε δυνατή την τέλεση κάποιας από τις αξιόποινες πράξεις του παρόντος νόμου από πρόσωπο που τελεί υπό την εξουσία του, προς όφελος ή για λογαριασμό νομικού προσώπου ή της ενώσεως προσώπων, επιβάλλονται στο νομικό πρόσωπο ή στην ένωση προσώπων, σωρευτικά ή διαζευκτικά, μετά την αμετάκλητη παραπομπή του τελούντος υπό την εξουσία ή εποπτεία σε δίκη, οι ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις: α) πρόστιμο από πέντε χιλιάδες (5.000) έως πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ, β) οι προβλεπόμενες στο στοιχείο β της προηγούμενης παραγράφου, για χρονικό διάστημα έως έξι μήνες.

3. Ουδεμία κύρωση επιβάλλεται χωρίς προηγούμενη κλήτευση του νομικού προσώπου ή της ενώσεως προσώπων προς παροχή εξηγήσεων. Η κλήση κοινοποιείται τουλάχιστον δέκα ημέρες πριν από την ημέρα της ακρόασης. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

4. Οι εισαγγελικές αρχές ενημερώνουν τον Υπουργό Δικαιοσύνης μετά την αμετάκλητη παραπομπή, για υποθέσεις στις οποίες υπάρχει εμπλοκή φυσικού προσώπου, υπό την έννοια των παραγράφων 1 και 2 και του κοινοποιούν τις εκδιδόμενες σχετικές δικαστικές αποφάσεις.

5. Εάν η πράξη τελέστηκε σε ραδιοφωνική ή τηλεοπτική εκπομπή, οι κυρώσεις που προβλέπονται από το παρόν άρθρο επιβάλλονται από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, προς το οποίο διαβιβάζεται ο φάκελος από τον Υπουργό Δικαιοσύνης.»

Αυτεπάγγελτη δίωξη

Οι πράξεις που περιγράφονται στον νόμο 927/1979 (όπως ισχύει), καθώς και τα εγκλήματα που τελούνται συνεπεία αυτών, διώκονται αυτεπαγγέλτως. Ο παθών, κατά την υποβολή της έγκλησης, όπως και όταν παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων, δεν καταβάλλει το σχετικό παράβολο υπέρ του Δημοσίου.

Απαγόρευση των διακρίσεων

Η απαγόρευση των διακρίσεων κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα: Ειδικότερα, στο άρθρο 5 παρ. 2 αυτού προβλέπεται ότι όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια, ανεξάρτητα αν είναι Έλληνες ή αλλοδαποί, απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 παρ. 1 που κατοχυρώνει το σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου. Επιπρόσθετα, στο άρθρο 116 παρ. 2 προβλέπεται ότι: «Δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το Κράτος μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών».

Η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και η καταπολέμηση των διακρίσεων προβλέπονται στο νόμο 4443/2016. Με το νόμο 4443/2016 με τον οποίο ενσωματώθηκε στην εθνική μας νομοθεσία α) η Οδηγία 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, β) η Οδηγία 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία και η γ) Οδηγία 2014/54/ΕΕ περί μέτρων που διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, θεσπίζονται μέτρα με σκοπό την απαγόρευση κάθε είδους διάκρισης καθώς και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και την καταπολέμηση των διακρίσεων:

α) λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών,

β) λόγω θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, και για

γ) τη διευκόλυνση της άσκησης των δικαιωμάτων των εργαζομένων στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

Προβλέπεται μεταξύ άλλων ο διάλογος μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, καθώς και ο διάλογος με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες έχουν ως καταστατικό σκοπό την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, με στόχο την προαγωγή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης. Φορέας για την παρακολούθηση και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης στον ιδιωτικό, στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα ορίστηκε, βάσει του άρθρου 14 παρ. 1 του ν. 4443/2016, ο Συνήγορος του Πολίτη.

Ο ν. 4443/2016 αντικατέστησε τον ν. 3304/2005 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες

Με το Μέρος Δ' του ν. 4488/2017 θεσπίστηκαν κατευθυντήριες – οργανωτικές γραμμές για την υλοποίηση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Σύμφωνα με το άρθρο 61 του ως άνω νόμου *«κάθε φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υποχρεούται να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων του, λαμβάνοντας κάθε πρόσφορο μέτρο και απέχοντας από οποιαδήποτε ενέργεια ή πρακτική που ενδέχεται να θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Ιδίως υποχρεούται:*

α) να αφαιρεί υφιστάμενα εμπόδια κάθε είδους,

β) να τηρεί τις αρχές καθολικού σχεδιασμού σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς του ή της δραστηριοποίησής του, προκειμένου να διασφαλίζει για τα άτομα με αναπηρία την προσβασιμότητα των υποδομών, των υπηρεσιών ή των αγαθών που προσφέρει,

γ) να παρέχει, όπου απαιτείται σε συγκεκριμένη περίπτωση, εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων, ρυθμίσεων και ενδεδειγμένων μέτρων, χωρίς την επιβολή δυσανάλογου ή αδικαιολόγητου βάρους,

δ) να απέχει από πρακτικές, κριτήρια, συνήθειες και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία,

ε) να προάγει με θετικά μέτρα την ισότιμη συμμετοχή και άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στον τομέα της αρμοδιότητάς ή δραστηριότητάς του».

Σύμφωνα με τον ανωτέρω νόμο ορίζεται ως Συντονιστικός Μηχανισμός στην Κυβέρνηση ο Υπουργός Επικρατείας με κύρια αρμοδιότητα, μεταξύ άλλων, το συντονισμό των αρμόδιων φορέων για τη χάραξη και την εφαρμογή δημόσιων πολιτικών που προάγουν τα δικαιώματα των ΑμεΑ (άρθρο 69) . Επιπλέον, με την παρ. 1 του άρθρου 70 του ίδιου νόμου ορίζεται ορίστηκε ορίζεται ως Κεντρικό Σημείο Αναφοράς για θέματα σχετιζόμενα με την εφαρμογή της Σύμβασης ο Γενικός Γραμματέας Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 70 μεταξύ των αρμοδιοτήτων του Κεντρικού Σημείου Αναφοράς περιλαμβάνονται η παροχή ενημέρωσης και κατευθύνσεων για θέματα σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία καθώς και η εκπόνηση και υποβολή στη Βουλή εθνικού σχεδίου δράσης για τα άτομα με αναπηρία. Στο πλαίσιο αυτής της υποχρέωσης, τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση³² από τον Υπουργό Επικρατείας από τις 21.09.2020 έως 5.10.2020 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία για την περίοδο 2020 – 2023.

Διόρθωση καταχωρισμένου φύλου

Με τον ν. 4491/2017 θεσπίστηκε η δυνατότητα διόρθωσης καταχωρισμένου φύλου δεδομένου ότι το πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της ταυτότητας φύλου του ως στοιχείου της προσωπικότητάς του και έχει δικαίωμα στο σεβασμό της προσωπικότητάς του με βάση τα χαρακτηριστικά φύλου του.

Απαγόρευση διακρίσεων από αστυνομικούς

Σύμφωνα με τον Κώδικα δεοντολογίας του αστυνομικού (άρθρο 1 π.δ. 254/2004), το αστυνομικό προσωπικό υποχρεούται να σέβεται την αξία του ανθρώπου και να μεριμνά για την προστασία των δικαιωμάτων του ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και οφείλει να ενεργεί κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων του με βάση τις αρχές της νομιμότητας, της ίσης μεταχείρισης και του σεβασμού της διαφορετικότητας των ατόμων. Επίσης πρέπει να αποφεύγει τις προκαταλήψεις που έχουν ως αιτία το χρώμα, το φύλο, την εθνική καταγωγή, την ιδεολογία και τη θρησκεία, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ηλικία, την αναπηρία, την οικογενειακή κατάσταση, την οικονομική και κοινωνική θέση ή άλλο διακριτικό στοιχείο του ατόμου (άρθρο 5 παρ. 3 π.δ. 254/2004).

Συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Με τον ν. 4356/2015 συγκροτήθηκε το Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, με τη συμμετοχή εκπροσώπων της Διοίκησης και της Κοινωνίας των Πολιτών, στις αρμοδιότητες του

³² Βλ. <http://www.opengov.gr/yep/?p=700>

οποίου περιλαμβάνεται η εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.

Νομικές προβλέψεις κατά των διακρίσεων στη ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία και τον κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας

Στον ν. 2328/1995 (ΦΕΚ Α'159/3.8.1995) για το «Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις» υπάρχουν οι εξής σχετικές και σημαντικές προβλέψεις:

Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 14α' εδ. 2 «Τα προγράμματα της Ε.Ρ.Τ. – Α.Ε. και των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών δεν πρέπει να περιλαμβάνουν καμία παρότρυνση σε μίσος λόγω διαφοράς φυλής, φύλου, θρησκείας ή ιθαγένειας».

Με το π.δ. 77/2003 κυρώνεται κατ' άρθρο 3 παρ. 15 του ν. 2328/1995, ο Κώδικας δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών που καταρτίστηκε από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 «Δεν επιτρέπεται η παρουσίαση προσώπων με τρόπο ο οποίος, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, μπορεί να ενθαρρύνει, τον εξευτελισμό, την κοινωνική απομόνωση ή τις δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος τους από μέρος του κοινού βάσει ιδίως του φύλου, της φυλής, της εθνικότητας, της γλώσσας, της θρησκείας, της ιδεολογίας, της ηλικίας, της ασθένειας ή αναπηρίας, του γενετήσιου προσανατολισμού ή του επαγγέλματος».

Σύμφωνα με την παρ.2 του ως άνω άρθρου του π.δ/τος 77/2003 «δεν επιτρέπεται η προβολή μειωτικών, ρατσιστικών, ξενοφοβικών ή ρατσιστικών μηνυμάτων και χαρακτηρισμών καθώς και μισαλλόδοξων θέσεων και γενικά δεν πρέπει να θίγονται εθνοτικές και θρησκευτικές μειονότητες και άλλες ευάλωτες ή ανίσχυρες πληθυσμιακές ομάδες».

Σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ.1 του π.δ/τος 77/2003 « Η αρχή ότι ο κατηγορούμενος τεκμαίρεται αθώος μέχρι την αμετάκλητη καταδίκη του γίνεται σεβαστή και συνεπώς δεν προεξοφλείται το αποτέλεσμα της δίκης ούτε οι κατηγορούμενοι αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα, ως ένοχοι. Ο φερόμενος ως δράστης δεν πρέπει να αναφέρεται με απαξιωτικούς για το πρόσωπό του χαρακτηρισμούς, ούτε γίνεται αναφορά σε αυτόν με μοναδικό προσδιορισμό την εθνότητα του καταγωγή ή το θρήσκευμά του».

Τέλος, σύμφωνα με τον Κώδικα Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων-μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α., ενδεικτικά:

Κατά το άρθρο 2α' «ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει: Να αντιμετωπίζει ισότιμα τους πολίτες, χωρίς διακρίσεις εθνικής καταγωγής, φύλου, φυλής, θρησκείας, πολιτικών φρονημάτων, οικονομικής

κατάστασης και κοινωνικής θέσης», σύμφωνα με το άρθρο 2δ' «ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει: Να σέβεται την κατοχυρωμένη με διεθνείς συμβάσεις προστασία των ανηλίκων και των προσώπων με ειδικές ανάγκες και με σοβαρά προβλήματα υγείας»³³ και σύμφωνα με το άρθρο 4γ' «ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει: Να μην ασκεί και να μη δέχεται οποιαδήποτε μορφή διακρίσεων, που σχετίζονται με το φύλο ή την επαγγελματική ηλικία των συναδέλφων του».

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 67 του ν.4488/2017 (ΦΕΚ 137Α'/13.09.2017), «1. Τα δημόσια και ιδιωτικά ΜΜΕ, έντυπα και ηλεκτρονικά, προωθούν την εμπέδωση και το σεβασμό της αρχής της μη διάκρισης. Για τον σκοπό αυτό, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) στους Κώδικες Δεοντολογίας Ειδησεογραφικών Εκπομπών, Διαφημίσεων και Ψυχαγωγικών Προγραμμάτων που καταρτίζει, οφείλει να συμπεριλαμβάνει ρυθμίσεις που αποβλέπουν στην πραγμάτωση της αρχής της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας, στην ανάπτυξη ενός πλουραλιστικού διαλόγου για τα θέματα των ατόμων με αναπηρία και την προαγωγή της ουσιαστικής ισότητας μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρίες».

Διεθνές θεσμικό πλαίσιο

Το σύγχρονο Διεθνές Δίκαιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων βασίζεται στην αρχή της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, οι σκοποί των Ηνωμένων Εθνών είναι: «Να επιτυγχάνουν διεθνή συνεργασία για την επίλυση διεθνών προβλημάτων οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και ανθρωπιστικής φύσεως, και για την ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών για όλους, χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας».

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών³⁴

- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την κατάργηση όλων των μορφών φυλετικών διακρίσεων (CERD), η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν.δ. 494/1970. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 1 της Σύμβασης ορίζεται ότι: «ο όρος "φυλετική διάκρισις" υπονοεί πάσαν διάκρισιν, εξαίρεσιν, παρεμπόδισιν ή προτίμησιν βασιζομένην επί της φυλής, του χρώματος, της καταγωγής ή της εθνικής ή εθνολογικής προελεύσεως με τον σκοπόν ή αποτέλεσμα εκμηδενίσεως ή διακινδυνεύσεως της αναγνωρίσεως, απολαύσεως ή ασκήσεως, υπό όρους

³³Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 8 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες «1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να υιοθετήσουν άμεσα, αποτελεσματικά και κατάλληλα μέτρα, προκειμένου: α. Να αυξήσουν την ενημέρωση σε όλη την κοινωνία, και στο οικογενειακό επίπεδο, σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες και να ενθαρρύνουν το σεβασμό των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων με αναπηρίες, β. Να καταπολεμήσουν τα στερεότυπα, τις προκαταλήψεις και τις επιβλαβείς πρακτικές που αφορούν τα άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που βασίζονται στο φύλο και την ηλικία, σε όλους τους τομείς της ζωής, γ. Να προάγουν την ενημέρωση για τις ικανότητες και τη συνεισφορά των ατόμων με αναπηρίες».

³⁴ Κατά χρονολογική σειρά κύρωσής τους από την Ελλάδα

ισότητα, των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών εις τον πολιτικόν, οικονομικόν, κοινωνικόν, μορφωτικόν ή οιονδήποτε άλλον τομέα του δημοσίου βίου». μεταξύ άλλων, το άρθρο 4 επιβάλλει στα κράτη τη δέσμευση να λάβουν άμεσα μέτρα για την ποινικοποίηση της «διάδοσης» ιδεών που βασίζονται στη φυλετική υπεροχή ή το μίσος, την υποκίνηση σε φυλετικές διακρίσεις καθώς και για όλες τις πράξεις βίας ή υποκίνησης τέτοιων πράξεων κατά οποιασδήποτε φυλής ή ομάδας ατόμων άλλου χρώματος ή εθνοτικής καταγωγής.

- **Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW), που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν. 1342/83:** Οι χώρες που έχουν επικυρώσει τη CEDAW—μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα από το έτος 1983 είναι υποχρεωμένες να αναλάβουν δράση για να τερματίσουν τις διακρίσεις κατά των γυναικών και των κοριτσιών σε όλες τις μορφές τους. Αυτό περιλαμβάνει τη θέσπιση νόμων και πολιτικών για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών από τις διακρίσεις και την κατάργηση όλων των υφιστάμενων νόμων, πολιτικών, εθίμων και πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις.
- **Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν. 1532/1985:** Το άρθρο 2 προβλέπει ότι: «*Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να εγγυηθούν ότι τα δικαιώματα που περιέχονται σ' αυτό θα ασκούνται χωρίς οποιαδήποτε διάκριση φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκειότητας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γεννήσεως ή κάθε άλλης καταστάσεως*».
- **Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που κυρώθηκε στην Ελλάδα με το ν.2101/1992:** μεταξύ άλλων, στο άρθρο 2 προβλέπεται ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της εθνικής, εθνοτικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.
- **Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν. 2462/1997:** στο άρθρο 2 αναφέρεται ότι «*Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να εγγυώνται σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην επικράτειά τους και υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο παρόν Σύμφωνο, χωρίς καμία διάκριση, ιδίως φυλής, χρώματος, γένους,*

γλώσσας, θρησκευματος, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή κάθε άλλης κατάσταση». Στο άρθρο 20 ορίζεται ότι «κάθε επίκληση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους, που αποτελεί υποκίνηση διακρίσεων, εχθρότητας ή βίας απαγορεύεται από το νόμο». Στο άρθρο 26 προβλέπεται ότι «Όλα τα πρόσωπα είναι ίσα ενώπιον του νόμου και έχουν δικαίωμα, χωρίς καμία διάκριση, σε ίση προστασία του νόμου. Ως προς αυτό το ζήτημα, ο νόμος πρέπει να απαγορεύει κάθε διάκριση και να εγγυάται σε όλα τα πρόσωπα ίση και αποτελεσματική προστασία έναντι κάθε διάκρισης, ιδίως λόγω φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή άλλης κατάσταση».

- **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, που κυρώθηκε με τον ν. 4074/2012:** Σύμφωνα με το άρθρο 2, «διακρίσεις βάσει αναπηρίας» σημαίνει οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμό ή περιορισμό βάσει αναπηρίας, η οποία έχει ως σκοπό ή επίπτωση να εμποδίσει ή να ακυρώσει την αναγνώριση, απόλαυση ή άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, ατομικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της άρνησης παροχής εύλογης προσαρμογής». Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 4 «Γενικές Αρχές», «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να διασφαλίζουν και να προάγουν την πλήρη υλοποίηση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών για όλα τα άτομα με αναπηρίες, χωρίς διακρίσεις οποιουδήποτε είδους βάσει της αναπηρίας. Προς το σκοπό αυτό, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν: [...] β. Να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και των νομοθετικών, προκειμένου να τροποποιήσουν ή να καταργήσουν τους ισχύοντες νόμους, κανονισμούς, έθιμα και πρακτικές που συνιστούν διακρίσεις κατά των ατόμων με αναπηρίες, [...] δ) Να απέχουν από τη συμμετοχή σε οποιαδήποτε πράξη ή πρακτική που είναι ασυμβίβαστη με την παρούσα Σύμβαση και να διασφαλίζουν ότι οι δημόσιες αρχές και φορείς ενεργούν σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση, ε. Να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εξαλειφθούν οι διακρίσεις βάσει της αναπηρίας, από οποιοδήποτε πρόσωπο, οργανισμό ή ιδιωτική επιχείρηση» και σύμφωνα με το άρθρο 5 «Ισότητα και μη Διάκριση», «1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι όλα τα άτομα είναι ίσα ενώπιον και σύμφωνα με το νόμο και δικαιούνται, χωρίς οποιαδήποτε διάκριση, ίση προστασία και ίσα οφέλη από το νόμο. 2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη απαγορεύουν όλες τις διακρίσεις βάσει της αναπηρίας και εγγυώνται στα άτομα με αναπηρίες ίση και αποτελεσματική νομική προστασία κατά των διακρίσεων για οποιοδήποτε λόγο. 3. Προκειμένου να προάγουν την ισότητα και να εξαλείψουν τις διακρίσεις, τα Συμβαλλόμενα

Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, προκειμένου να διασφαλίζουν ότι παρέχεται εύλογη προσαρμογή. 4. Τα συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία είναι απαραίτητα προκειμένου να επιταχυνθεί ή να επιτευχθεί μία πραγματική ισότητα των ατόμων με αναπηρίες, δεν θεωρούνται διακρίσεις, σύμφωνα με τους όρους της παρούσας Σύμβασης»³⁵.

Διεθνής Οργάνωση Εργασίας

- **Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας με αριθμό 29:** «περί αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας», που κυρώθηκε από τη χώρα μας με το ν.2079/52 (ΦΕΚ 108 Α', 13-6-52).
- **Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας με αριθμό 105:** «περί καταργήσεως της αναγκαστικής εργασίας», που κυρώθηκε από τη χώρα μας με το ν.δ. 4221/61 (ΦΕΚ 173 Α', 19-6-61).
- **Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας με αριθμό 111:** Για τη διάκριση στην απασχόληση και το επάγγελμα», που κυρώθηκε με το ν. 1424/84 (ΦΕΚ 29 Α', 14-3-84), απαγορεύει τις διακρίσεις στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας.
- **Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας με αριθμό 159:** για την επαγγελματική επαναπροσαρμογή και απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων (1983), που κυρώθηκε με ν.1556/85 (ΦΕΚ 100 Α', 28-5-85), προβλέπει την επαγγελματική αποκατάσταση και απασχόληση των ατόμων με αναπηρία.
- **Σύσταση 200:** για το HIV/AIDS και τον κόσμο της Εργασίας.

Ευρωπαϊκή Ένωση

- **Άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης:** προβλέπεται ότι «Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού».
- **Άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ),** που ορίζει ότι η ΕΕ «βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών»

³⁵<https://www.esamea.gr/about-us/welcome-note/86-legal-framework/symbasi/547-symbasi-oie-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>

- **Άρθρο 10 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)** το οποίο δηλώνει ότι «κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των δράσεών της, η Ένωση επιδιώκει να καταπολεμήσει κάθε διάκριση λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»,
- **Άρθρο 19 της ΣΛΕΕ** το οποίο δίδει στην ΕΕ πολιτική εντολή «να αναλάβει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»,
- **Άρθρο 67 της ΣΛΕΕ** το οποίο ορίζει ότι η ΕΕ «καταβάλλει προσπάθεια για να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ασφάλειας με τη θέσπιση μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης [...] του ρατσισμού και της ξενοφοβίας»,
- **Απόφαση-πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου**, της 28ης Νοεμβρίου 2008, για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου.
- **Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου**, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής. Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία. Στο άρθρο 1 της Οδηγίας αναφέρεται ότι σκοπός αυτής είναι η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη.
- **Οδηγία 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου**, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων) - Τα κράτη μέλη: α) μεριμνούν με τα ενδεδειγμένα μέσα ώστε οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων που παρέχονται από παρόχους υπό τη δικαιοδοσία τους να μην περιέχουν οποιαδήποτε πρόκληση μίσους βάσει φυλής, φύλου, θρησκείας ή εθνικότητας (άρθρο 6) και β) ενθαρρύνουν τους παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που υπόκεινται στη δικαιοδοσία τους να μεριμνήσουν ώστε οι υπηρεσίες τους να καταστούν σταδιακά προσβάσιμες στα άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία (άρθρο 7).
- **Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου**, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την

υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλασίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

- **Οδηγία 2014/54/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου**, της 16ης Απριλίου 2014 περί μέτρων που διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.
- **Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου** της 25ης Οκτωβρίου 2017 σχετικά με πτυχές της ένταξης των Ρομά στην ΕΕ οι οποίες άπτονται των θεμελιωδών δικαιωμάτων: καταπολεμώντας την αθιγγανοφοβία (2017/2038(INI)), *ΕΕ C 346 της 27.9.2018, σ. 171 έως 183*.
- **Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών** - Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων (2020-2025), COM(2020) 258 final³⁶.
- **Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών** - Μια Ένωση ισότητας: σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025, COM(2020) 565 final³⁷.
- **Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών** – Στρατηγική της ΕΕ για την ισότητα των λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων, τρανς, κουίρ και ίντερσεξ (ΛΟΑΤΚΙ) και μη δυαδικών ατόμων (2020-2025), COM(2020) 698 final³⁸.

Συμβούλιο της Ευρώπης

- **Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)**, στο άρθρο 14 της οποίας προβλέπεται ότι «*Η χρήση των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως*»³⁹.
- **(Αναθεωρημένος) Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης** του 1961 (όπως αναθεωρήθηκε το 1996), κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον ν. 4359/2016. Στο άρθρο 15 του Χάρτη προβλέπεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες στην ανεξαρτησία, την κοινωνική ένταξη και τη

³⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0258>

³⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A0565%3AFIN>

³⁸ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/lgbtiq_strategy_2020-2025_en.pdf

³⁹ Το 12^ο Πρωτόκολλο στην ΕΣΔΑ επιβεβαιώνει την γενική αρχή της ισότητας «*Η απόλαυση κάθε δικαιώματος που προβλέπεται στον νόμο πρέπει να διασφαλίζεται χωρίς καμία διάκριση, που βασίζεται ιδίως στο φύλο, τη φυλή, το χρώμα, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την πολιτική ή άλλη γνώμη, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την ιδιότητα μέλους εθνικής μειονότητας, την περιουσία, τη γέννηση ή κάθε άλλη κατάσταση*». Το 12^ο Πρωτόκολλο δεν έχει κυρωθεί ακόμα από την Ελλάδα.

συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Στον Αναθεωρημένο ΕΚΧ, περιλαμβάνεται το άρθρο Ε το οποίο προβλέπει, σε μη εξαντλητική απαρίθμηση, λόγους απαγορευμένης διάκρισης ως ακολούθως: φυλή, χρώμα, φύλο, γλώσσα, πολιτική ή άλλη άποψη, εθνική καταγωγή ή κοινωνική προέλευση, υγεία, σχέση με εθνική μειονότητα, γέννηση ή άλλη κατάσταση. Οι απαγορευμένοι λόγοι διάκρισης αποτελούν συνδυασμό αυτών που περιλαμβάνονται στο άρθρο 14 ΕΣΔΑ και στο Προοίμιο του ΕΚΧ του 1961.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΕΚΔ), έχει ήδη προσθέσει μέσω των συμπερασμάτων της και της νομολογίας της επί συλλογικών καταγγελιών έναν επιπλέον λόγο απαγορευμένης διάκρισης που είναι η αναπηρία⁴⁰. Επίσης η ΕΕΚΔ, μέσα από τη νομολογία της επί συλλογικών καταγγελιών στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου στον ΕΚΧ που προβλέπει για ένα σύστημα συλλογικών καταγγελιών, έχει αποδεχθεί και ενσωματώσει και την έννοια της **συστημικής διάκρισης, η απαγόρευση της οποίας θεωρείται ότι επίσης εμπίπτει στο άρθρο Ε του Αναθ.ΕΚΧ**⁴¹. Ως συστημική διάκριση μπορούν να εκληφθούν νομικοί κανόνες, πολιτικές, πρακτικές ή κυρίαρχες πολιτιστικές συμπεριφορές, είτε στον δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα, οι οποίες δημιουργούν σχετικό μειονέκτημα για κάποιες ομάδες και προνόμια για κάποιες άλλες⁴². Η ΕΕΚΔ τοποθετήθηκε επί της έννοιας αυτής, παραπέμποντας άμεσα και υιοθετώντας αυτολεξεί το Γενικό Σχόλιο 20 της Επιτροπής του ΔΣΟικΚοινΠολΔ⁴³.

Η υιοθέτηση της έννοιας της συστημικής διάκρισης από την ΕΕΚΔ, στο πλαίσιο της νομολογίας της επί συλλογικών καταγγελιών, πραγματοποιήθηκε στο πεδίο των υποθέσεων για το δικαίωμα στη στέγαση των Ρομά. Εντοπίζεται στο πεδίο της διοικητικής απέλασης (η οποία στοχεύει αποκλειστικά στη συγκεκριμένη ομάδα του πληθυσμού, στους Ρομά) και της στέγασης, όπου διενεργούνται μαζικές αναγκαστικές εξώσεις και καταστροφές οικισμών Ρομά (βλ. άρθρο 16 και 31 Αναθ.ΕΚΧ για το δικαίωμα στη στέγαση, άρθρο 19 παρ.8 Αναθ.ΕΚΧ για την απαγόρευση της απέλασης υπό προϋποθέσεις σε συνδυασμό με το άρθρο Ε Αναθ.ΕΚΧ για τη μη διάκριση).

Επίσης ο Αναθ.ΕΚΧ περιλαμβάνει και πιο εξειδικευμένες διατάξεις όπως:

- το άρθρο 19 που κατοχυρώνει το δικαίωμα των μεταναστών εργαζομένων και των οικογενειών τους στην προστασία και τη βοήθεια,

⁴⁰Βλ. ECSR, *Decision on the merits*, Complaint 13/2000, *Association internationale Autisme -Europe (AIAE) v. France*, 04/11/2003, παρ.51

⁴¹Βλ. ECSR, *Decision on the merits*, Complaint 64/2011, *European Roma and Travellers Forum v. France*, 24/01/2012, παρ.41

⁴²Ο.π.

⁴³ United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights, *General Comment No. 20 on non-discrimination in economic, social and cultural rights (art. 2, para. 2, of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)*, Forty-second session, Geneva, 4-22 May 2009. Περιεχόμενο της έννοιας, σύμφωνα με την Επιτροπή ΔΣΟικΚοινΠολΔ, είναι η *διάχυτη, επίμονη και βαθιά ριζωμένη στην κοινωνική συμπεριφορά και οργάνωση* διάκριση ενάντια σε κάποιες ομάδες, και συχνά περιλαμβάνει απρόκλητη ή έμμεση διάκριση.

Systemic discrimination

12.The Committee has regularly found that discrimination against some groups is pervasive and persistent and deeply entrenched in social behavior and organization, often involving unchallenged or indirect discrimination. Such systemic discrimination can be understood as legal rules, policies, practices or predominant cultural attitudes in either the public or private sector which create relative disadvantages for some groups, and privileges for other groups.

- το άρθρο 20 που κατοχυρώνει το δικαίωμα σε ίσες ευκαιρίες και ίση μεταχείριση σε θέματα απασχόλησης και επαγγέλματος χωρίς διάκριση που να βασίζεται στο φύλο.
- **Σύμβαση για το Κυβερνοέγκλημα** και του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της σχετικά με την ποινικοποίηση πράξεων ρατσιστικής και ξενοφοβικής φύσης, που διαπράττονται μέσω συστημάτων υπολογιστών.
- **Σύσταση CM/Rec(2010)5** της Επιτροπής Υπουργών των κρατών μελών σχετικά με μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου (Υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 31 Μαρτίου 2010 κατά την 1081η συνεδρίαση των Αναπληρωτών Υπουργών).
- Το **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου** (ΕΔΔΑ) έχει αποφανθεί επανειλημμένα ότι η παράβλεψη διερεύνησης ή αναφοράς του ρατσιστικού κινήτρου για την τέλεση ενός εγκλήματος συνιστά παραβίαση του άρθρου 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)⁴⁴.

⁴⁴Βλ. σχετικά *Menson* και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. προσφυγής 47916/99, 6 Μαΐου 2003, *Nachova* και άλλοι κατά Βουλγαρίας, αρ. προσφυγής 43577/98 και 43579/98, 6 Ιουλίου 2005, *Ognyanova* και *Choban* κατά Βουλγαρίας, αρ. προσφυγής 46317/00, 23 Φεβρουαρίου 2006, *Mižigároná* κατά Σλοβακίας, αρ. προσφυγής 74832/01, 14 Δεκεμβρίου 2010, *M.F.* κατά Ουγγαρίας, αρ. προσφυγής 45855/12, 31 Οκτωβρίου 2017, *Škorjanec* κατά Κροατίας, αρ. προσφυγής 25536/14, 28 Μαρτίου 2017.

Δράσεις

- Έργο «Οικοδόμηση μιας ολοκληρωμένης απόκρισης της ποινικής δικαιοσύνης στα εγκλήματα μίσους» που πραγματοποιήθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης σε συνεργασία με το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της με αριθμό JUST/2015/RRAC/AG/TRAI/9025/16-12-2016 υπογραφείσας σύμβασης μεταξύ του Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ/OSCE), Γραφείο για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR) και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το έργο «Οικοδομώντας μια ολοκληρωμένη Ανταπόκριση της Ποινικής Δικαιοσύνης προς τα εγκλήματα μίσους» (Building a Comprehensive Criminal Justice Response to Hate Crime), «Επιχορηγήσεις δράσης για την πρόληψη και την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της ομοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας».
- **Εθνικό συνοπτικό έγγραφο – Ελλάδα OSCE/ODIHR: Ανάπτυξη διυπηρεσιακής συνεργασίας και δραστηριοτήτων ενίσχυσης δεξιοτήτων για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους στην Ελλάδα, 2018.** Αυτό το Εθνικό Συνοπτικό Έγγραφο (ΕΣΕ) παρέχει πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή δραστηριοτήτων διενεργούμενων στο πλαίσιο του έργου που αποσκοπεί στη δημιουργία μιας συνεκτικής ποινικής αντιμετώπισης των εγκλημάτων μίσους και που έχει αναπτυχθεί από το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) του ΟΑΣΕ σε συνεργασία με το ελληνικό Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το έργο σχεδιάστηκε με σκοπό την ενθάρρυνση της διυπηρεσιακής συνεργασίας σε καταπολέμηση εγκλημάτων μίσους, συμπεριλαμβανόμενων των ζητημάτων όπως η συλλογή δεδομένων, και ώστε να ενισχυθούν οι δυνατότητες των θεσμών να εφαρμόζουν μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση εγκλημάτων μίσους. Σε αυτό το έγγραφο παρουσιάζονται οι γενικές τάσεις εγκλημάτων μίσους στην Ελλάδα, παρέχονται πρακτικά παραδείγματα θεσμικής συνεργασίας στην αντιμετώπιση εγκλημάτων μίσους, περιγράφεται η εφαρμογή του έργου και προβάλλονται διδάγματα που έχουν αντληθεί από το έργο. Στοχεύει σε προαγωγή των περαιτέρω ιδεών για το πώς να ενισχυθούν οι θεσμικές προσπάθειες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση εγκλημάτων μίσους και πώς να στηριχθεί το έργο των υπηρεσιών επιβολής του νόμου και των εισαγγελέων για την εξασφάλιση της πρόσβασης των θυμάτων σε επανόρθωση, και την ταυτόχρονη αποθάρρυνση πιθανών δραστών από τη διάπραξη εγκλημάτων μίσους.
- **Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου - ΚΔΕΟΔ (Ελλάδα) - Πανεπιστήμιο Frederick (Κύπρος) - Δράση “Training for a European Area of Justice” 2017-2019.** Η Δράση «Εκπαίδευση για έναν Ευρωπαϊκό Χώρο Δικαιοσύνης» αποσκοπεί στην ανάπτυξη των

ικανοτήτων των νομικών και τη διεύρυνση των γνώσεων τους σε συγκεκριμένους τομείς που άπτονται της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συγκεκριμένα: α) στην εφαρμογή του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, β) στην Απόφαση Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου σχετικά με την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας μέσω του ποινικού δικαίου, γ) στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, δ) στα δικαιώματα των προσφύγων και ε) στην προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο της Δράσης εφαρμόζεται πρόγραμμα διοργάνωσης εκπαιδευτικών σεμιναρίων, διεθνών συνεδρίων και δημοσίευσης επιστημονικού και εκπαιδευτικού υλικού στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Χρηματοδότηση: Πρόγραμμα «Δικαιοσύνη» της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- **Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου-Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου (ΚΕΣΔ) - Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) - Πανεπιστήμιο Λευκωσίας - Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου - Έργο SORHiSM: Μία απάντηση στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο μέσα από την ενίσχυση της υψηλής ποιότητας επαγγελματικής δημοσιογραφίας και της δημοσιογραφίας των πολιτών.** Το έργο το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα, Ιθαγένεια της Ε.Ε. (REC-AG-2019/REC-RRAC-RACI-AG-2019) επιχειρεί να συμβάλει ενεργά στην αντιμετώπιση του ζητήματος της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο στην Ελλάδα και στην Κύπρο, χρησιμοποιώντας τα υπάρχοντα διεθνή πρότυπα και εργαλεία, καθώς και τις απόψεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων (νέων δημοσιογράφων, φοιτητών δημοσιογραφίας, πολιτών δημοσιογράφων και ΜΚΟ). Η υλοποίηση του έργου ξεκίνησε τον Μάρτιο 2020 και θα υλοποιηθεί σε χρονικό πλαίσιο 20 μηνών.
- **Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου (ΚΕΣΔ) - Έργο “EMBRACIVE: Embracing Diversity and Fostering Inclusion in the Workplace”.** σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Βιομηχανικής και Επιχειρησιακής Επιμόρφωσης & Κατάρτισης του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών, το Κύτταρο Εναλλακτικών Λύσεων Νέων και το Κέντρο Κοινωνικής Καινοτομίας (Center for Social Innovation) στην Κύπρο, η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και έχει σαν στόχο την αντιμετώπιση των διακρίσεων στο χώρο εργασίας, με κύριο άξονα την αποδοχή και την καλύτερη διαχείριση της διαφορετικότητας στις επιχειρήσεις. Το έργο εστιάζει στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της ισότητας στις επιχειρήσεις σε Ελλάδα και Κύπρο, προάγοντας τον Χάρτη Διαφορετικότητας, που αν και είναι ιδιαίτερα διαδεδομένος στις χώρες της Ευρώπης, θεσπίστηκε μόλις το 2019 στην Ελλάδα και στην Κύπρο και δημιούργησε το θεωρητικό πλαίσιο για την εφαρμογή των ίσων ευκαιριών και της διαφορετικότητας στο εργασιακό

περιβάλλον. Το ίδρυμα Τσάτσου και το καινοτόμο έργο EMBRACIVE συμβάλλουν σε αυτό δημιουργώντας το πρακτικό πλαίσιο εφαρμογής του Χάρτη Διαφορετικότητας σε Ελλάδα και Κύπρο και παρέχοντας εργαλεία διαχείρισης στις επιχειρήσεις. Το έργο ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2020 και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Μάρτιο του 2022.

- **Ινστιτούτο Έρευνας και Κατάρτισης Ευρωπαϊκών Θεμάτων (Ι.Ε.Κ.Ε.Θ.) – Έργο: Remember Holocaust – Building Bridges for a common future.** Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Ευρώπη για τους Πολίτες, το οποίο, έχοντας ως κεντρικό σημείο αναφοράς του τη μνημόνευση του Ολοκαυτώματος των Εβραίων, στοχεύει στην ανάπτυξη του διαλόγου για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασιζόμενο στην κατανόηση του ίδιου του παρελθόντος της. Το έργο, εστιάζοντας στα γεγονότα και τις συνέπειες του Ολοκαυτώματος, επιδιώκει να μνημονεύσει τα θύματά του μέσα από την ενδυνάμωση των αξιών της αλληλεγγύης, της ανεκτικότητας και της ειρήνης, των αξιών που προωθεί η ΕΕ. Σκοπός του έργου είναι να υποστηρίξει τους συμμετέχοντες σε μια προσπάθεια να αυξήσουν την ενεργό συμμετοχή στα κοινά προάγοντας τη διαπολιτισμικότητα και την ανοχή στη διαφορετικότητα εντός των κοινωνιών τους.

Εκθέσεις – Έρευνες – Αναφορές

1. ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ – ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ: I. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ (2011) II. ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ, ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ (2012)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) πραγματοποίησε μία σειρά δραστηριοτήτων, ορισμένες σε συνεργασία με άλλους φορείς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, για την αντιμετώπιση της όξυνσης της ρατσιστικής βίας. Στο πλαίσιο αυτό, η Ολομέλεια της ΕΕΔΑ υιοθέτησε δύο ειδικές εκθέσεις.

Στην πρώτη έκθεση, η ΕΕΔΑ διασαφηνίζει εννοιολογικά τη ρατσιστική βία και παρουσιάζει τις υποχρεώσεις του κράτους, σύμφωνα με τα διεθνή και ευρωπαϊκά νομοθετικά κείμενα και τις συστάσεις των αρμόδιων οργάνων. Η ΕΕΔΑ έστρεψε πρωτίστως την προσοχή της στη δικαιοσύνη και την αστυνομία, καθώς και στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Στη δεύτερη έκθεση, η ΕΕΔΑ επιχειρεί μια συνοπτική παράθεση των προβληματισμών και των αντίστοιχων προτάσεων των διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σχετικά με τη δράση ακραίων ομάδων κρούσης κατά αλλοδαπών. Εξετάζονται, ιδίως, οι πρακτικές εκφοβισμού και συστηματοποίησης της βίας των ομάδων αυτών, καθώς και η ιδιαίτερα

ανησυχητική πτυχή της συμμετοχής ανηλίκων σε κάποιες από τις ρατσιστικές επιθέσεις. Επιπλέον, η ΕΕΔΑ διατυπώνει την ανησυχία της για την επίδραση στη δημοκρατία της αποδοχής του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας μέσω του δημόσιου πολιτικού και θρησκευτικού λόγου και απευθύνει στα πολιτικά κόμματα και τα ΜΜΕ συγκεκριμένες προτάσεις αποκήρυξης της ρατσιστικής βίας και αναμετάδοσης του ρατσιστικού λόγου. Τέλος, η ΕΕΔΑ προσεγγίζει για πρώτη φορά τη ρατσιστική βία στα γήπεδα. Υπό το πρίσμα της δράσης των εξτρεμιστικών ομάδων, διατυπώνονται νομοθετικές προτάσεις και συστάσεις στους αθλητικούς συλλόγους και τις ομοσπονδίες, καθώς ο χώρος των γηπέδων αποτελεί το πιο αθέατο φυτώριο ρατσισμού, όπου «ευδοκιμούν» και συνυπάρχουν ακραίες εκφάνσεις της βίας.

2. ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ - ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ, 2013 Νόμος 3094/2003 «ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ», ΠΑΡ. 5 ΑΡΘΡΟΥ 3

Ταυτότητα Έκθεσης – Στόχος

Ο Συνήγορος του Πολίτη, λαμβάνοντας υπόψη την ένταση και την έξαρση των φαινομένων ρατσιστικής βίας (ιδίως στις περιπτώσεις συνδυασμού της με οργανωμένη και συστηματική δράση ακραίων ομάδων σε βάρος ευπαθών κοινωνικών ομάδων), αλλά και την ολιγωρία λήψης μέτρων από τις αρμόδιες κρατικές αρχές, με ενδεικτική αναφορά στα έτη 2012-2013, αξιοποίησε τα θεσμικά εργαλεία που του παρέχονται στο πλαίσιο της γενικής (ν. 3094/2003) και της ειδικής του αρμοδιότητας ως φορέας προώθησης και εποπτείας της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως εθνότητας ή φυλετικής καταγωγής (ν. 3304/2005).

Στην έκθεση επιχειρείται η καταγραφή συγκεκριμένων ευρημάτων και συμπερασμάτων, τα οποία προέκυψαν από την ενδελεχή διερεύνηση αναφορών, των υποβληθεισών στην ανεξάρτητη αρχή σε περίοδο 16 μηνών (1 Ιανουαρίου 2012 έως 30 Απριλίου 2013) από τα φερόμενα ως θύματα ρατσιστικών συμπεριφορών άτομα, συνδυαστικά με τη μελέτη των χαρακτηριστικών του φαινομένου, όπως προκύπτουν από την ομαδοποίηση των περιστατικών ρατσιστικής βίας που καταγράφηκαν το αντίστοιχο διάστημα από την ΕΛ.ΑΣ, τον Τύπο και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Συμπληρωματικά, για λόγους πληρότητας, η καταγραφή του φαινομένου, η προσέγγιση της πολιτείας, όπως και της αστυνομικής διοίκησης, η προσέγγιση της σχολικής κοινότητας και τα θεσμικά εργαλεία, παρεχόμενα από τη σχετική ευρωπαϊκή εμπειρία, αλλά και το ισχύον νομικό πλαίσιο αντιμετώπισης της ρατσιστικής βίας, συναποτελούν τους κύριους άξονες βάσει των οποίων διαρθρώνεται η έκθεση. Βέβαια, η έρευνα της ανεξάρτητης αρχής δεν περιορίστηκε στη μελέτη και ανάλυση της εγχώριας καταγραφής του φαινομένου, αλλά ενσωμάτωσε στο υπό εξέταση υλικό σημαντικό αριθμόν εκθέσεων και παρεμβάσεων διεθνών οργάνων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της

μισαλλοδοξίας και τα θεσμικά εργαλεία που διαθέτουν και χρησιμοποιούν άλλες χώρες. Ο Συνήγορος του Πολίτη στοχεύει με την παρούσα ειδική έκθεση αφενός στην κατά το δυνατόν συστηματική καταγραφή του φαινομένου και ιδίως τη διατύπωση συγκεκριμένων παρατηρήσεων και προτάσεων προς την Πολιτεία για τη θωράκιση της ίδιας και την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας, αφετέρου, συνεχίζει τις πάγιες εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δράσεις του, ως φορέας προώθησης της ίσης μεταχείρισης, για την ευαισθητοποίηση των φορέων της μαθητικής κοινότητας και της δημόσιας διοίκησης, ιδίως δε της ΕΛ.ΑΣ.

Συλλογή στοιχείων

Εντός 16 μηνών καταγράφηκαν, αν και όχι ομοιόμορφα 281 διασταυρωμένες καταγγελίες, κατά τις οποίες καταδεικνύεται πως η πλειοψηφία των ρατσιστικών επιθέσεων είτε δεν καταγγέλλεται καθόλου, είτε καταγγέλλεται αλλά δεν καταγράφεται, είτε καταγράφεται όχι όμως ως ρατσιστική. Ο λόγος για την κλασική περίπτωση αθέατης εγκληματικότητας, στην κλιμάκωση της οποίας φαίνεται να συμβάλει η στάση των αστυνομικών και άλλων κρατικών οργάνων. Τα καταγεγραμμένα στοιχεία συνιστούν, επομένως, σύνθεση (ή και διασταύρωση) των ελεύθερα διατιθέμενων στο διαδίκτυο πληροφοριών, της έκθεσης και των αναφορών – καταγγελιών εις βάρος των αστυνομικών οργάνων. Ως πηγές των καταγγελιών αυτών, αναφέρονται τα μέσα ενημέρωσης, οι ΜΚΟ και ο ίδιος ο Συνήγορος του Πολίτη.

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με την έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη, καμία αμφιβολία δε δημιουργείται εκ των ως άνω εξεταζόμενων, ως προς τη μη ουσιαστική ανταπόκριση της αστυνομίας στις αναφορές που δέχτηκε ο Συνήγορος για ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικών οργάνων με ρατσιστικό (ιδίως εθνοφυλετικό κίνητρο), με αποτέλεσμα να επιβεβαιώνεται η εικόνα καθυστέρησης των εσωτερικών ερευνών και να εντείνεται η αίσθηση ατιμωρησίας. Κατά την έκθεση, η επιδερμική ενασχόληση των καταγγελλόμενων στην αστυνομία περιστατικών καθώς και η διακοπή της έρευνας ήδη κατά το προκαταρκτικό της στάδιο καθιστούν τους διενεργούμενους πειθαρχικούς ελέγχους αναξιόπιστους και την όποια διερεύνηση μάλλον προσχηματική. Σημειώνεται δε αναντιστοιχία επίσημης και ανεπίσημης καταγραφής: από την ΕΛ.ΑΣ. καταγράφεται λιγότερο από το 1/3 των περιστατικών (84 περιστατικά με πιθανολογούμενο ρατσιστικό κίνητρο το 2012) συγκριτικά με τα αντίστοιχα περιστατικά που ο Συνήγορος έχει διασταυρώσει ότι έλαβαν χώρα από την έρευνα που διενέργησε (253 περιστατικά επιθέσεων με προφανή ρατσιστικά κίνητρα το ίδιο έτος, σύμφωνα με τις καταγγελίες και μαρτυρίες). Απόρροια των ανωτέρω, η διαιώνιση της παθητικότητας των θυμάτων ως προς την καταγγελία των ρατσιστικών πρακτικών εις βάρος τους, εξαιτίας του ενδιάθετου φόβου τους, ότι δε θα δικαιωθούν. Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι προκύπτει επιτακτική ανάγκη

για διεξοδική εις βάθος διερεύνηση του θέματος ώστε να καταπολεμηθεί άμεσα και δραστικά οποιαδήποτε εκδήλωση ρατσιστικής προκατάληψης ή βίας μέσα σε όργανα και θεσμούς της Ελληνικής Δημοκρατίας.

3. ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ – ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2019⁴⁵

Ταυτότητα Έκθεσης – Στόχος

Σύμφωνα με την έκθεση, κατά το διάστημα Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2019 καταγράφονται 100 περιστατικά ρατσιστικής βίας με περισσότερα από 104 θύματα, σημαντικό αριθμό, δηλαδή, επιθέσεων που παρουσιάζουν στοιχεία οργάνωσης ή τελούνται από οργανωμένες ομάδες, διαπιστώνοντας παράλληλα την αυξητική τάση στα περιστατικά καθημερινής ρατσιστικής βίας. Το Δίκτυο κατέγραψε επίσης περιστατικά εις βάρος ατόμων τα οποία αντιμετωπίζονται ως λιγότερο Έλληνες ή Ελληνίδες, λόγω κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας. Στα ως άνω προστίθεται και η διαπίστωση του Δικτύου ότι τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα για ακόμη μία φορά γίνονται στόχος μιας ευρείας κατηγορίας δραστών, η οποία περιλαμβάνει οργανωμένες ομάδες, γείτονες, απλούς πολίτες, δημόσιους υπαλλήλους και ένστολους, ακόμα και μέλη της οικογένειάς τους. Τέλος, ιδιαίτερα ανήσυχο παρατηρείται το κλίμα εις βάρος των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πρόκειται για την ένατη κατά σειρά Ετήσια Έκθεση, δημοσιευθείσα από το Δίκτυο, τα αποτελέσματα της οποίας αποτυπώνουν τις ποσοτικές και ποιοτικές τάσεις του τοπίου της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα και παρουσιάζονται μέσω διαδικτυακής συνέντευξης τύπου.

Μεθοδολογία

Η καταγραφή των περιστατικών εκ του Δικτύου πλαισιώνεται από αυστηρή μεθοδολογία και πραγματοποιείται αποκλειστικά μέσω της συνέντευξης με τα θύματα. Εκείνο, λοιπόν, που επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τον αριθμό των καταγραφών αποτελεί η προθυμία του θύματος να γνωστοποιηθεί η εμπειρία του. Σχετικά με τους καταγραφείς, αυτοί είναι επώνυμοι, ορίζονται από τον φορέα, εκπαιδεύονται από το Δίκτυο και φέρουν την ευθύνη της καταγραφής τους. Επομένως, καθίσταται σαφές ότι η συμπλήρωση της φόρμας καταγραφής βασίζεται στη μαρτυρία του θύματος, είναι ανώνυμη και χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο από το Δίκτυο με σκοπό την καταπολέμηση του ρατσισμού και των εγκλημάτων μίσους.

Συμπεράσματα

⁴⁵ Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας καταγράφει από το 2011 συστηματικά πράξεις βίας με ρατσιστικό κίνητρο, με στόχο να προκύπτουν σαφείς και ολοκληρωμένες κατά το δυνατόν ενδείξεις για τις ποσοτικές και ποιοτικές τάσεις του φαινομένου στην Ελλάδα.

Το Δίκτυο συνεχίζει να καταγράφει επιθέσεις που παρουσιάζουν στοιχεία οργάνωσης ή τελούνται από οργανωμένες ομάδες και διαπιστώνει αυξητική τάση σε ό,τι αφορά τα περιστατικά με δράστες άτομα και όχι οργανωμένες ομάδες (γείτονες, ιδιοκτήτες ακινήτων στις οικίες που διαμένουν πρόσφυγες, υπάλληλοι ΜΜΜ κ.λπ.). Ειδικότερα, το Δίκτυο κατέγραψε περιστατικά εις βάρος Ελλήνων πολιτών λόγω της εθνικής τους καταγωγής αλλά και βίαιες επιθέσεις σε μνημεία ή λατρευτικούς χώρους Ελλήνων πολιτών διαφορετικής θρησκευτικής ταυτότητας. Οι καταγραφές επιθέσεων κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ παρουσιάζουν αύξηση σε σχέση με το 2018, γεγονός που ενισχύει τον προβληματισμό του Δικτύου για το ότι η ομοφοβία και η τρανσοφοβία παραμένουν ευρέως διαδεδομένες. Σταθερά είναι τα καταγεγραμμένα περιστατικά με την εμπλοκή ένστολων και δημόσιων λειτουργών. Τα εν λόγω περιστατικά ενισχύουν τον θεσμικό ρατσισμό, αποκλείουν ή καθυστερούν τα θύματα από την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που δικαιούνται ενώ στην χειρίστη έκφασή τους συμβάλλουν στη δημιουργία κλίματος ανασφάλειας και εκφοβισμού. Ανησυχητικές παραμένουν οι επιθέσεις εις βάρος των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η απουσία πλαισίου προστασίας τους εντείνει την ανησυχία του Δικτύου.

4. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ - COOPERATION FOR EFFECTIVENESS: LOCAL AUTHORITIES AND NATIONAL SPECIALISED BODIES COMBATING RACISM AND INTOLERANCE By Niall Crowley, 2015

Η ECRI φιλοξένησε ένα σεμινάριο με θέμα «Ο ρόλος των εθνικών εξειδικευμένων φορέων στη στήριξη των τοπικών αρχών στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας» τον Μάιο του 2014. Τα συμπεράσματα του σεμιναρίου περιλάμβαναν τη δέσμευση για επανεξέταση των υπαρχουσών καλών πρακτικών που εντοπίστηκαν σε αυτόν τον τομέα.

Η εν λόγω μελέτη ετοιμάστηκε με βάση παρουσιάσεις που έγιναν από τους Εθνικούς Ειδικούς Φορείς σε αυτό το σεμινάριο σχετικά με τις καλές πρακτικές οι οποίες διερευνήθηκαν μέσω συνεντεύξεων με προσωπικό των φορέων στην Κροατία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες και τη Σουηδία.

Η έρευνα συμπεραίνει ότι η συνεργασία μεταξύ τοπικών αρχών και εθνικών εξειδικευμένων φορέων προσφέρει αμοιβαίο όφελος. Οι τοπικές αρχές μπορούν να ενισχύσουν τη συμμόρφωσή τους με τη νομοθεσία περί ίσης μεταχείρισης, την προώθηση της ισότητας και την καταπολέμηση των διακρίσεων, καθώς και τον αντίκτυπο των αντίστοιχων πολιτικών. Ωστόσο, αυτή η συνεργασία παραμένει περιορισμένη. Σε τοπικό επίπεδο εντοπίζεται έλλειμμα δεξιοτήτων και γνώσεων. Ωστόσο ένα σύνολο ορθών πρακτικών που έχουν ήδη εφαρμοστεί μπορεί να χρησιμεύσει ως κίνητρο και υποστήριξη για μεγαλύτερη συνεργασία. Απαιτείται ηγεσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την προώθηση και υποστήριξη αυτής της συνεργασίας.

5. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ - MODELS OF GOVERNANCE OF ONLINE HATE SPEECH ON THE EMERGENCE OF COLLABORATIVE GOVERNANCE AND THE CHALLENGES OF GIVING REDRESS TO TARGETS OF ONLINE HATE SPEECH WITHIN A HUMAN RIGHTS FRAMEWORK IN EUROPE, BY ALEXANDER BROWN, 2020

Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί αρκετά καινοτόμα εργαλεία διακυβέρνησης για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο σε όλη την Ευρώπη. Νέα εργαλεία διακυβέρνησης έχουν προταθεί και αναπτυχθεί, πολύ συχνά μέσω συνεργασίας, από εθνικές κυβερνήσεις, όργανα διακυβερνητικών και υπερεθνικών οργανισμών (όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή), πλατφόρμες Διαδικτύου και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Μερικά από αυτά τα εργαλεία βρίσκονται σε δοκιμαστικό στάδιο, άλλα δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί, ακόμη περισσότερα βρίσκονται στο στάδιο του σχεδιασμού και της τελικής έγκρισης. Αυτά τα εργαλεία πρέπει να λειτουργούν σε ένα πλαίσιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το οποίο για τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, το πρόσθετο πρωτόκολλο της σύμβασης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο και άλλα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Από την πλευρά τους, ορισμένες πλατφόρμες Διαδικτύου δημιούργησαν τα δικά τους εργαλεία για την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους (και άλλων μορφών επιβλαβούς περιεχομένου). Η μελέτη εντοπίζει 30 ξεχωριστούς δείκτες ή μετρήσεις που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από φορείς παρακολούθησης ή άλλους οργανισμούς για την αξιολόγηση της επιτυχίας ή της προόδου διαφόρων εργαλείων διακυβέρνησης για διαδικτυακή ρητορική μίσους. Επιπλέον, η μελέτη εξετάζει λεπτομερώς διάφορα σημαντικά θέματα ή θέματα πολιτικής που καλύπτουν τις πρόσφατες εξελίξεις που αφορούν τη ρητορική μίσους στην Ευρώπη. Τέλος, η μελέτη αντλεί επίσης μια σειρά συμπερασμάτων και προτείνει συστάσεις που καλύπτουν βασικούς τομείς της διακυβέρνησης της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο.

6. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ - UNDERSTANDING ANTI-MUSLIM HATE CRIMES - ADDRESSING THE SECURITY NEEDS OF MUSLIM COMMUNITIES: A PRACTICAL GUIDE, 2020

Η μισαλλοδοξία ενάντια σε μουσουλμάνους με οποιαδήποτε μορφή - είτε πρόκειται για βία, διακρίσεις, παρενόχληση ή διαδικτυακή κακοποίηση - έχει επιζήμια επίδραση στη ζωή ατόμων και κοινοτήτων. Αυτός ο οδηγός έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τις κυβερνήσεις στις ενέργειές τους σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση εγκλημάτων προκατάληψης, συμπεριλαμβανομένης της

ανάλυσης των κινδύνων ασφαλείας και των απαραίτητων ενεργειών που απαιτούνται, με στόχο τη βελτίωση της ικανότητας της αστυνομίας και άλλων οργάνων να ανταποκρίνονται στις ανάγκες ασφαλείας των μουσουλμανικών κοινοτήτων και ατόμων. Αναφέρεται επίσης σε επιλεγμένα θέματα, όπως η υποβολή εκθέσεων και η υπογραφή καταγγελίας εγκλημάτων προκατάληψης εναντίον Μουσουλμάνων. Επιπλέον, ο Οδηγός προτείνει πρακτικά βήματα που μπορούν να λάβουν οι κυβερνήσεις για την αντιμετώπιση ζητημάτων ασφαλείας για τις μουσουλμανικές κοινότητες, σε συνεργασία με τις κοινότητες αυτές.

7. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ -HATE CRIME VICTIMS IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM, 2020

Αυτός ο οδηγός προάγει την εκπλήρωση των δεσμεύσεων του ΟΑΣΕ για βοήθεια στα θύματα εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά. Αναπτύχθηκε σε συνεννόηση με εμπειρογνώμονες της κοινωνίας των πολιτών και των κυβερνήσεων και βάσει ορθών πρακτικών που εντοπίστηκαν σε ολόκληρη την περιοχή. Ο οδηγός αναφέρεται σε πολλά από τα συμμετέχοντα κράτη του ΟΑΣΕ, όπου τα θύματα εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά συχνά δεν λαμβάνουν επαρκή προστασία και υποστήριξη. Αντιμετωπίζει τα κενά στις διαδικασίες ποινικής δικαιοσύνης και έχει σχεδιαστεί κυρίως για επαγγελματίες υποστήριξης θυμάτων, αξιωματούχους ποινικής δικαιοσύνης και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής που είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη και συντήρηση συστημάτων υποστήριξης θυμάτων. Παρέχει πρακτικές συστάσεις για την προσαρμογή διαδικασιών, πολιτικών και νόμων, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη την πραγματικότητα και την πολυπλοκότητα της ποινικής δικαιοσύνης και των συστημάτων υποστήριξης θυμάτων.

8. EUROPEAN NETWORK AGAINST RACISM - JUSTICE GAP: RACISM PERVASIVE IN CRIMINAL JUSTICE SYSTEMS ACROSS EUROPE, 2019

Η έκθεση του ENAR, που καλύπτει 24 κράτη μέλη της ΕΕ, παρέχει στοιχεία για ρατσιστικά εγκλήματα για την περίοδο 2014- 2018 και τεκμηριώνει τη θεσμική πρακτική κατά την καταγραφή, τη διερεύνηση και τη δίωξη εγκλημάτων προκατάληψης. Αποκαλύπτει πώς διάφορες μορφές ρατσισμού εμφανίζονται επίμονα στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης από τη στιγμή που ένα θύμα αναφέρει ένα έγκλημα ρατσιστικά χαρακτηριστικά στην αστυνομία. Αυτό οδηγεί σε ένα «κενό δικαιοσύνης». Τα στοιχεία κατά την περίοδο 2014-2018 υποδηλώνουν ότι τα εγκλήματα αυξάνονται σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ. Επιπλέον, σημαντικά γεγονότα όπως τρομοκρατικές ενέργειες - και η πολιτική ρητορική και οι απαντήσεις σε αυτές τις επιθέσεις - μπορούν να προκαλέσουν αυξήσεις στον αριθμό των καταγεγραμμένων ρατσιστικών εγκλημάτων.

Υπάρχουν επίσης διάφοροι παράγοντες που εμποδίζουν την επιτυχή δίωξη και καταδίκη ενός εγκλήματος με ρατσιστικά χαρακτηριστικά, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης σαφών ορισμών των εγκλημάτων αυτών, έλλειψη κατάρτισης και περιορισμένη ικανότητα.

9. ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΒΑΡΟΜΕΤΡΟ

Από το 1973, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα πραγματοποιούν τακτικές δημοσκοπήσεις, το λεγόμενο «Ευρωβαρόμετρο», σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι δημοσκοπήσεις αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, με έμφαση στις αντιλήψεις και τις προσδοκίες των πολιτών όσον αφορά την ανάληψη δράσης εκ μέρους της ΕΕ, καθώς και στις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ένωση.

- **Special Eurobarometer 493: Discrimination in the EU, 2019**

Στις 23 Οκτωβρίου 2019 κυκλοφόρησε μια ειδική έκθεση του Ευρωβαρόμετρου, η οποία απεικονίζει την εικόνα της κατάστασης των διακρίσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σκοπός της έρευνας είναι να απεικονίσει τη στάση των ανθρώπων απέναντι στις διακρίσεις. Οι γυναίκες και οι άνδρες ρωτήθηκαν για τις διακρίσεις που μπορεί να έχουν βιώσει ή αντιληφθεί στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην αναζήτηση στέγασης ή ως πελάτης λιανικής ή άλλων υπηρεσιών. Ρωτήθηκαν επίσης για τη στάση τους απέναντι στις διακρίσεις. Οι ερωτηθέντες της ΕΕ θεωρούν ότι οι διακρίσεις κατά Ρομά είναι πιο διαδεδομένες (61%) στη χώρα τους, ακολουθούμενες από διακρίσεις λόγω εθνικής καταγωγής και χρώματος δέρματος (59%), σεξουαλικού προσανατολισμού (53%), θρησκείας και πεποιθήσεων (47%), αναπηρίας (44%), ηλικίας (40%) και φύλου (35%).

- **Special Eurobarometer 484: Perceptions on anti-semitism, 2018**

Μια έρευνα του Ευρωβαρόμετρου πραγματοποιήθηκε από τις 4 έως τις 20 Δεκεμβρίου 2018 στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ σχετικά με τις αντιλήψεις των ανθρώπων για τον αντισημιτισμό. Σε αυτήν την έρευνα, 27.643 ερωτηθέντες ρωτήθηκαν για την αντίληψή τους για τον αντισημιτισμό ως πρόβλημα, την εξέλιξή του τα τελευταία πέντε χρόνια και τις συγκεκριμένες εκδηλώσεις του αντισημιτισμού. Υποβλήθηκαν επιπλέον ερωτήσεις σχετικά με την επίδραση των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή στον αντισημιτισμό στην Ευρώπη, την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης σχετικά με το Ολοκαύτωμα και τη γνώση για τις εβραϊκές κοινότητες.

10. ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΙΔΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ (Ε.Σ.Α.μεΑ.)⁴⁶

Με αφορμή τη δημοσίευση του Ειδικού Ευρωβαρόμετρου - έτους 2019 για τις διακρίσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της Ε.Σ.Α.μεΑ. αφιέρωσε το 6ο Δελτίο

⁴⁶ Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) στους Άξονες Προτεραιότητας: 1 «Συστημικές Παρεμβάσεις των θεσμών της αγοράς εργασίας και της πρόνοιας», 4 «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας» και 5 «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014 – 2020»

Στατιστικής Πληροφόρησης⁴⁷ στις διακρίσεις λόγω αναπηρίας, όπως αυτές αποτυπώνονται στις στάσεις και αντιλήψεις που εξετάζονται στην έρευνα του Ευρωβαρόμετρου. Σε αυτό το Δελτίο παρουσιάζονται αφενός τα τελευταία δεδομένα της έρευνας του 2019, αφετέρου οι διαχρονικές εξελίξεις μέσω της δευτερογενούς στατιστικής επεξεργασίας στοιχείων για τα έτη 2015, 2012, 2009, 2006. Το Δελτίο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στις αντιλήψεις και τις στάσεις των πολιτών της χώρας επενεργούν ταυτόχρονα αντιφατικοί παράγοντες. Πιο αναλυτικά, από τη μία διαπιστώνεται πλειοψηφική αποδοχή των αρχών της ισότητας, της δικαιοσύνης και της ανεκτικότητας, οι οποίες ενσωματώνονται τουλάχιστον στο επίπεδο των έκδηλων αντιλήψεων για τα άτομα με αναπηρία, από την άλλη αναδύονται σε μεγάλο τμήμα του πληθυσμού φοβικές και συντηρητικές στάσεις που συνδέονται με εμμένοντα αρνητικά στερεότυπα για την αναπηρία. Παράλληλα, στη χώρα μας, σε αντίθεση με την Ε.Ε., όπως επισημαίνεται στο Δελτίο, οι πολίτες σε πλειοψηφικό ποσοστό αντιλαμβάνονται σήμερα ως εκτεταμένες τις διακρίσεις λόγω αναπηρίας, και μάλιστα η αίσθηση αυτή των πολιτών δεν φαίνεται να έχει καμφθεί σημαντικά κατά το διάστημα 2006-2019.

11. ΕΡΕΥΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA) διεξήγαγε ευρύ φάσμα ερευνών που καταδεικνύουν υψηλά επίπεδα διακρίσεων στην ΕΕ. Ενδεικτικά:

- Δεύτερη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μειονότητες και τις διακρίσεις — κύρια αποτελέσματα (2017)
- Δεύτερη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μειονότητες και τις διακρίσεις. Μουσουλμάνοι — Επιλεγμένα πορίσματα (2017)
- Εμπειρίες και αντιλήψεις για τον αντισημιτισμό — Δεύτερη έρευνα για τις διακρίσεις και τα εγκλήματα μίσους κατά των Εβραίων στην ΕΕ (2018)
- Δεύτερη έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μειονότητες και τις διακρίσεις. Ρομά — Επιλεγμένα πορίσματα (2016), Ζώντας ως μαύρος στην ΕΕ (2018)
- Αντισημιτισμός: Επισκόπηση αντισημιτικών συμβάντων που καταγράφηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την περίοδο 2009-2019 (2020)
- Ένας μακρύς δρόμος για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+: Δεύτερη έρευνα για τις διακρίσεις κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ στην ΕΕ (2020)

Επίσης, οι έρευνες εντόπισαν τους τομείς της ζωής στους οποίους οι φυλετικές διακρίσεις γίνονται περισσότερο αισθητές. Οι διακρίσεις στην αγορά εργασίας αποτελούν πηγή ανησυχίας όχι μόνο κατά την αναζήτηση εργασίας, αλλά και στην ίδια την εργασία, όπου το 22% των ερωτηθέντων αισθάνονται ότι υφίστανται διακρίσεις λόγω της εθνοτικής καταγωγής τους ή του μεταναστευτικού τους

⁴⁷<https://www.paratiritirioanapirias.gr/el/news/newsletters/41/eyrwbarometro-gia-tis-diakriseis-sthn-ee-faneres-kai-kryfes-antilhpseis-gia-thn-anaphria-sthn-ellhnikh-koinh-gnwmh>

υπόβαθρου. Τα χαρακτηριστικά που λειτουργούν ως λόγοι διακρίσεων κατά την προσπάθεια ενοικίασης ή αγοράς διαμερίσματος ή σπιτιού ήταν το όνομα (44 %), και κατόπιν το χρώμα του δέρματος ή η σωματική εμφάνιση (40 %), και η ιθαγένεια (22 %). Όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες (δημόσια διοίκηση, δημόσιες συγκοινωνίες, καταστήματα, εστιατόρια κ.λπ.), οι Ρομά (28 %) και τα άτομα βορειοαφρικανικής καταγωγής (27 %) αντιμετωπίζουν τις περισσότερες διακρίσεις. Οι φυλετικές διακρίσεις είναι λιγότερο συχνές στην υγειονομική περίθαλψη (3 % κατά το προηγούμενο έτος), αλλά με σημαντικές διαφορές μεταξύ των διαφόρων ομάδων: οι περισσότερες διακρίσεις καταγράφηκαν έναντι των Ρομά (8 %), οι οποίοι έχουν επίσης χαμηλότερο προσδόκιμο ζωής σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό⁴⁸.

12. FACING FACTS! ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ - ΚΑΘΙΣΤΩΝΤΑΣ ΟΡΑΤΑ ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΜΙΣΟΥΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΜΙΣΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΜΕ ΚΙΝΗΤΡΟ ΤΟ ΜΙΣΟΣ, 2012

Ταυτότητα - Στόχος

Η άσκηση πίεσης προς αποτροπή και καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους με παράλληλη κατεύθυνση και τη βελτίωση της δημόσιας τάξης καθώς και την παροχή υπηρεσιών ανταποκρινόμενων στις ανάγκες των θυμάτων δύναται να επιτευχθεί μέσω της συλλογής αξιόπιστων δεδομένων, της ανάλυσής τους και της αναφοράς των εγκλημάτων μίσους, που συνιστούν κι ένα πανίσχυρο εργαλείο ικανό να αξιοποιηθεί από τις κοινότητες και τις ΟΚΠ (Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών), με σκοπό την παρουσίαση των προβληματισμών τους στα ΜΜΕ, την αστυνομία, την κυβέρνηση.

Οι υπό συζήτηση κατευθυντήριες γραμμές του FacingFacts!, συνταχθείσες το έτος 2012, παρέχουν συμβουλές στις ΟΚΠ σχετικά με τη μεθοδολογία συλλογής δεδομένων για τα περιστατικά μίσους, την επαλήθευση και την ταξινόμηση των συλλεχθέντων δεδομένων και τέλος τη διαδικασία αναφοράς των εγκλημάτων μίσους και των περιστατικών με κίνητρο το μίσος, δίχως την επιδίωξη επιβολής ενός και μοναδικού τρόπου συλλογής δεδομένων ή αναφοράς των εγκλημάτων μίσους. Το FacingFacts! βασίζεται στην πλούσια εμπειρία των ΟΚΠ, οι οποίες απαριθμούν αρκετά χρόνια δραστηριότητας στην καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους, συνεργάζεται δε μαζί τους αποβλέποντας στην περαιτέρω βελτίωσή τους.

Μεθοδολογία – Συλλογή στοιχείων

Τα άτομα δύνανται να αναφέρουν τα περιστατικά που τους έχουν συμβεί ακόμη και με ανώνυμο τρόπο. Απαραίτητη προϋπόθεση όμως κρίνεται και η γνώση της σχετικής υπηρεσίας, το σημείο

⁴⁸ Από: Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Μια Ένωση ισότητας : σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025.

επικοινωνίας με εκείνη, όπως και η εμπιστοσύνη ότι η ανωνυμία τους θα τύχει της απαιτούμενης αντιμετώπισης και του σεβασμού που τους οφείλεται.

1. Διαφήμιση του τρόπου αναφοράς των περιστατικών

-τηλεφωνική γραμμή

- ιστότοπος

- κέντρο

- μέσω φυλλαδίων, αφισών σε κοινοτικά κέντρα, διαφημίσεις στα ΜΜΕ, όπως και κοινοποίηση της υπηρεσίας στην αστυνομία. Η διαφήμιση οφείλει να διατηρεί χαρακτήρα πραγματολογικό.

2. Προτείνεται η χρήση τυποποιημένων εντύπων αναφοράς, ώστε να είναι εφικτή η εξαγωγή - καταγραφή όλων των σχετικών πληροφοριών και η ακριβής ταξινόμηση και ανάλυση.

3. Αναγκαία κρίνεται η επαλήθευση των αναφορών κι ενδεχομένως η διασταύρωση με μαρτυρίες, αφού ενδιαφέρει πέρα από την εκδοχή των θυμάτων σε ένα έγκλημα μίσους κι εκείνη των μαρτύρων. Οι συνεντεύξεις με τα θύματα ή και με τους μάρτυρες έρχονται να συμπληρώσουν τις αναφορές του Τύπου και των άλλων ΜΜΕ.

4. Η εξακρίβωση της καταγραφής του εγκλήματος από την αστυνομία επιτυγχάνεται μέσω της θέσης υπό συζήτηση των αναφορών με την αστυνομία, ώστε να προσδιοριστούν και οι επιπρόσθετες σχετικές πληροφορίες (τυχόν ελλείψεις από την αναφορά του θύματος, η αναγνώριση των δραστών κλπ).

5. Η συγκέντρωση και η ανάλυση περιστατικών μη εγκληματικής φύσης συνιστάται, από την άποψη ότι τα εγκλήματα μίσους δε συμβαίνουν εν αιθρία, καθώς και η

6. Λήψη και ταξινόμηση φωτογραφιών βάσει ημερομηνίας και θέματος, όταν τούτο είναι δυνατόν.

Συστάσεις και Βέλτιστες Πρακτικές

Για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων με ρατσιστικά κίνητρα και της ρητορικής μίσους, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, οι γενικές συστάσεις και τα γενικά σχόλια διεθνών φορέων. Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί προσοχή σε μία σειρά πρωτοβουλιών «καλής πρακτικής» οι οποίες επιχειρούν να αντιμετωπίσουν ποικιλοτρόπως το πρόβλημα. Μια σειρά πρωτοβουλιών επικεντρώνεται σε πρακτικούς τρόπους αναφορικά με τη βελτίωση των μηχανισμών συλλογής αστυνομικών δεδομένων σχετικά με τη ρατσιστική βία και το ρατσιστικό έγκλημα⁴⁹.

Γενικές Συστάσεις και Γενικά Σχόλια

Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ⁵⁰

- Γενικό σχόλιο αριθ. 11 - Απαγόρευση πολεμικής προπαγάνδας και υποκίνησης εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους (άρθρο 20)
- Γενικό σχόλιο αριθ. 18 - Απαγόρευση των διακρίσεων
- Γενικό σχόλιο αριθ. 25 - Το δικαίωμα συμμετοχής στις δημόσιες υποθέσεις, τα δικαιώματα ψήφου και το δικαίωμα ίσης πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες (άρθρο 25)
- Γενικό σχόλιο αριθ. 34 - Άρθρο 19: Ελευθερία γνώμης και έκφρασης

Επιτροπή για την Κατάργηση των Φυλετικών Διακρίσεων (CERD)⁵¹

- Γενική σύσταση αριθ. 13 σχετικά με την εκπαίδευση των υπαλλήλων επιβολής του νόμου στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Γενική σύσταση αριθ. 25 σχετικά με τις διαστάσεις που σχετίζονται με το φύλο σε ζητήματα φυλετικών διακρίσεων
- Γενική σύσταση αριθ. 27 σχετικά με τις διακρίσεις κατά των Ρομά
- Γενική σύσταση αριθ. 30 σχετικά με τις διακρίσεις εις βάρος μη-πολιτών του κράτους
- Γενική σύσταση αριθ. 31 σχετικά με την πρόληψη των φυλετικών διακρίσεων στη λειτουργία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης
- Γενική σύσταση αριθ. 35 - Καταπολέμηση του ρατσιστικού μίσους

Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI)⁵²

⁴⁹Βλ. Ετήσια έκθεση για την κατάσταση σε θέματα ρατσισμού και ξενοφοβίας στα κράτη μέλη της ΕΕ, 2006, διαδικτυακά διαθέσιμη στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα:

[http://www.media-diversity.org/additional-files/documents/b-studies-reports/EUMC%20Data%20Inadequacies%20on%20racist%20crime%20\[EL\].pdf](http://www.media-diversity.org/additional-files/documents/b-studies-reports/EUMC%20Data%20Inadequacies%20on%20racist%20crime%20[EL].pdf)

⁵⁰<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/ccpr/pages/ccprindex.aspx>

⁵¹https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=11

⁵²<https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/ecri-standards>

- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.1: **Καταπολέμηση** του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και της μισαλλοδοξίας
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.2: **Ειδικευμένοι φορείς** για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντισημιτισμού και της μισαλλοδοξίας σε εθνικό επίπεδο
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.3: Καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας κατά των **Ρομά**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.4: Εθνικές **έρευνες** για την εμπειρία και την αντίληψη της διάκρισης και του ρατσισμού, από την οπτική των δυνητικών θυμάτων
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.5: Καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων κατά των **Μουσουλμάνων**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.6: Καταπολέμηση της διάδοσης ρατσιστικού, ξενοφοβικού και αντισημιτικού υλικού μέσω του **Διαδικτύου**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.7: Εθνική **νομοθεσία** για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.8: Καταπολέμηση του ρατσισμού κατά την καταπολέμηση της **τρομοκρατίας**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.9: Καταπολέμηση του **αντι-σημιτισμού**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.10: Καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων μέσα και μέσω της **σχολικής εκπαίδευσης**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.11: Καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων κατά την **αστυνόμευση**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.12: Καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων στον τομέα του **αθλητισμού**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.13: Καταπολέμηση του **αντι-τσιγγανισμού** και των διακρίσεων κατά των **Ρομά**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.14: Καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων **στην απασχόληση**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.15: Καταπολέμηση της **ρητορικής μίσους**
- Γενική Σύσταση Πολιτικής της ECRI No.16: Προστασία **παράτυπων μεταναστών** από διακρίσεις

«Καλές πρακτικές» κατά του ρατσισμού και κάθε μορφής διακρίσεων σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο

Σε διεθνές επίπεδο, καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη μηχανισμών αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας διαδραματίζει διαχρονικά ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, στο πλαίσιο του οποίου, ήδη αμέσως μετά το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου υιοθετήθηκαν κείμενα όπως ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών⁵³, η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου⁵⁴ και η Σύμβαση για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος της Γενοκτονίας⁵⁵, τα οποία προήγαγαν την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων. Σε αυτό το πνεύμα, υιοθετήθηκαν, μεταξύ άλλων, και η Διεθνής Σύμβαση για την κατάργηση κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων⁵⁶, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα⁵⁷, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα⁵⁸, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και η Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών⁵⁹. Παράλληλα, αναπτύχθηκαν συμβατικοί και εξωσυμβατικοί μηχανισμοί παρακολούθησης και επίβλεψης της εφαρμογής από τα κράτη των ως άνω διεθνών κειμένων και των συναφών προτύπων.

Έκτοτε, ακολούθησαν διεθνείς διασκέψεις, συνέδρια και εκστρατείες για την καταπολέμηση του ρατσισμού και την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η Διακήρυξη και το Πρόγραμμα Δράσης του Ντέρμπαν, το οποίο εγκρίθηκε με συναίνεση στην Παγκόσμια Διάσκεψη του 2001 κατά του Ρατσισμού (WCAR) στο Ντέρμπαν της Νότιας Αφρικής και αποτελεί ένα ολοκληρωμένο, προσανατολισμένο στη δράση κείμενο που προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και της σχετικής μισαλλοδοξίας⁶⁰. Περαιτέρω, υιοθετήθηκαν εθνικά σχέδια δράσης και πολιτικές σχετικά με την

⁵³ Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c10af9a2>.

⁵⁴ Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf.

⁵⁵ Σύμβαση για την Πρόληψη και Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4cb2fb692>.

⁵⁶ Διεθνής Σύμβαση για την Κατάργηση κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c2aff2b2>.

⁵⁷ Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bd686e52>.

⁵⁸ Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://unric.org/el/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AD%CF%82-%CF%83%CF%8D%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BA%CE%BF%CE%B9-2/>.

⁵⁹ Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/04/Conventions_Women.pdf?fbclid=IwAR1IoZfLesBJ8QED06zHYJi6t4Z1yquzc7I5WTPisxj1xq80C0YgLNp22Kg.

⁶⁰ Βλ. την Διακήρυξη του Durban κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων και της ξενοφοβίας και το Σχέδιο Δράσης που υιοθετήθηκε, διαδικτυακά διαθέσιμα στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Durban_text_en.pdf, βλ. και *Συναπλίδου- Καφετσούλη*, Η UNESCO απέναντι στον ρατσισμό, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.eleftheria.gr/m/%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/item/16658.html>.

προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων αφρικανικής καταγωγής, την ενδυνάμωση του σεβασμού μεταξύ ατόμων διαφορετικών εθνικοτήτων που διαβιούν στο έδαφος μιας χώρας, την ανάπτυξη μηχανισμών καταγραφής και διαχείρισης περιστατικών ρατσιστικής βίας ή εν γένει διακρίσεων με την πρόβλεψη θέσεων δικαστικών λειτουργιών επιφορτισμένων με την έρευνα τέτοιων περιπτώσεων, τη δημιουργία ειδικά διαμορφωμένων ιστοτόπων για την καταγγελία ξενοφοβικών εγκλημάτων, τη σύσταση ειδικών επιτροπών επιφορτισμένων με την ενημέρωση του κοινού σχετικά με το νομικό πλαίσιο και τις δράσεις που διοργανώνονται για την καταπολέμηση του ρατσισμού. Επιπλέον, τα Ηνωμένα Έθνη, διοργανώνουν συνεχώς συζητήσεις, προβολές ταινιών και άλλες εκδηλώσεις και προωθείται ιδιαίτερα και η διοργάνωση σεμιναρίων προς αυτούς που θα κληθούν να διαχειριστούν ένα έγκλημα με σχετικό κίνητρο.

Άλλος τομέας, στον οποίο ενθαρρύνονται οι χώρες να επενδύσουν είναι η έρευνα. Στην Αργεντινή για παράδειγμα, η Σχολή Κοινωνικών Επιστημών σε συνεργασία με το Διεθνές Κέντρο για την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου δημιούργησαν ένα ερευνητικό πρόγραμμα προκειμένου να προάγουν το ακαδημαϊκό ενδιαφέρον για την αφρικανική κουλτούρα⁶¹.

Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα τελευταία χρόνια σχεδόν όλα τα κράτη μέλη του έχουν ιδρύσει ανεξάρτητους εθνικούς φορείς ισότητας. Πρόκειται για φορείς που κατέχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και στην καταπολέμηση των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας⁶². Οι δραστηριότητες τους ποικίλλουν και συχνά συμπεριλαμβάνουν την αρωγή σε θύματα ρατσιστικών εγκλημάτων, την ανάληψη πρωτοβουλιών για την ένταξη τους στην κοινωνία και τη διοργάνωση ημερίδων και συνεδρίων. Ένα μεγάλο τμήμα της δράσης τους συνίσταται στην επίβλεψη του νομικού πλαισίου και την παροχή κατευθυντήριων γραμμών και συμβουλών προς την βελτίωση του. Οι φορείς αυτοί καταγράφουν το περιεχόμενο και τα κενά της νομοθεσίας κάθε κράτους, δίνουν οδηγίες για την εφαρμογή της στις κρατικές αρχές και σχεδιάζουν πολιτικές σχετικά με την διαχείριση τέτοιων περιστατικών προς συγκεκριμένους αποδέκτες, όπως για παράδειγμα προς τις αστυνομικές αρχές⁶³. Επιπρόσθετα, αναπτύσσουν δεσμούς με τις τοπικές κοινωνίες των κρατών τους, κάτι που καθιστά ευκολότερη την διεκπεραίωση των στόχων τους. Στη Γαλλία, για παράδειγμα, ο Επίτροπος Δικαιωμάτων είναι επιφορτισμένος με την διαχείριση καταγγελιών για περιστατικά διακρίσεων στον χώρο της εργασίας, εξαιτίας αναπηριών ή εγκυμοσύνης των γυναικών⁶⁴. Η γαλλική αυτή αρχή έχει αναπτύξει ένα δίκτυο περίπου 300 εθελοντών ανά την χώρα, έχει προβεί στη σύνταξη

⁶¹Βλ. και <https://www.un.org/en/observances/decade-people-african-descent/actions-taken>.

⁶²Βλ. <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/equality-bodies>

⁶³Βλ. <https://rm.coe.int/national-specialised-bodies-effective-implementation-of-their-advisory/16808b3c95>

Anti Discrimination Bodies: Recent Trends and Challenges, Seminar of the Council of Europe's Anti-Racism Committee (ECRI) with National Specialised Bodies to Combat Racism and Racial Discrimination, 31 May-1 June 2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/43-Seminar_national_specialised_bodies_2012/ecri12-49%20%20Report%20on%20seminar%20with%20NSB%202012%20final.pdf.

⁶⁴δ <https://rm.coe.int/cooperation-for-effectiveness-local-authorities-and-national-specialis/16808b3c96>, προσελάσθηκε στις 13.08.2020.

ενός Εγχειριδίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων καθώς και ενός Οδηγού σχετικά με το πως μπορεί να καταστεί ευκολότερα προσβάσιμο ένα κτίριο σε άτομα με κάποιου είδους αναπηρία⁶⁵.

Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης συστάθηκε το 2019 και η Διευθύνουσα Επιτροπή για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων, τη Διαφορετικότητα και την Ένταξη (CDADI). Η CDADI συμβουλεύει την Επιτροπή Υπουργών για ζητήματα που αφορούν την πρόληψη και την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους και των διακρίσεων, την καταπολέμηση του αντι-τσιγγανισμού, την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες και την προώθηση της διαπολιτισμικής ένταξης. Η Επιτροπή προωθεί την ανταλλαγή καλών πρακτικών για την ανάπτυξη κοινών πολιτικών και έχει επιφορτιστεί ειδικά με την ανάπτυξη ενός νέου και περιεκτικού νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους, την ανάλυση και αξιολόγηση συγκεκριμένων θεμάτων που σχετίζονται με την ένταξη των Ρομά, τη διεξαγωγή μελέτης σχετικά με την ενεργό πολιτική συμμετοχή ατόμων που ανήκουν σε ομάδες που υφίστανται διακρίσεις, ειδικά των νέων, και τέλος, την ανάπτυξη ενός πολυεπίπεδου πλαισίου πολιτικής για τη διαπολιτισμική ένταξη⁶⁶.

Πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση του ρατσισμού, των διακρίσεων και της ξενοφοβίας, ανέλαβε και η ΕΕ. Τον Φεβρουάριο του 2017 εξέδωσε έναν αναλυτικό οδηγό προς τις διωκτικές αρχές κάθε κράτους μέλους σχετικά με τον εντοπισμό και την ανίχνευση εγκλημάτων μίσους. Στόχοι του οδηγού αυτού υπήρξαν η διασφάλιση της ύπαρξης κατάλληλων μέσων και πόρων των αστυνομικών αρχών στην έρευνα εγκλημάτων μίσους καθώς και η προστασία των θυμάτων και η διασφάλιση της συνεργασίας εισαγγελικών και αστυνομικών αρχών προκειμένου να συλληθούν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για την καταδίκη του υπαιτίου τέλεσης ενός τέτοιου εγκλήματος⁶⁷.

Σημαντική εκτιμάται επίσης και η υιοθέτηση του Κώδικα Συμπεριφοράς για την Καταπολέμηση της Ρητορικής Μίσους στο Διαδίκτυο⁶⁸. Στόχος του Κώδικα είναι να διασφαλίσει ότι τα αιτήματα απομάκρυνσης ρατσιστικού περιεχομένου αντιμετωπίζονται αμέσως από τις διαδικτυακές πλατφόρμες. Οι διαχειρίστριες εταιρείες δεσμεύονται να εξετάσουν την πλειονότητα αυτών των αιτημάτων σε λιγότερο από 24 ώρες και να καταργήσουν το περιεχόμενο, εάν είναι απαραίτητο, έχοντας, βέβαια, παράλληλα υπόψη τη θεμελιώδη αρχή της ελευθερίας του λόγου⁶⁹.

Το νέο στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά (2020-2030) δίνει έμφαση σε **επτά βασικούς τομείς: ισότητα, ένταξη, συμμετοχή, εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία και στέγαση**. Για κάθε τομέα η Επιτροπή έχει θέσει νέους στόχους και συστάσεις προς τα κράτη

⁶⁵ Ένα πρόσφατο παράδειγμα δράσης, εθνικής ανεξάρτητης αρχής υπήρξε η διοργάνωση έρευνας από την αγγλική επιτροπή ισότητας κατόπιν καταγγελιών για εκφορά αντισημιτικών απόψεων εντός του Εργατικού Κόμματος, βλ. <https://rm.coe.int/25-years-ecri-impact-in-the-field-of-equality/1680972f3e> Equality and Human Rights Commission (2019), 'Investigation Opened into The Labour Party Following Complaints About Antisemitism' (Press release, 28 May 2019).

⁶⁶ <https://www.coe.int/en/web/committee-antidiscrimination-diversity-inclusion>

⁶⁷ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/ec-2017-key-guiding-principles-recording-hate-crime_en.pdf

⁶⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ganda_20_1135

⁶⁹ <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=29738&no=1>

μέλη σχετικά με τον τρόπο επίτευξής τους. Οι στόχοι και οι συστάσεις θα αποτελέσουν σημαντικά εργαλεία για την παρακολούθηση της προόδου και για να διασφαλιστεί ότι η ΕΕ θα σημειώσει μεγαλύτερη πρόοδο όσον αφορά την παροχή ζωτικής στήριξης που εξακολουθούν να χρειάζονται πολλοί Ρομά που ζουν στην ΕΕ. Ο σκοπός είναι η πλήρης ισότητα και η Επιτροπή έχει προτείνει ελάχιστους στόχους για το 2030, με βάση την πρόοδο που σημειώθηκε στο προηγούμενο πλαίσιο. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οι εξής:

- Μείωση του ποσοστού των Ρομά που έχουν υποστεί διακρίσεις τουλάχιστον κατά το ήμισυ
- Διπλασιασμός του ποσοστού των Ρομά που προβαίνουν σε καταγγελία όταν αντιμετωπίζουν διακρίσεις
- Μείωση του χάσματος φτώχειας μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού τουλάχιστον κατά το ήμισυ
- Μείωση του χάσματος όσον αφορά τη συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση τουλάχιστον κατά το ήμισυ
- Μείωση του ποσοστού των παιδιών Ρομά που φοιτούν σε διαχωρισμένα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τουλάχιστον κατά το ήμισυ στα κράτη μέλη με σημαντικό πληθυσμό Ρομά
- Μείωση του χάσματος απασχόλησης και του χάσματος μεταξύ των φύλων στην απασχόληση τουλάχιστον κατά το ήμισυ
- Μείωση του χάσματος όσον αφορά το προσδόκιμο ζωής τουλάχιστον κατά το ήμισυ
- Μείωση του χάσματος στη στέρωση στέγασης τουλάχιστον κατά ένα τρίτο
- Εξασφάλιση ότι τουλάχιστον το 95% των Ρομά έχουν πρόσβαση σε νερό βρύσης.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων, είναι ζωτικής σημασίας τα κράτη μέλη να θεσπίσουν κατάλληλες πολιτικές. Η Επιτροπή παρέχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη και έχει καταρτίσει κατάλογο μέτρων που πρέπει να ληφθούν από τα κράτη μέλη προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος προς την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά. Η καθοδήγηση και τα μέτρα περιλαμβάνουν την ανάπτυξη συστημάτων στήριξης για τους Ρομά που είναι θύματα διακρίσεων, τις εκστρατείες ευαισθητοποίησης στα σχολεία, τη στήριξη των στοιχειωδών χρηματοοικονομικών γνώσεων, την προώθηση της απασχόλησης των Ρομά σε δημόσιους οργανισμούς και τη βελτίωση της πρόσβασης σε ποιοτικές ιατρικές εξετάσεις, προσυμπτωματικό έλεγχο και οικογενειακό προγραμματισμό για τις γυναίκες Ρομά⁷⁰.

⁷⁰https://ec.europa.eu/greece/news/20201007_4_el

Εθνικά Σχέδια Δράσης Κρατών - Μελών της Ε.Ε.

Η πολιτική της υιοθέτησης Εθνικών Σχεδίων Δράσης και καλών πρακτικών ακολουθείται σήμερα από 15 Κράτη- Μέλη της Ε.Ε.⁷¹.

Στη *Γερμανία*, ενδεικτικά, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού περιλαμβάνει την καλύτερη ενημέρωση του κοινού αναφορικά με το νομικό πλαίσιο για τον ρατσισμό και τα εγκλήματα μίσους, την προώθηση της συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης, κατάρτισης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, την καλύτερη εκπαίδευση των αστυνομικών, διωκτικών και δικαστικών αρχών, προκειμένου να αντιμετωπίζουν επαρκέστερα ένα ρατσιστικό έγκλημα. Επιπλέον, προτάσσει την καταγραφή, ανάλυση και μελέτη των περιστατικών ρατσιστικής βίας, προκειμένου οι αρμόδιες αρχές, με τα συμπεράσματα στα οποία θα οδηγούνται, να λαμβάνουν καταλληλότερα προληπτικά μέτρα για την αποφυγή επανάληψης τους, καθώς και τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων τέτοιων εγκλημάτων. Ακόμα ένας μηχανισμός που προτάσσεται από την γερμανική κυβέρνηση είναι η διενέργεια ερευνών με δείγμα θύματα ρατσιστικού εγκλήματος, προκειμένου να διακριβωθούν οι αιτίες θυματοποίησής τους και να ερευνηθούν τυχόν άλλες παράμετροι που ώθησαν τον δράστη στην πράξη του. Τέλος, ιδιαίτερη μνεία γίνεται σε περιπτώσεις συναθροίσεων εξτρεμιστικών ομάδων, οι οποίες κατά πάσα πιθανότητα θα αποτελέσουν απειλή και πηγή κινδύνου κ.ο.κ.⁷².

Στη *Φινλανδία*, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει την λήψη μέτρων στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλα τα επίπεδα της κρατικής δομής (σχολεία, δημόσιες υπηρεσίες, κυβερνητικοί αξιωματούχοι) και την παροχή πληροφοριών στους αιτούντες άσυλο αναφορικά με τα δικαιώματά τους. Σχετικά με θέματα ισότητας, προάγεται ένα μοντέλο σύμφωνα με το οποίο σε κάθε υπουργείο θα υπάρχει ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων με ευθύνη σε θέματα ισότητας και την εκπόνηση σχετικών σχεδίων. Αναπτύσσονται, επίσης, σε τοπικό επίπεδο, προγράμματα καταπολέμησης διακρίσεων ατόμων ΛΟΑΤΚΙ και εκπονείται μελέτη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης της χώρας για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν λόγω της διαφορετικότητάς τους. Στον τομέα του αθλητισμού τίθεται ως προϋπόθεση για την κρατική χρηματοδότηση αθλητικών συλλόγων η τήρηση της νομοθεσίας περί ισότητας και μη διακρίσεων - μέτρα λαμβάνονται και για την καταπολέμηση των διακρίσεων στον εργασιακό χώρο⁷³.

⁷¹https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-fundamental-rights-report-2019_en.pdf

⁷² Εθνικό Σχέδιο Δράσης Γερμανίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/publikationen/themen/heimat-integration/nap.pdf?__blob=publicationFile&v=7

Παρόμοιες δράσεις προτείνονται και στην Ομοσπονδιακή Στρατηγική για την αποφυγή του εξτρεμισμού και της προώθησης της δημοκρατίας, όπου οι τομείς στους οποίους φαίνεται να εστιάζουν οι αρχές είναι εκπαίδευση, η δια βίου μάθηση, η συμμετοχή στα κοινά, η έρευνα, η διεθνής συνεργασία και η απήχηση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Βλ. επίσης την ηλεκτρονική ιστοσελίδα <https://www.bmfsfj.de/blob/115448/cc142d640b37b7dd76e48b8fd9178cc5/strategie-der-bundesregierung-zur-extremismuspraevention-und-demokratiefoerderung-englisch-data.pdf>.

⁷³ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Φινλανδίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79849/OMML_25_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Στη Γαλλία, ένας από τους βασικούς στόχους είναι η τροποποίηση της νομοθεσίας κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αντιμετωπίζεται αποτελεσματικότερα η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Για την επίτευξη του στόχου αυτού προτείνονται ενδεικτικά η δήλωση έδρας στη Γαλλία από όλες τις ιστοσελίδες που απευθύνονται στο γαλλικό κοινό προκειμένου να καθίσταται δυνατή η εφαρμογή του γαλλικού δικαίου, η εύκολη πρόσβαση των χρηστών σε εργαλεία καταγγελίας όταν αντιλαμβάνονται την ύπαρξη ρητορικής μίσους, η απενεργοποίηση λογαριασμών χρηστών οι οποίοι αναπαραγάγουν και μεταδίδουν συστηματικά ρατσιστικά σχόλια και απόψεις, η χρήση ψευδωνύμων και η συμμετοχή σε διαδικτυακές συζητήσεις από τις αστυνομικές αρχές προκειμένου να προληφθούν τυχόν εγκληματικές ενέργειες με ρατσιστικά κίνητρα και να ταυτοποιηθούν οι δράστες τους. Συνδυαστικά με τα ανωτέρω, προτάσσεται η συνεργασία με τους παρόχους και τις διαχειρίστριες εταιρείες τέτοιων ιστοτόπων, προκειμένου να αναπαράγονται μηνύματα που προάγουν την ιδέα της ισότητας και της καταπολέμησης των διακρίσεων⁷⁴, η ευαισθητοποίηση και η καλύτερη ενημέρωση για τους κινδύνους του διαδικτύου σχετικά με την ρητορική μίσους, η δημιουργία μιας «εθνικής ομάδας αντίδρασης», η οποία θα μεταβαίνει στα σχολεία, όταν λαμβάνουν χώρα περιστατικά ρατσιστικής βίας μεταξύ των μαθητών, προκειμένου να προτείνει τρόπους αντιμετώπισης στους εκπαιδευτικούς, η εκπαίδευση όλου του προσωπικού των σχολείων στην διαχείριση περιστατικών ρατσιστικής βίας, η προαγωγή της ακαδημαϊκής έρευνας στα ζητήματα αυτά, η λήψη μέτρων προστασίας για τα θύματα, η στελέχωση των αστυνομικών τμημάτων με ειδικά εκπαιδευμένους αξιωματικούς⁷⁵.

Στην Πορτογαλία, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης θέτει στο επίκεντρο του τα μεταναστευτικά ρεύματα που δέχεται τα τελευταία χρόνια η χώρα και προτείνει λύσεις για την ενσωμάτωση/ένταξη των ανθρώπων αυτών στις τοπικές κοινωνίες μέσω της διοργάνωσης προγραμμάτων που στοχεύουν στην αλληλεπίδραση και αλληλοκατανόηση ντόπιων και μεταναστών, στην επαφή με τους διαφορετικούς πολιτισμούς που αυτοί αντιπροσωπεύουν, στην παροχή κινήτρων για την απασχόληση τους στην αγορά εργασίας⁷⁶.

Στη Σουηδία, ως κύριος χώρος δράσης προτάσσεται το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, καθώς, όπως αναφέρεται, τα σχολεία αποτελούν βασικό θεσμό στη μακροπρόθεσμη προώθηση αξιών⁷⁷. Το Εθνικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης της χώρας διενεργεί από το 2017 ημερίδες ενημέρωσης αναφορικά με τα θέματα ρατσισμού και ξενοφοβίας, προσαρμοσμένες στις εκάστοτε ηλικιακές ομάδες στις οποίες

⁷⁴ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Γαλλίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piece-jointe/2018/06/national_plan_against_racism_and_anti-semitism_2018-2020.pdf.

⁷⁵ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Γαλλίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piece-jointe/2018/06/national_plan_against_racism_and_anti-semitism_2018-2020.pdf.

⁷⁶ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Πορτογαλίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://www.acm.gov.pt/documents/10181/222357/PEM_ACM_final.pdf/9ffb3799-7389-4820-83ba-6dcfe22c13fb.

⁷⁷ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Σουηδίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://www.government.se/492382/contentassets/e6047ff54c00452895005f07e2e2ba39/a-comprehensive-approach-to-combat-racism-and-hate-crime>.

απευθύνονται. Επιπλέον, προωθούνται προγράμματα χρηματοδότησης και υποτροφιών από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και διάφορους φορείς με σκοπό την εκπόνηση ερευνών σε θέματα ξеноφοβίας και καταπολέμησής της. Έμφαση δίνεται και στον τομέα της συνεργασίας μεταξύ των αρχών της χώρας, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα αποτελεσματικό δίκτυο πρόληψης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης των φαινομένων αυτών⁷⁸. Τέλος, ιδιαίτερη σημασία δίνεται στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στο ότι μπορεί να αποτελέσει βήμα έκφρασης εξτρεμιστικών απόψεων. Προκειμένου να αποφευχθεί αυτό, η κυβέρνηση θα εκπονήσει σχετική έρευνα αναφορικά με τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν για την προστασία ιδίως των μικρότερων ηλικιών.

Στην *Ισπανία*, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης που εκπόνησε η κυβέρνηση επικεντρώνεται περισσότερο στην εκπαίδευση των αστυνομικών αρχών της χώρας στην αντιμετώπιση εγκλημάτων μίσους, στην πρόληψη και την αρωγή των θυμάτων. Κύριο μέσο προς την κατεύθυνση αυτή αποτέλεσε η εκπόνηση ενός Σχεδίου Δράσης της αστυνομίας κατά περιστατικών και εγκλημάτων βίας, το οποίο περιλαμβάνει σαφείς οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές προς τους αστυνομικούς σχετικά με την ταυτοποίηση, την ορθή συλλογή και ταξινόμηση των στοιχείων τέτοιου είδους εγκλημάτων⁷⁹. Επιπρόσθετα, ιδρύθηκε το Εθνικό Γραφείο για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους, το οποίο προβαίνει στον σχεδιασμό πολιτικών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση τους.

⁷⁸ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Σουηδίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://www.government.se/492382/contentassets/e6047ff54c00452895005f07e2e2ba39/a-comprehensive-approach-to-combat-racism-and-hate-crime>.

⁷⁹ Εθνικό Σχέδιο Δράσης Ισπανίας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.interior.gob.es/documents/642012/3479677/Plan+de+accion+ingles/222063a3-5505-4a06-b464-a4052c6a9b48>.

ΜΕΡΟΣ Β

Ο σχεδιασμός του Εθνικού Σχεδίου Δράσης

Η καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας απαιτεί τη λήψη ποικίλων μέτρων εντός συνολικού πλαισίου. Υπό το πρίσμα αυτό το Εθνικό Σχέδιο Δράσης αποτελεί ένα μοναδικό εργαλείο για την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου και συνεκτικού πλαισίου διατομεακής αντιρατσιστικής πολιτικής με συντονισμένες στρατηγικές και απτές κατευθυντήριες αρχές με στόχο την μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων των σχετικών δράσεων.

Ο σχεδιασμός του Εθνικού Σχεδίου Δράσης αποτελεί ευθύνη του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ).

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης λαμβάνει υπόψη και ανατροφοδοτείται από άλλα εθνικά σχέδια όπως:

- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, με ευθύνη του Υπουργού Επικρατείας ως Συντονιστικού Μηχανισμού βάσει του άρθρου 69 του Ν. 4488/2017.
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων, αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων.
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης.
- Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη, αρμοδιότητας Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, η οποία *αναδεικνύει στρατηγικούς στόχους και άξονες πολιτικής ένταξης και προτείνει δράσεις για την επίτευξή τους.*

Τα βήματα που ακολουθήθηκαν για τον σχεδιασμό του Εθνικού Σχεδίου είναι τα ακόλουθα:

1. Αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στην Ελλάδα μέσω της μελέτης ερευνών και εκθέσεων, εθνικών και ευρωπαϊκών φορέων καθώς και δεδομένων της Κοινωνίας των πολιτών.
2. Ανάλυση του ισχύοντος νομικού πλαισίου σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο καθώς και πρόσφατων νομοθετικών πρωτοβουλιών.
3. Μελέτη βέλτιστων πρακτικών και πολιτικών που έχουν εφαρμοστεί σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
4. Διαβούλευση και συνομιλία με ενδιαφερόμενα μέρη.
5. Αποστολή αιτήματος προς όλη τη δημόσια διοίκηση με σκοπό τη συλλογή δεδομένων και την ενημέρωση για τον μελλοντικό προγραμματισμό.
6. Επεξεργασία των δεδομένων της δημόσιας διοίκησης.
7. Σύνθεση των ευρημάτων, αξιολόγηση και καταγραφή.

Ορισμοί

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού, της εφαρμογής και της παρακολούθησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης γίνονται δεκτοί οι παρακάτω ορισμοί:

Ρατσισμός: Η πεποίθηση πως ένα χαρακτηριστικό όπως η «φυλή», το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνικότητα, η εθνική και εθνοτική καταγωγή, η αναπηρία, η κατάσταση υγείας, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου δικαιολογεί την περιφρόνηση, τον υποβιβασμό της αξιοπρέπειας ή της αξίας της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας για ένα άτομο ή μία ομάδα προσώπων ή την έννοια της υπεροχής ενός ατόμου ή μίας ομάδας ατόμων έναντι άλλων⁸⁰. Η εξουσία και η κακή χρήση της συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τον ρατσισμό. Ο ρατσισμός ορίζεται ταυτόχρονα από εκείνους που έχουν εξουσία και καθορίζει τις σχέσεις εξουσίας μεταξύ των δραστών και των θυμάτων. Τα θύματα του ρατσισμού βρίσκονται σε αδύναμη θέση. Η προκατάληψη ή η αρνητική κρίση άλλων προσώπων ή ομάδων (χωρίς σημαντική γνώση ή εμπειρία αυτών των ατόμων ή ομάδων), συνδέεται επίσης με τον ρατσισμό. Ως εκ τούτου, ο ρατσισμός μπορεί να γίνει κατανοητός ως η πρακτική μετάφραση των προκαταλήψεων σε πράξεις ή μορφές μεταχείρισης άλλων από εκείνους που κατέχουν εξουσία και, επομένως, είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν αυτές τις ενέργειες⁸¹.

Μισαλλοδοξία: Η έλλειψη σεβασμού ή ανοχής, η εχθρότητα για κάθε αντίθετη πρακτική ή πεποίθηση. Περιλαμβάνει επίσης την απόρριψη ανθρώπων που γίνονται αντιληπτοί ως διαφορετικοί, λόγω χαρακτηριστικών όπως η «φυλή», το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνικότητα, η εθνική και εθνοτική καταγωγή, η αναπηρία, η κατάσταση υγείας, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου. Η μισαλλοδοξία μπορεί να εκδηλωθεί με ένα ευρύ φάσμα ενεργειών, όπως η αποφυγή συναναστροφής, η ρητορική μίσους και ο σωματικός τραυματισμός ή ακόμα και η δολοφονία⁸².

Διάκριση: Οι διακρίσεις συμβαίνουν όταν τα άτομα αντιμετωπίζονται λιγότερο ευνοϊκά από ότι άλλα άτομα βρίσκονται σε συγκρίσιμη κατάσταση μόνο επειδή ανήκουν ή θεωρείται ότι ανήκουν σε μια συγκεκριμένη ομάδα ή κατηγορία ατόμων. Οι άνθρωποι ενδέχεται να υφίστανται διακρίσεις χαρακτηριστικών όπως η «φυλή», το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνικότητα, η εθνική και εθνοτική καταγωγή, η αναπηρία⁸³, η κατάσταση υγείας, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η

⁸⁰ECRI Glossary / Glossaire de l'ECRI, 25 May 2020, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://rm.coe.int/ecri-glossary/168093de74>

⁸¹http://www.evcb.coe.int/compass/en/chapter_5/5_4.html

⁸²<https://www.coe.int/en/web/compass/discrimination-and-intolerance>

⁸³Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, 'διακρίσεις βάσει της αναπηρίας' σημαίνει οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμό ή περιορισμό βάσει της αναπηρίας, η οποία έχει ως σκοπό ή επίπτωση να εμποδίσει ή να ακυρώσει την αναγνώριση, απόλαυση ή άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των

ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου, και για πολλούς άλλους λόγους. Οι διακρίσεις, οι οποίες είναι συχνά αποτέλεσμα προκαταλήψεων, κάνουν τους ανθρώπους αδύναμους, τους εμποδίζει να γίνουν ενεργοί πολίτες και να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και, σε πολλές περιπτώσεις τους αποκλείουν από την πρόσβαση στην εργασία, τις υπηρεσίες υγείας, την εκπαίδευση ή τη στέγαση⁸⁴.

Η διάκριση μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές⁸⁵:

α) ως «άμεση διάκριση» νοείται όταν ένα πρόσωπο υφίσταται, για λόγους φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυγχάνει, έτυχε ή θα ετύγχανε άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση,

β) ως «έμμεση διάκριση» νοείται όταν μία εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική μπορεί να θέσει πρόσωπα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, σε μειονεκτική θέση συγκριτικά με άλλα πρόσωπα⁸⁶.

γ) η «παρενόχληση» νοείται ως διάκριση, εφόσον σημειώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας προσώπου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος, δ) ως «διάκριση», νοείται επίσης, οποιαδήποτε εντολή για την εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης σε βάρος προσώπου λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας ασθένειας, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου,

ε) ως «διάκριση λόγω σχέσης» νοείται η λιγότερη ευνοϊκή μεταχείριση ενός προσώπου λόγω της στενής του σχέσης με πρόσωπο ή πρόσωπα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων

θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, ατομικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της άρνησης παροχής εύλογης προσαρμογής». Βλ. <https://www.esamea.gr/about-us/welcome-note/86-legal-framework/symbasi/547-symbasi-oie-gia-ta-dikaionomata-ton-atomon-me-anapiria>

⁸⁴<https://www.coe.int/en/web/compass/discrimination-and-intolerance>

⁸⁵ Ν. 4443/2016, άρθρο 2.

⁸⁶ «Έμμεση διάκριση» δεν υφίσταται, εάν η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά από έναν θεμιτό σκοπό και τα μέσα επίτευξής του είναι πρόσφορα και αναγκαία, εάν τα μέτρα, που λαμβάνονται, είναι αναγκαία για την τήρηση της δημόσιας ασφάλειας, τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας, των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων ή όταν αφορά άτομα με αναπηρία ή χρόνια πάθηση και μέτρα που λαμβάνονται υπέρ αυτών.

πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, στ) ως «διάκριση λόγω νομιζόμενων χαρακτηριστικών» νοείται η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση ενός προσώπου που εικάζεται ότι διαθέτει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας ασθένειας, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, ζ) ως «πολλαπλή διάκριση» νοείται οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμός ή περιορισμός, σε βάρος προσώπου, που βασίζεται σε περισσότερους από έναν από τους ανωτέρω λόγους, η) η «άρνηση εύλογων προσαρμογών» για τα άτομα με αναπηρία ή χρόνια πάθηση νοείται ως διάκριση, θ) ως «εύλογες προσαρμογές» νοούνται οι απαραίτητες και κατάλληλες τροποποιήσεις, ρυθμίσεις και ενδεδειγμένα μέτρα, που απαιτούνται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστεί για τα άτομα με αναπηρία ή χρόνιες ασθένειες η αρχή της ίσης μεταχείρισης, οι οποίες δεν επιβάλλουν δυσανάλογο ή αδικαιολόγητο βάρος στον εργοδότη.

Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά: Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά ονομάζεται ένα έγκλημα το οποίο τελέστηκε κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου/σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου⁸⁷.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), τα εγκλήματα μίσους είναι εγκληματικές πράξεις που προκαλούνται από μίσος ή προκατάληψη έναντι συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων. Συνεπώς, για να θεωρηθεί έγκλημα μίσους, το αδίκημα πρέπει να πληροί δύο κριτήρια:

- α) η πράξη πρέπει να συνιστά αδίκημα βάσει του ποινικού δικαίου και
- β) η πράξη πρέπει να έχει παρακινήθει από προκατάληψη.

Τα κίνητρα προκατάληψης μπορούν να οριστούν ευρέως ως προκατειλημμένες αρνητικές απόψεις, στερεοτυπικές παραδοχές, μισαλλοδοξία ή μίσος κατά μίας συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας, η οποία έχει κοινά χαρακτηριστικά όπως η φυλή, η εθνοτική ομάδα, η γλώσσα, το θρήσκευμα, η εθνικότητα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου ή οποιοδήποτε άλλο θεμελιώδες χαρακτηριστικό. Οι άνθρωποι με αναπηρία μπορούν επίσης να είναι θύματα εγκλημάτων μίσους.

Τα εγκλήματα μίσους μπορεί να περιλαμβάνουν απειλές, εκφοβισμό, βανδαλισμό και φθορά περιουσίας, επίθεση, φόνο ή οποιοδήποτε άλλο ποινικό αδίκημα που διαπράττεται με κίνητρο

⁸⁷ 82Α του Ποινικού Κώδικα.

προκατάληψης. Ωστόσο, έγκλημα μίσους μπορεί να είναι και οποιοδήποτε άλλο ποινικό αδίκημα το οποίο διαπράττεται με σκοπό την έκφραση μίσους απέναντι σε ένα άτομο ή πληθυσμιακή ομάδα με προστατευμένα χαρακτηριστικά⁸⁸.

Δημόσια υποκίνηση σε βία ή μίσος: Η με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκίνησης, πρόκληση, διέγερση ή προτροπή σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων.

Επιπλέον, η με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, επιδοκimasία, ευτελισμός ή κακόβουλη άρνηση της ύπαρξης ή της σοβαρότητας εγκλημάτων γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού που έχουν αναγνωριστεί με αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων ή της Βουλής των Ελλήνων και η συμπεριφορά αυτή στρέφεται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους της που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία, όταν η συμπεριφορά αυτή εκδηλώνεται κατά τρόπο που μπορεί να υποκινήσει βία ή μίσος ή ενέχει απειλητικό ή υβριστικό χαρακτήρα κατά μίας τέτοιας ομάδας ή μέλους της⁸⁹.

Η ρητορική μίσους συχνά συνοδεύεται από τη διασπορά ψευδών ειδήσεων στο διαδίκτυο μέσω και των δημοφιλών υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης με αποτέλεσμα να αποκτούν υπόσταση και να γίνονται τελικά πιστευτές από μεγάλη μερίδα του κοινού.

Ξενοφοβία: Μίσος, φόβος ή προκατάληψη εναντίον ανθρώπων από άλλες χώρες ή πολιτισμούς⁹⁰.

Αντισημιτισμός: Μία συγκεκριμένη αντίληψη για τους Εβραίους, η οποία ενδέχεται να εκφράζεται ως μίσος προς τους Εβραίους. Οι ρητορικές και φυσικές εκδηλώσεις του αντισημιτισμού στρέφονται κατά Εβραίων ή μη Εβραίων και/ή της παρουσίας τους, κατά θεσμών της εβραϊκής κοινότητας, μνημείων και θρησκευτικών εγκαταστάσεων⁹¹. Σύγχρονα παραδείγματα αντισημιτισμού στο δημόσιο βίο, στα μέσα ενημέρωσης, στα σχολεία, στον χώρο εργασίας και στο πεδίο της θρησκείας θα μπορούσαν,

⁸⁸ OSCE's Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Preventing and responding to hate crimes- A resource guide for NGOs in the OSCE region, 2009, διαθέσιμο σε: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/a/39821.pdf>

⁸⁹ N. 4285/2014 και N. 927/1979.

⁹⁰ <https://rm.coe.int/ecri-glossary/168093de74>

⁹¹ https://www.holocaustremembrance.com/sites/default/files/press_release_document_antisemitism.pdf. Βλ. και FRA - Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2009-2019, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020, διαθέσιμο σε: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-antisemitism-overview-2009-2019_en.pdf

λαμβανομένου υπόψη του συνολικότερου πλαισίου, να περιλαμβάνουν τα εξής, χωρίς να περιορίζονται σε αυτά:

- Παρακίνηση, υπόθαλψη ή αιτιολόγηση φόνου ή τραυματισμού Εβραίων στο όνομα μιας ριζοσπαστικής ιδεολογίας ή εξτρεμιστικών απόψεων περί θρησκείας.
- Προβολή ψευδών, δαιμονοποιητικών ή στερεότυπων ισχυρισμών περί των Εβραίων καθ'αυτών ή της ισχύος των Εβραίων ως συλλογικότητας.
- Το να κατηγορούνται οι Εβραίοι ως λαός που φέρει την ευθύνη για πραγματικά ή φανταστικά αδικήματα που έχουν διαπραχθεί από έναν μεμονωμένο Εβραίο ή από ομάδα Εβραίων, ή ακόμη και για πράξεις που διαπράχθηκαν από μη Εβραίους.
- Άρνηση του γεγονότος, της εμβέλειας, των μηχανισμών (π.χ. θάλαμοι αερίων) ή του σκόπιμου χαρακτήρα της γενοκτονίας των Εβραίων στα χέρια της Εθνικοσοσιαλιστικής Γερμανίας και των υποστηρικτών και συνεργών της κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (του Ολοκαυτώματος).
- Απόδοση ευθυνών στους Εβραίους συλλογικά για πράξεις του κράτους του Ισραήλ.
- Ο βανδαλισμός Εβραϊκών νεκροταφείων ή άλλων μνημείων.
- Η φθορά περιουσίας.

Η Ελλάδα υιοθέτησε τους Ορισμούς Εργασίας της Διεθνούς Συμμαχίας για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος (International Holocaust Remembrance Alliance) για τον Αντισημιτισμό και την Άρνηση του Ολοκαυτώματος στις 8 Νοεμβρίου 2019⁹².

Το Υπουργείο Εξωτερικών από τις 24.4.2019 έχει προχωρήσει στον ορισμό Ειδικού Απεσταλμένου για την καταπολέμηση του Αντισημιτισμού και την προάσπιση της Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

Επιπλέον, η Ελλάδα το 2021 θα ασκήσει την Προεδρία της Διεθνούς Συμμαχίας για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος (IHRA).

Αντιτσιγγανισμός (anti-Gypsyism): Μία συνήθης μορφή ρατσισμού, η οποία έχει τις ρίζες της στον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία βλέπει και αντιμετωπίζει εκείνους που θεωρούνται «τσιγγάνοι» σε μια διαδικασία ιστορικής «αποξένωσης», η οποία βασίζεται σε στερεότυπα και συμπεριφορές, συχνά ακούσια ή ασυνείδητα. Ο αντιτσιγγανισμός αποτελεί ένα ιστορικά κατασκευασμένο, σύμπλεγμα ρατσισμού ενάντια σε κοινωνικές ομάδες που αναγνωρίζονται με τον όρο «τσιγγάνος» ή άλλους συναφείς όρους⁹³. Περιλαμβάνει μια ομογενοποιημένη αντίληψη και περιγραφή αυτών των ομάδων, απόδοση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών σε αυτές και είναι βαθιά ριζωμένος στις κοινωνικές και πολιτισμικές στάσεις και τις θεσμικές πρακτικές. Από το 2005, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

⁹² Βλ. <https://primeminister.gr/2019/11/08/22507>

⁹³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019_05_31_antigypsyism-guidance_to_combat_antigypsyism_0.pdf

χρησιμοποιεί τον όρο αντιτσιγγανισμός (antigypsyism) στις εκθέσεις και τα ψηφίσματά του. Το 2016, το Συμβούλιο αναγνώρισε την ανάγκη «καταπολέμησης όλων των μορφών ρατσισμού κατά των Ρομά καθώς αποτελεί βασική αιτία του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων τους». Το 2020, το νέο «Στρατηγικό Πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά» θέτει την ισότητα και καταπολέμηση του αντιτσιγγανισμού ως μια από τις επτά βασικές προτεραιότητες για την επόμενη δεκαετία⁹⁴. Αρκετές διεθνείς φορείς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν αναγνωρίσει το φαινόμενο, αναφέροντας το, επίσης και ως «anti-Roma», «romaphobia» και «antiziganism».

Ισλαμοφοβία: Ο φόβος ή η προκατειλημμένη άποψη έναντι του Ισλάμ, των Μουσουλμάνων και των θεμάτων που τους αφορούν. Μπορεί να λάβει τη μορφή καθημερινών μορφών ρατσισμού και διακρίσεων ή πιο βίαιων πρακτικών⁹⁵.

Αφροφοβία: Μία συγκεκριμένη μορφή ρατσισμού που αναφέρεται σε οποιαδήποτε πράξη βίας ή διάκρισης, συμπεριλαμβανομένης της ρατσιστικής ρητορικής μίσους, που τροφοδοτείται από ιστορικές αδικίες και αρνητικά στερεότυπα, και οδηγεί στον αποκλεισμό και την απάνθρωπη μεταχείριση των προσώπων αφρικανικής καταγωγής. Μπορεί να λάβει πολλές μορφές, μεταξύ άλλων: αντιπάθεια, προκατάληψη, καταπίεση, ρατσισμό και διαθρωτικές και θεσμικές διακρίσεις⁹⁶.

Ομοφοβία – Τρανσοφοβία: Παράλογος φόβος και αποστροφή κατά ατόμων λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων, τρανς ή ίντερσεξ (ΛΟΑΤΚΙ+), βασισμένη στην προκατάληψη⁹⁷.

Αρτιμελισμός ή εξιδανικευμένη κανονικότητα» (“ableism”): Αναφέρεται σε ένα πλαίσιο πεποιθήσεων, διαδικασιών και πρακτικών που παράγουν ένα συγκεκριμένο είδος του εαυτού και του σώματος (σωματικό πρότυπο), το οποίο προβάλλεται ως το τέλειο, τυπικό του ανθρώπινου είδους, και ως εκ τούτου ως πλήρως ανθρώπινο. Σε αυτό το πλαίσιο, η αναπηρία εκλαμβάνεται ως η κατάσταση του να είσαι «κάτι λιγότερο» από άνθρωπος⁹⁸.

Μισαναπηρισμός (“disablism”): αναφέρεται στις αρνητικές στάσεις, συμπεριφορές, πρακτικές και περιβαλλοντικούς παράγοντες που εκούσια ή ακούσια διακρίνουν τα άτομα με αναπηρία⁹⁹.

⁹⁴COM(2020) 621 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=COM:2020:621:FIN&rid=5>

⁹⁵<https://rm.coe.int/16807037e1>

⁹⁶ European Network Against Racism (ENAR), Towards an EU Framework for national strategies to combat Afrophobia and promote the inclusion of people of African descent and Black Europeans, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.enar-eu.org/IMG/pdf/afrophobia_strategydoc_final.pdf. Βλ. επίσης, EU High Level Group on combating racism, xenophobia and other forms of intolerance, EU High Level Group on combating racism, xenophobia and other forms of intolerance, EUROPEAN COMMISSION Directorate-General for Justice and Consumers Directorate C—Fundamental Rights and Rule of Law Unit C.2—Fundamental Rights Policy, 2018.

⁹⁷<https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0018+0+DOC+XML+V0//EN>. Βλ. και ECRI Glossary / Glossaire de l’ECRI, 25 May 2020, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://rm.coe.int/ecri-glossary/168093de74>

⁹⁸Campbell, Fiona Kumari. “Inciting Legal Fictions: Disability’s Date with Ontology and the Ableist Body of the Law.” Griffith Law Review 10 (2001): 44.

⁹⁹ Dodd, J. (2015), “The Socially Purposeful Museum”, Museologica Brunensia, 4(2), 29, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/134745/2_MuseologicaBrunensia_4-2015-2_7.pdf?sequence=1

Σεξουαλικός προσανατολισμός: Η αναγκαιότητα κάθε ατόμου για συναισθηματική, συντροφική και σεξουαλική έλξη με άτομα διαφορετικού φύλου ή ίδιου φύλου ή για περισσότερα από ένα φύλα¹⁰⁰.

Ταυτότητα φύλου: Ο εσωτερικός και προσωπικός τρόπος με τον οποίο το ίδιο το πρόσωπο βιώνει το φύλο του, ανεξάρτητα από το φύλο που καταχωρίστηκε κατά τη γέννησή του με βάση τα βιολογικά του χαρακτηριστικά¹⁰¹.

Χαρακτηριστικά φύλου: Τα χρωμοσωμικά, γονιδιακά και ανατομικά χαρακτηριστικά ενός ατόμου, τα οποία περιλαμβάνουν πρωτογενή χαρακτηριστικά όπως αναπαραγωγικά όργανα και γεννητικά όργανα ή/και χρωμοσωμικές δομές και ορμόνες καθώς δευτερεύοντα χαρακτηριστικά όπως μυϊκή μάζα, κατανομή μαλλιών, στήθος ή/και σωματική δομή¹⁰².

Στερεότυπο: Ηεφαρμογή σε ένα μέλος ή στα μέλη μίας ομάδας ατόμων μίας γενικευμένης πεποίθησης σχετικά με τα χαρακτηριστικά εκείνων που ανήκουν σε αυτήν την ομάδα ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μέλους ή των μελών¹⁰³. Οι θεωρητικοί επισημαίνουν ότι η κατηγοριοποίηση μέσω στερεοτύπων είναι άδικη καθώς στις κρίσεις για τις ομάδες αγνοούνται οι ατομικές διαφορές.

Προκατάληψη: Σταθερή και συνεπής τάση ανταπόκρισης, συνήθως με αρνητικό τρόπο προς τα μέλη μιας συγκεκριμένης ομάδας. Λειτουργεί συχνά ως «πρίσμα» υπό το οποίο γίνονται αντιληπτές οι πληροφορίες και τα δεδομένα¹⁰⁴. Οι προκαταλήψεις, οι οποίες βασίζονται στα στερεότυπα, εμποδίζουν την αποτελεσματική επικοινωνία των ομάδων μεταξύ τους.

Ριζοσπαστικοποίηση: Η διαδικασία κατά την οποία κάποιος υιοθετεί ακραίες πολιτικές, θρησκευτικές ή κοινωνικές αξίες που δεν συνάδουν με εκείνες μιας δημοκρατικής κοινωνίας¹⁰⁵.

¹⁰⁰ <https://rm.coe.int/ecri-glossary/168093de74>

¹⁰¹ N. 4491/2017.

¹⁰² <https://rm.coe.int/ecri-glossary/168093de74>

¹⁰³ ECRI Glossary / Glossaire de l'ECRI , 25 May 2020, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://rm.coe.int/ecri-glossary/168093de74>. Βλ. και <https://www.coe.int/en/web/compass/glossary>

¹⁰⁴ <https://www.coe.int/en/web/compass/discrimination-and-intolerance>

¹⁰⁵ <https://rm.coe.int/ecri-glossary/168093de74>

Στόχοι – Άξονες προτεραιότητας

Ο βασικός σκοπός του Εθνικού Σχεδίου Δράσης είναι η αποτελεσματικότερη προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων ατόμων και ομάδων που αντιμετωπίζουν ρατσισμό, φυλετικές διακρίσεις και άλλες μορφές μισαλλοδοξίας σε όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Η αντιμετώπιση των ζητημάτων του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων θα επιτευχθεί μέσω μίας σειράς βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων πρωτοβουλιών, που ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες συνθήκες και χαρακτηριστικά της χώρας, όπως έχουν εντοπισθεί ανωτέρω. Οι πρωταρχικοί στόχοι του σχεδίου είναι επομένως:

1. Αποτελεσματική πρόληψη, προστασία, δίωξη και αποκατάσταση ρατσιστικών περιστατικών.
2. Αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση φαινομένων διακρίσεων και παρενοχλήσεων που βασίζονται σε φυλετικά, εθνοτικά, θρησκευτικά χαρακτηριστικά, στην αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση ή στον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα, έκφραση και τα χαρακτηριστικά φύλου.
3. Ενδυνάμωση ευάλωτων ομάδων και ενίσχυση της συμμετοχής τους στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.
4. Αύξηση της εμπιστοσύνης και της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών για την καταπολέμηση του ρατσιστικού εγκλήματος και των ενδιαφερόμενων ομάδων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.
5. Αποσαφήνιση και οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων και του τρόπου της διασύνδεσης των υπηρεσιών καθώς και του τρόπου συντονισμού τους, για την αποτελεσματικότερη διερεύνηση των περιστατικών ρατσιστικής βίας και για την προστασία του θύματος.
6. Αύξηση της ευαισθητοποίησης για θέματα κατά του ρατσισμού, της ισότητας και της καταπολέμησης των διακρίσεων μεταξύ των δημοσίων υπαλλήλων, της κοινωνίας των πολιτών και του κοινού.
7. Συντονισμός μεταξύ των φορέων της πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών.

Οι ανωτέρω στόχοι θα επιτευχθούν με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων και δράσεων που εμπλέκουν όλους τους σχετικούς φορείς της Κυβέρνησης και της κοινωνίας και μπορούν να δομηθούν υπό τους ακόλουθους άξονες προτεραιότητας:

A) Διακρίσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις

Η απαγόρευση των διακρίσεων και η αρχή της ίσης μεταχείρισης κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα (άρθρο 5 παρ. 2) αλλά και στο διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο¹⁰⁶. Παρά την ύπαρξη ενός σαφούς θεσμικού πλαισίου επισημαίνονται αδυναμίες σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Διακρίσεις και ανισότητες, λόγω φύλου, φυλής, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, ηλικίας, αναπηρίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, εντοπίζονται τόσο στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης, όσο και σε άλλους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής

Από τη μέχρι και σήμερα εφαρμογή των διατάξεων για την καταπολέμηση των διακρίσεων, γεγονός είναι η σημαντική αύξηση των αναφορών στο πεδίο των διακρίσεων που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη, όπως διαπιστώνεται από τις ετήσιες εκθέσεις¹⁰⁷ του για την ίση μεταχείριση, που δικαιολογείται εν μέρει από την συστηματική υλοποίηση δράσεων για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση στα θέματα καταπολέμησης των διακρίσεων. Ωστόσο η άγνοια και ο φόβος του στιγματισμού εξακολουθούν να παραμένουν τα σημαντικότερα εμπόδια για την καταπολέμηση και την πρόληψη των διακρίσεων.

«Σύμφωνα με τα στοιχεία της ειδικής έκθεσης (του Συνηγόρου του Πολίτη που δημοσιεύτηκε στις 27.04.2020), το 2019, οι αναφορές πολιτών και κατοίκων της χώρας στον Συνήγορο του Πολίτη εμφανίζουν αύξηση κατά 31% έναντι του 2018, καταγράφοντας τη μεγαλύτερη αύξηση από το 2016. Το 44% των νέων αναφορών αφορούσε διακρίσεις λόγω φύλου, το 37% διακρίσεις λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, το 7% διακρίσεις λόγω οικογενειακής κατάστασης, το 5% διακρίσεις λόγω ηλικίας, το 3% διακρίσεις λόγω φυλής ή χρώματος»¹⁰⁸.

Παράλληλα, τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις διαμορφώνουν την αυτο-αντίληψη, επηρεάζουν τις ακαδημαϊκές και επαγγελματικές επιλογές των ατόμων, καθώς και τις επιλογές όσον αφορά την απασχόληση και το συνδυασμό επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής.

Επιχειρησιακοί στόχοι

1. Ενημέρωση του πληθυσμού σε θέματα ισότητας και μη διάκρισης σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

¹⁰⁶Βλ. αναλυτικά European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, Handbook on European non-discrimination law, 2018 edition, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-handbook-non-discrimination-law-2018_en.pdf

¹⁰⁷<https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.ifeidikesektheseis>

¹⁰⁸<https://www.synigoros.gr/resources/20200427-ee-im-2019-enimerotiko.pdf>

2. Προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και καταπολέμηση των διακρίσεων στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στην κατάρτιση, στη διά βίου μάθηση, στις δημόσιες υπηρεσίες (πχ. υπηρεσίες υγείας) και στην στέγαση.
3. Εφαρμογή δράσεων σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες για την προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης και της ανοχής στην ποικιλομορφία – καταπολέμηση των στερεοτύπων.

Ομάδες στόχοι

Ευρύτερος πληθυσμός – Δημόσιοι λειτουργοί – Ομάδες ευάλωτες σε διακρίσεις (αιτούντες άσυλο, δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, μετανάστες/-ριες, Ρομά, άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις, ΛΟΑΤΚΙ+) – μαθητές/-τριες

Δείκτες αξιολόγησης

- Αριθμός εμπλεκόμενων φορέων
- Αριθμός δημοσίων λειτουργών που ενημερώθηκαν
- Αριθμός μαθητών-τριών που συμμετείχαν στη δράση
- Αριθμός εκδηλώσεων – Αριθμός συμμετεχόντων-ουσών στις εκδηλώσεις
- Παραδοτέα δράσεων
- Αναφορές δράσεων – έγγραφα εσωτερικής αξιολόγησης
- Γεωγραφική διασπορά

Β) Καταπολέμηση ρατσιστικού εγκλήματος

Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά ονομάζεται ένα έγκλημα το οποίο τελέστηκε εξαιτίας των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας ή/και, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου του θύματος.

Ο αντίκτυπος των ρατσιστικών εγκλημάτων μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερος από τις συνέπειες των εγκλημάτων χωρίς κίνητρο προκατάληψης, ιδίως όσον αφορά τα ίδια τα θύματα, τα άτομα με τα οποία συνδέονται αλλά και με την ευρύτερη κοινωνία. Οι επιπτώσεις των εγκλημάτων μίσους εντοπίζονται σε τρία επίπεδα:

- Σε ατομικό επίπεδο, τα εγκλήματα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά αποτελούν ξεκάθαρη διάκριση εναντίον ατόμων και παραβιάζουν την ανθρώπινη αξιοπρέπειά τους.
- Σε ομαδικό επίπεδο έχουν τη δυνατότητα να προκαλούν διακρίσεις και να σπείρουν τον φόβο και τον εκφοβισμό, θέτοντας σε κίνδυνο τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων.

- Σε κοινωνικό επίπεδο, τα ρατσιστικά εγκλήματα ενισχύουν τις διακρίσεις, μεταβάλλουν τα όρια των κοινωνικών δομών και έρχονται σε αντίθεση με τις ιδέες της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ατομικής αυτονομίας και της πλουραλιστικής κοινωνίας.

Επιπλέον, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος είναι αναγκαίο να περιοριστεί ο σκοτεινός αριθμός εγκληματικότητας (dark figure of crime) που οφείλεται στο φαινόμενο της «ελλιπούς αναφοράς» (underreporting), δηλαδή της απροθυμίας των θυμάτων να αναφέρουν στις αρμόδιες αρχές περιστατικά ρατσιστικής βίας. Οι λόγοι που έχουν εντοπισθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο για αυτό το φαινόμενο επικεντρώνονται κυρίως στην έλλειψη εμπιστοσύνης στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης και στις αρμόδιες αρχές, στην άγνοια των θυμάτων για τα δικαιώματά τους αλλά και στον φόβο ή την ντροπή που αισθάνονται τα ίδια τα θύματα¹⁰⁹.

Η «ελλιπής αναφορά» οδηγεί στην ατιμωρησία των δραστών γεγονός που υπονομεύει όλο το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης ενός κράτους. Η ενθάρρυνση και η υποστήριξη των θυμάτων να αναφέρουν την θυματοποίησή τους όχι μόνο εξυπηρετούν τα δικαιώματά τους ως ατόμων, αλλά επίσης ενισχύουν τη λειτουργία της αστυνομίας και ολόκληρου του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Για τον λόγο αυτό έχουν προταθεί διάφορα μέτρα αντιμετώπισης του φαινομένου όπως η συνεχής ενημέρωση των θυμάτων για τα δικαιώματά τους αλλά και η δυνατότητα παρέμβασης ειδικευμένων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στις ποινικές διαδικασίες και στην κύρια δίκη¹¹⁰.

Καταγραφή και επεξεργασία των περιστατικών ρατσιστικής βίας

Η Ελληνική Αστυνομία – στο πλαίσιο και των υποχρεώσεων της που προβλέπονται στη «Συμφωνία Συνεργασίας για την Αντιμετώπιση των Ρατσιστικών Εγκλημάτων στην Ελλάδα» -έχει προβεί σε βελτίωση της ηλεκτρονικής καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας μέσω του δικτύου PoliceOnLine και της εφαρμογής «Σηματικές Αναφορές», όπου στην καταγραφή των εγκλημάτων υφίσταται ειδικό πεδίο «ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ», με υποχρεωτική την επιλογή του ειδικότερου ρατσιστικού κινήτρου-χαρακτηριστικού που προστατεύεται (φυλή, χρώμα, εθνική ή εθνοτική καταγωγή, γενεαλογικές καταβολές, θρησκεία, αναπηρία, γενετήσιος/σεξουαλικός προσανατολισμός, ταυτότητα ή χαρακτηριστικά φύλου του θύματος).

Τα στοιχεία αυτά αξιοποιούνται από τη Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, η οποία βάσει Προεδρικού Διατάγματος είναι αρμόδια για την τήρηση στατιστικών στοιχείων αναφορικά με περιστατικά ρατσιστικής βίας, τη συλλογή, μελέτη και αξιολόγηση αυτών

¹⁰⁹ FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-justice-hate_crime-victims_en.pdf. Βλ. και <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/64346/2989606/Methodological+guide+for+users/bfd3bb4a-67b7-44de-860e-cb911df9e17a>.

¹¹⁰ FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-justice-hate_crime-victims_en.pdf

καθώς και την υποβολή της ετήσιας έκθεσης πεπραγμένων, αναφορικά με τις υποθέσεις ρατσιστικής βίας στις οποίες επιλήφθηκαν οι αρμόδιες Υπηρεσίες.

Απώτερος σκοπός είναι η διαμόρφωση μιας αντικειμενικής αντίληψης του προβλήματος και η βελτίωση των τρόπων αντιμετώπισής του προσαρμόζοντας την αστυνομική δράση κατά περίπτωση και ανά αστυνομική περιφέρεια. Στην κατεύθυνση αυτή λαμβάνονται υπόψη οι διαφοροποιήσεις στις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες, όπως αυτές αποτυπώνονται στις στατιστικές μελέτες και στις Εκθέσεις των Περιφερειακών Υπηρεσιών.

Περαιτέρω, μεταξύ της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης καθορίστηκε ενιαίος τρόπος καταγραφής εγκλημάτων με πιθανολογούμενα ρατσιστικά χαρακτηριστικά. Στο πλαίσιο αυτό, έχει συσταθεί στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ενιαίος κρατικός μηχανισμός καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας με υποχρέωση της ΕΛ.ΑΣ. να αποστέλλει, δύο φορές το χρόνο, τα στοιχεία που καταγγέλλονται ή καταγράφονται στις Υπηρεσίες της, ώστε αυτά να τυγχάνουν περαιτέρω επεξεργασίας και να παρακολουθείται η ποινική εξέλιξη των σχετικών υποθέσεων.

Τα εν λόγω στοιχεία συλλέγονται με σκοπό την ανταπόκριση της χώρας σε διεθνείς υποχρεώσεις (υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη συμμετοχή της Ελλάδος σε διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΑΣΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης) και σε υποχρεώσεις παροχής στοιχείων προς τα όργανα της ΕΕ. Αξιοποιούνται, επίσης, και στο πλαίσιο μελέτης του φαινομένου, του σχεδιασμού της πρόληψης και της καταστολής των ρατσιστικών εγκλημάτων.

Ως κύριοι χρήστες των εν λόγω στατιστικών θα μπορούσαν να αναφερθούν οι παρακάτω:

- Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (ECRI)
- Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (μέσω Ειδικών Εισηγητών, του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, της Ύπατης Αρμοστείας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA)
- Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας
- Το ίδιο το Υπουργείο Δικαιοσύνης

Βάσει των στοιχείων που καταγράφονται σύμφωνα με τα ανωτέρω εξάγονται τα παρακάτω σύνολα σε ετήσια βάση:

1. εκκρεμείς δικογραφίες στην αρχή της περιόδου αναφοράς
2. εκκρεμείς δικογραφίες στο τέλος της περιόδου αναφοράς
3. ποινικές διώξεις
4. καταδικαστικές αποφάσεις α' βαθμού
5. καταδικαστικές αποφάσεις β' βαθμού
6. αθωωτικές αποφάσεις α' βαθμού
7. αποφάσεις β' βαθμού
8. αμετάκλητες αποφάσεις
9. υποθέσεις που τέθηκαν στο Αρχείο με διάταξη
10. υποθέσεις που τέθηκαν στο Αρχείο Αγνώστων Δραστών

Κατά το χρονικό διάστημα από 01.01.2019 μέχρι 31.12.2019 καταγράφηκαν σε όλη την επικράτεια από τις αρμόδιες Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας συνολικά **διακόσια ογδόντα δύο (282) περιστατικά με πιθανολογούμενα ρατσιστικά χαρακτηριστικά.**

Μεταξύ των ετών 2018 και 2019 διαπιστώνεται μεταβολή του αριθμού των περιστατικών που καταγράφηκαν, από 226 σε 282.

Η αύξηση των καταγραφών δεν μπορεί να θεωρηθεί ως όξυνση του φαινομένου της ρατσιστικής βίας, αντιθέτως η αύξηση των περιστατικών μπορεί να ερμηνευθεί ως βελτίωση της αποδοτικότητας των αρμόδιων υφιστάμενων αστυνομικών Υπηρεσιών, ως αποτέλεσμα των συνεχών εκπαιδευτικών δράσεων και επιμορφώσεων στην αντιμετώπιση του ρατσισμού και του άμεσου και διαρκούς ελέγχου – εποπτείας τους από την Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας/Α.Ε.Α. και ως βελτίωση της εμπιστοσύνης των θυμάτων ρατσιστικής βίας προς την Αστυνομία και την ευχερέστερη καταγγελία αυτών. Κατά αυτή την έννοια καθοριστική κρίνεται και η αποφασιστικότητα του θύματος να καταγγείλει το περιστατικό.

Παράλληλα, στα δεδομένα συμπεριλαμβάνονται και εισαγγελικές παραγγελίες για διενέργεια προκαταρκτικών εξετάσεων που αφορούν μεταξύ άλλων και περιστατικά που αν και έλαβαν χώρα σε προηγούμενα έτη, οι αρμόδιες εισαγγελικές Αρχές, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν σχετικών καταγγελιών που έλαβαν, διέταξαν την εξέτασή τους κατά το προηγούμενο έτος.

Συνεπώς, η αύξηση των καταγραφών οφείλεται στη βελτίωση της δυνατότητας των εισαγγελικών και αστυνομικών Αρχών να αναγνωρίζουν και να εντοπίζουν τα ρατσιστικά χαρακτηριστικά στα εγκλήματα που τους καταγγέλλονται, αποτυπώνοντας με μεγαλύτερη ακρίβεια την πραγματική έκταση του προβλήματος.

Επιχειρώντας μια αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, μέσω της ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης των διακοσίων ογδόντα δύο (282) περιστατικών με πιθανολογούμενα ρατσιστικά χαρακτηριστικά που καταγράφηκαν από την Ελληνική Αστυνομία το 2019, διαπιστώνουμε ότι:

- στις περισσότερες περιπτώσεις (59%) οι δράστες είναι γνωστοί στα θύματα ή στις Αρχές, ενώ καταγράφηκαν μόνο δύο (2) περιστατικά με εμπλεκόμενες οργανωμένες, τα οποία μάλιστα αφορούν οργάνωση (Εθνική Οργάνωση Κρυπτεία) η οποία έχει ήδη εξαρθρωθεί από την Ελληνική Αστυνομία. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι οι συλλήψεις - εξάρθρωση ακροδεξιών εγκληματικών οργανώσεων (Χρυσή Αυγή, Α.Μ.Ε./C-18 Hellas, Εθνικιστική Οργάνωση Κρυπτεία), με σταθερή ρατσιστική εγκληματική δράση τα τελευταία χρόνια, έχει περιορίσει σημαντικά τα περιστατικά ακραίας βίας.
- βασικό κίνητρο των ρατσιστικών εγκλημάτων αποτελεί η φυλή, το χρώμα ή η καταγωγή του θύματος (66%), ενώ ακολουθούν η θρησκεία (12%), η αναπηρία (11%), ο σεξουαλικός προσανατολισμός (7%) και η ταυτότητα φύλου (4%).
- κατά βάση τα θύματα (φυσικά πρόσωπα) ρατσιστικών εγκλημάτων είναι άνδρες (74%).
- η πλειοψηφία των θυμάτων, με βάση την εθνικότητά τους, είναι αλλοδαποί (67%), κυρίως πολίτες από Αφγανιστάν (15%), Πακιστάν (12%), Αλβανίας (9%) και Συρίας (7%).
- η Αττική συγκεντρώνει διαχρονικά τα περισσότερα περιστατικά ρατσιστικών εγκλημάτων (203 περιστατικά), καθώς στα διοικητικά όρια της Αττικής υπάρχει και η μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού της Χώρας. Ωστόσο ένα άλλο σημείο ενδιαφέροντος είναι το γεγονός ότι στα νησιά του Αιγαίου καίτοι διαβιούν για μεγάλο χρονικό διάστημα μεγάλοι αριθμοί μεταναστών και προσφύγων με ποικίλα κατά καιρούς προβλήματα και αντιδράσεις από τις τοπικές κοινωνίες, αυτά δεν αποτυπώνονται εγκληματολογικά με τη διάπραξη μεγάλου αριθμού ρατσιστικών εγκλημάτων (14 περιστατικά).

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η συλλογή δεδομένων αναμένεται να βελτιωθεί περαιτέρω μετά τη λειτουργία του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης δικαστικών υποθέσεων (Case Management System / CMS) για αστικές και ποινικές υποθέσεις (φάση Ι), γνωστό και ως ΟΣΔΔΥΠΠ, το οποίο έχει υλοποιηθεί στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2014-2020, για τους εξής τομείς:

- Διαχείριση δικαστικών υποθέσεων και ροών εργασίας.
- Παροχή εξωτερικών υπηρεσιών μέσω της διαδικτυακής πύλης του έργου (www.solon.gov.gr).
- Παραγωγή στατιστικών και διοικητικών εκθέσεων για τη Διοίκηση της Δικαιοσύνης

- Διαλειτουργικότητα με τρίτα μέρη / συστήματα.
- Ψηφιοποίηση της επιχειρησιακής λειτουργίας των μονάδων που εμπλέκονται στη ροή 41 δικαστηρίων και εισαγγελιών των δευτεροβάθμιων δικαστηρίων της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης, του Πειραιά και της Εύβοιας.

Σημειώνεται ότι αναμένεται να επεκταθεί η χρήση του παραπάνω συστήματος και στα υπόλοιπα Δικαστήρια και Εισαγγελίες της Επικράτειας (φάση II) και επίσης να βελτιστοποιηθούν και επεκταθούν οι λειτουργίες, οι υπηρεσίες και η διαλειτουργικότητά του με τρίτους. Αυτό θα βοηθήσει στον εμπλουτισμό των στατιστικών δεδομένων, σύμφωνα με τις σχετικές εθνικές και ευρωπαϊκές προδιαγραφές. Σε αυτό το πλαίσιο, ο διαχωρισμός (ανά εθνικότητα, ηλικία και φύλο), θα ληφθεί υπόψη στη βελτίωση και την επέκταση των παρεχόμενων στοιχείων του ΟΣΔΔΥΠΠ.

Τέλος, η Ελληνική Αστυνομία, στο πλαίσιο βελτίωσης της καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας και οικοδόμησης εμπιστοσύνης με τα θύματα, έχει εκδώσει προς όλες τις Υπηρεσίες της σχετική εγκύκλιο διαταγή για το ρατσισμό, την ξενοφοβία και τις διακρίσεις, κοινοποιώντας τους παράλληλα και την σχετική εγκύκλιο παραγγελία του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, στην οποία, μεταξύ άλλων, εμπεριέχεται ο κατάλογος των ΔΕΙΚΤΩΝ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗΣ που έχει συνταχθεί από τον ΟΑΣΕ-Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (OSCE - ODIHR) το έτος 2017. Στην ίδια κατεύθυνση το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας που είναι αρμόδιο για τη διερεύνηση ρατσιστικών εγκλημάτων παρακολουθεί σεμινάρια σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αντιμετώπιση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, καθώς και σεμινάρια σχετικά με ομάδες-θύματα ρατσιστικών εγκλημάτων. Στα σεμινάρια αυτά συμμετέχουν και αστυνομικοί πρώτης γραμμής που υπηρετούν σε περιοχές της Χώρας που κυρίως λαμβάνουν χώρα ρατσιστικά εγκλήματα. Επιπλέον τα ανθρώπινα δικαιώματα διδάσκονται σε όλες τις Σχολές της Ελληνικής Αστυνομίας.

Επιχειρησιακοί στόχοι

1. Βελτίωση της καταγραφής και της διατήρησης δεδομένων που αφορούν τη ρατσιστική βία από τις αρμόδιες αρχές, ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των δεδομένων αυτών και δημοσιοποίησή τους.
2. Βελτίωση της συνεργασίας των αρμόδιων δημόσιων αρχών με την κοινωνία των πολιτών.
3. Εκπαίδευση και ενημέρωση των αρχών επιβολής του νόμου (αστυνομικές αρχές, εισαγγελικές και δικαστικές αρχές) σχετικά με την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος.
4. Ενίσχυση της εμπιστοσύνης του πληθυσμού στις αρμόδιες αρχές για την αναφορά εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο.

Ομάδες στόχοι

Δημόσιες αρχές (αστυνομικές, δικαστικές, εισαγγελικές) – ομάδες που αποτελούν δυνητικά θύματα – ευρύτερος πληθυσμός.

Δείκτες αξιολόγησης

- Αριθμός εμπλεκόμενων φορέων
- Αριθμός αρχών που ενημερώθηκαν/εκπαιδεύτηκαν
- Αριθμός εκδηλώσεων – Αριθμός συμμετεχόντων στις εκδηλώσεις
- Αριθμός περιστατικών ρατσιστικής βίας που καταγράφηκαν
- Αριθμός σχετικών υποθέσεων που εκδικάζονται
- Παραδοτέα δράσεων
- Αναφορές δράσεων – έγγραφα εσωτερικής αξιολόγησης
- Γεωγραφική διασπορά

Γ) Ευαισθητοποίηση – Ενημέρωση

Η ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινωνίας για τα προβλήματα του ρατσισμού και των διακρίσεων καθώς για τη σημασία του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί απαραίτητο τμήμα της υποστήριξης του Εθνικού Σχεδίου καθώς οι προκαταλήψεις και η μισαλλοδοξία βασίζονται συχνά στη μικρή ή και απόλυτη έλλειψη γνώσης των πραγματικών γεγονότων.

Υπό το πρίσμα αυτό η βελτίωση της διάδοσης πληροφοριών σε συγκεκριμένα ακροατήρια – στόχους αλλά και στον ευρύτερο πληθυσμό θα συμβάλει στην επαγρύπνηση της κοινωνίας ενάντια σε φαινόμενα ρατσισμού, θα ενισχύσει την συμμετοχή της κοινωνίας και θα βελτιώσει την υποστήριξη των θυμάτων από εκδηλώσεις ρατσισμού, ξενοφοβίας και μισαλλοδοξίας.

Επιχειρησιακοί στόχοι

1. Σχεδιασμός και υλοποίηση εκστρατειών ενημέρωσης του πληθυσμού κατά του ρατσισμού, των στερεοτύπων και των διακρίσεων.
2. Ευαισθητοποίηση συγκεκριμένων ομάδων στόχων – εκπαιδευτικών, μελών του Κοινοβουλίου, σωμάτων ασφαλείας, ευάλωτων ομάδων - για τα ζητήματα του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας

Ομάδες στόχοι

Ευρύτερος πληθυσμός – μέλη του Κοινοβουλίου – εκπαιδευτικοί – σώματα ασφαλείας – ευάλωτες ομάδες

Δείκτες αξιολόγησης

- Ενημερωτικό υλικό (έντυπο, ηλεκτρονικό)
- Αριθμός εκδηλώσεων, δραστηριοτήτων ενημέρωσης
- Αριθμός συμμετεχόντων-ουσών στις εκδηλώσεις, δραστηριότητες ενημέρωσης
- Παραδοτέα δράσεων
- Αναφορές δράσεων – έγγραφα εσωτερικής αξιολόγησης
- Γεωγραφική Διασπορά

Δ) Ένταξη/Ενδυνάμωση

Η καταπολέμηση των φαινομένων του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας αποτελεί μια διαδικασία πολύπλευρη που θα πρέπει, να περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, πολιτικές για την πλήρη συμμετοχή ευάλωτων ομάδων στην κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας. Υπό το πρίσμα αυτό, η διαδικασία της ένταξης των ευάλωτων ομάδων θα αποτρέψει την κοινωνική περιθωριοποίησή τους και θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων που θα επιτρέψουν την πλήρη συμμετοχή τους στον κοινωνικό ιστό.

Επιχειρησιακοί στόχοι

1. Αύξηση του αριθμού των προσφυγοπαίδων, παιδιών μεταναστών/-ριών και Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα και των παιδιών με αναπηρία στη γενική εκπαίδευση
2. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης ειδικών κοινωνικών ομάδων

Ομάδες στόχοι

Πρόσφυγες – μετανάστες/-ριες – Ρομά – άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις– εκπαιδευτικοί – μαθητές/-τριες

Δείκτες αξιολόγησης

- Αριθμός εμπλεκόμενων φορέων (Κεντρική διοίκηση, τοπική αυτοδιοίκηση, εκπαιδευτικά ιδρύματα)
- Αριθμός εκπαιδευτικών που ωφελήθηκαν από τη δράση
- Αριθμός ωφελουμένων από δράσεις
- Παραδοτέα δράσεων
- Αναφορές δράσεων – έγγραφα εσωτερικής αξιολόγησης
- Γεωγραφική διασπορά

Ε) Οριζόντιες - διατομεακές πολιτικές

Ο ρατσισμός και η μισαλλοδοξία αποτελούν φαινόμενα πολυπαραγοντικά που άπτονται πολλών πολιτικών και πρωτοβουλιών. Υπό το πρίσμα, αυτό ζητήματα ρατσισμού, διακρίσεων και μισαλλοδοξίας είναι δυνατόν να ενσωματωθούν, ως οριζόντια ζητήματα, στο σχεδιασμό περισσότερων δημόσιων πολιτικών και προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα, πολιτικών που αφορούν την έμφυλη βία και διακρίσεις λόγω φύλου, του Εθνικού Σχεδίου για την Ισότητα των φύλων και του Εθνικού Σχεδίου για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Κατανομή Δράσεων σύμφωνα με τις αρμοδιότητες του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Οι αρμοδιότητες του ΕΣΡΜ καθορίζονται με το ν. 4356/2015. Οι προβλεπόμενες δράσεις του Εθνικού Σχεδίου ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένη αρμοδιότητα του ΕΣΡΜ ως ακολούθως:

No	Αρμοδιότητες του Εθνικού Συμβουλίου κατά του ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας	Αριθμός δράσεων
1	Σχεδιασμός πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας προς διασφάλιση της προστασίας ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, κοινωνικής προέλευσης, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή χαρακτηριστικών φύλου.	5
2	Επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και της συμμόρφωσής της με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.	1
3	Πρωώθηση και το συντονισμό της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς και την ενίσχυση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στα ζητήματα αυτά.	5
4	Το ΕΣΡΜ εκπονεί μελέτες, εκδίδει κατευθυντήριες οδηγίες και συστάσεις και προτείνει μέτρα για την πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας και της διοικητικής πρακτικής προς τις διατάξεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών	1
5	Το ΕΣΡΜ σχεδιάζει και προτείνει πολιτικές κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας για όλο το φάσμα της κυβερνητικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης και αναπτύσσει πρωτοβουλίες για την προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των νομικών προσώπων για τα ως άνω θέματα	4
6	Το ΕΣΡΜ μεριμνά για την προώθηση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της ισότητας και του σεβασμού της ετερότητας μέσα από την τυπική εκπαίδευση	8

7	Το ΕΣΡΜ αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την επιμόρφωση δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών, υπηρετούντων στα σώματα ασφαλείας και υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων του στενού και του ευρύτερου δημόσιου τομέα σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας	13
8	Το ΕΣΡΜ συγκεντρώνει και αξιοποιεί στατιστικά στοιχεία σχετικά με το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία. Οι αρμόδιες διοικητικές υπηρεσίες υποχρεούνται να παρέχουν τα αιτούμενα στοιχεία.	1
9	Το ΕΣΡΜ προωθεί την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας, καθώς και την ενίσχυση των μηχανισμών καταγραφής του φαινομένου	3
10	Το ΕΣΡΜ μεριμνά για την ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα φαινόμενα του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας μέσα από τα ΜΜΕ, καθώς και για την καταγραφή και αντιμετώπιση της ρητορικής του μίσους στο δημόσιο λόγο	9
11	Το ΕΣΡΜ συντάσσει Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού, παρακολουθεί συστηματικά την εφαρμογή του και μεριμνά για την τακτική επικαιροποίησή του. Συντάσσει ετήσιο απολογισμό δράσης, ο οποίος υποβάλλεται έως το τέλος Ιανουαρίου κάθε έτους στον Πρόεδρο της Βουλής.	1

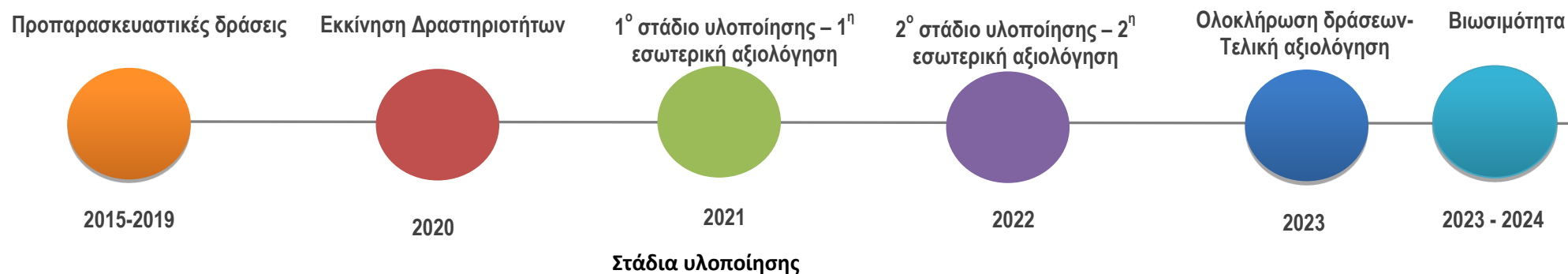
Κατανομή Δράσεων και Ομάδων στόχων ανά άξονα

Άξονας Προτεραιότητας	Αριθμός Δράσεων
Διακρίσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις	7
Καταπολέμηση ρατσιστικού εγκλήματος	16
Ευαισθητοποίηση – Ενημέρωση	13
Ένταξη/Ενδυνάμωση	14
Οριζόντιες - διατομεακές πολιτικές	13

Χρονικός Προγραμματισμός

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης αφορά στην περίοδο των ετών 2020-2023. Ο χρονικός προγραμματισμός επιτρέπει αφενός, μεν την υλοποίηση μεσοπρόθεσμων έργων, αφετέρου δε, την ένταξη των μεταβαλλόμενων πραγματικοτήτων και προτεραιοτήτων στα μελλοντικά σχέδια. Αναγνωρίζεται ότι ορισμένες ενέργειες δεν θα μπορέσουν να ολοκληρωθούν εντός του χρόνου αυτού και επομένως αυτές πρέπει να ενσωματωθούν και να αποτελέσουν τη γέφυρα για τα επερχόμενα σχέδια δράσης. Το Σχέδιο Δράσης καταρτίζεται υπό την προϋπόθεση ότι θα ακολουθηθεί από μελλοντικά σχέδια που θα βασίζονται στα επιτεύγματά του καθώς και θα αντιμετωπίζουν πιθανές αστοχίες, αποτυχίες ή αδυναμίες.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης επιτρέπει επίσης τον καθορισμό των ετήσιων προτεραιοτήτων. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή του σχεδίου θα καθοδηγείται από ενδιάμεσες αξιολογήσεις, επιτρέποντας τον καθορισμό των προτεραιοτήτων και την αξιολόγηση των εργασιών του τελευταίου έτους. Το Σχέδιο Δράσης είναι ένα δυναμικό έγγραφο, που σημαίνει ότι εξακολουθεί να υπόκειται σε τροποποιήσεις και αλλαγές, καθώς οι πραγματικές συνθήκες στην περιοχή αλλάζουν.

Ομάδες Στόχοι

Οι ομάδες στόχοι του Εθνικού Σχεδίου Δράσης μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες ήτοι α) σε ομάδες στόχους που αποτελούν δυνητικά θύματα των φαινομένων του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και β) σε ομάδες στόχους ο ρόλος των οποίων είναι καίριος για την καταπολέμηση των φαινομένων αυτών.

Κατηγορία Α	Κατηγορία Β
Αιτούντες άσυλο/ Δικαιούχοι Διεθνούς Προστασίας: Η διετία 2015-2016 σηματοδότησε μια ριζική αλλαγή στην έκφραση του φαινομένου της μετανάστευσης στην Ελλάδα. Η μαζική ροή μεικτών ρευμάτων κυρίως αιτούντων διεθνούς προστασίας και, δευτερευόντως, παράτυπων μεταναστών και μεταναστριών από τη Μέση Ανατολή, τις εμπόλεμες περιοχές της Ασίας και της Αφρικής και της Βόρειας Αφρικής, στα ελληνικά νησιά μέσω της Τουρκίας, οδήγησε στην	Δημόσιοι Λειτουργοί: η συνδρομή του δημόσιου τομέα στην καταπολέμηση του ρατσιστικού φαινομένου είναι καίριας σημασίας τόσο σε επίπεδο πρόληψης όσο και σε επίπεδο καταστολής φαινομένων ρατσισμού και μισαλλοδοξίας. Η ελλιπής ενημέρωση του δημόσιου τομέα σχετικά με την ισχύουσα νομοθεσία οδηγεί πολύ συχνά σε διακρίσεις, και σε πρωτογενή ή δευτερογενή θυματοποίηση.

υπέρβαση των ορίων δυνατότητας υποδοχής και φιλοξενίας (Πηγή: Εθνική Στρατηγική Ένταξης, 2019), στοιχείο το οποίο συνδέθηκε με φαινόμενα ξενοφοβίας στις τοπικές κοινωνίες

Πολίτες τρίτων χωρών με μεταναστευτικό προφίλ: Το μεταναστευτικό υπόβαθρο φαίνεται να επηρεάζει αρνητικά τα επίπεδα εκπαίδευσης και απασχόλησης καθώς οι αιτούντες/αιτούσες και οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, λόγω της κατάστασής τους, δεν είναι εφοδιασμένοι με τα κατάλληλα έγγραφα που αποδεικνύουν την εκπαίδευση και τα σχετικά προσόντα τους, είτε λόγω διακοπής της εκπαιδευτικής διαδικασίας στις χώρες καταγωγής τους είτε επειδή δεν εντάχθηκαν στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα. (Πηγή: Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη, 2019). Αποτέλεσμα αυτού του ελλείμματος είναι να παρουσιάζονται φαινόμενα εργασιακής εκμετάλλευσης συμπλεκόμενα με ξενοφοβικά και ρατσιστικά ανακλαστικά του ημεδαπού πληθυσμού.

Ρομά: Σύμφωνα με σχετικές έρευνες που διεξήγαγε ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλοι διεθνείς οργανισμοί όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, οι Ρομά βιώνουν διακρίσεις στα πεδία της παροχής ιδιωτικών και δημόσιων υπηρεσιών (εκτός υγειονομικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών), ακολούθως στην αγορά εργασίας (ιδιαίτερα κατά την αναζήτηση εργασίας) και στην ενοικίαση κατοικίας (δυσκολία εύρεσης ακινήτου για ενοικίαση).

Οι Ρομά γνωρίζουν ελάχιστα τα δικαιώματά τους και τον μηχανισμό παραπόνων και καταγγελιών συγκριτικά με τη πλειοψηφία και αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες σε σχέση με την πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη, γι' αυτό και παρατηρείται το φαινόμενο των μειωμένων καταγγελιών από Ρομά για περιστατικά ρατσισμού που έχουν εκδηλωθεί εις βάρος τους. Οι Ρομά είναι πολύ συχνά θύματα ρητορικής μίσους στα Μ.Μ.Ε. από

Εκπαιδευτικοί - Σχολική κοινότητα: ενόψει της δημιουργίας ενός συμπεριληπτικού εκπαιδευτικού συστήματος και, ως εκ τούτου, της υιοθέτησης σύγχρονων εκπαιδευτικών πολιτικών και δράσεων για την ευαισθητοποίηση της μαθητικής νεολαίας κατά του αντισημιτισμού, της μισαλλοδοξίας, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, είναι απαραίτητη η ενημέρωση και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων σε θέματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν σε όλα τα στάδιά του το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου από τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες καθώς και θέματα διαχείρισης συγκρούσεων, σχολικού εκφοβισμού, ενδοοικογενειακής βίας, διαχείρισης θεμάτων που προκύπτουν λόγω της παρουσίας προσφύγων ή μεταναστών/-ριών, ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις κ.α.

Σώματα ασφαλείας: Η ρατσιστική βία σήμερα αντιμετωπίζεται από την πολιτεία με μεγαλύτερη επάρκεια και αποτελεσματικότητα, κυρίως λόγω της συνδρομής της ΕΛ.ΑΣ., ενώ η ολοένα και πιο επιτυχής –ποσοτικά και ποιοτικά –διερεύνηση των περιστατικών έχει συμβάλει στην αύξηση των ποσοστών καταγγελιών των περιστατικών.

δημοσιογράφους, δημόσια πρόσωπα και πολιτικά πρόσωπα ιδίως σε προεκλογικές περιόδους.

Άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις: Οι διακρίσεις που υφίστανται τα άτομα με αναπηρία/άτομα με χρόνιες παθήσεις είναι απλές, πολλαπλές ή διατομεακές λόγω του συνδυασμού της αναπηρίας με άλλες αιτίες διάκρισης όπως είναι το φύλο, η φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, ο σεξουαλικός προσανατολισμός κ.α. Παίρνουν κυρίως τη μορφή εμποδίων (πχ. έλλειψη προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον και στα μέσα μαζικής μεταφοράς), που δυσχεραίνουν την αυτόνομη και ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή. Τα εμπόδια μπορεί να είναι θεσμικά, αρχιτεκτονικά, τεχνολογικά, συμπεριφορικά και να εντοπίζονται στην επικοινωνία, στην πληροφόρηση, στις πρακτικές, στις διαδικασίες κ.λπ.

Τα άτομα με αναπηρία είναι συχνά θύματα διακρίσεων, προκαταλήψεων και κακοποίησης. Στην Έκθεση του Συνηγού του Πολίτη «*Το φαινόμενο της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα και η αντιμετώπιση του*»¹¹¹ (Σεπτέμβριος 2013) αναφέρεται «*ότι δυστυχώς αυξάνονται οι περιπτώσεις γονέων που επιδιώκουν την απομάκρυνση ή τη μη εγγραφή συγκεκριμένων μαθητών στο σχολείο (λόγω καταγωγής, αναπηρίας ή ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών) ή δημιουργούν προβλήματα στη λειτουργία του σχολείου με άλλους τρόπους*». Σε διάφορες ευρωπαϊκές και διεθνείς έρευνες διαπιστώνεται ότι τα ποσοστά σχολικού εκφοβισμού σε βάρος των μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι υψηλότερα από εκείνα των μαθητών δίχως αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία (European Disability Forum) έχει επισημάνει πολλές φορές την ευαλωτότητα των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία στις πολλαπλές και διατομεακές διακρίσεις¹¹². Τέλος, η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη δικαιοσύνη είναι

Δικαστικές αρχές: Η δικαστική αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των φαινομένων του ρατσισμού. Υπό το πρίσμα αυτό, ζητήματα όπως η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη, η γρήγορη και αποτελεσματική απονομή δικαιοσύνης και η διαρκής εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση των δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών βρίσκονται στο προσκήνιο μίας πολιτικής που επιθυμεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το φαινόμενο του ρατσισμού.

¹¹¹<https://www.synigoros.gr/resources/docs/eidikiektthesiratsistikivia.pdf>

¹¹²<http://www.edf-feph.org/gender-equality>

δυσκολότερη όταν στερούνται τη δικαιοπρακτική τους ικανότητα.

Στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες περιλαμβάνεται το άρθρο 16 που αναφέρεται στη λήψη μέτρων για την αποτροπή και προστασία των ατόμων με αναπηρία από καταστάσεις εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης καθώς και στον **εντοπισμό, έρευνα και** δίωξη αυτών των καταστάσεων.

ΛΟΑΤΚΙ+: τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα γίνονται στόχος μιας ευρείας κατηγορίας δραστών, η οποία περιλαμβάνει οργανωμένες ομάδες, γείτονες, πολίτες, δημόσιους υπαλλήλους και ένστολους, ακόμα και μέλη της οικογένειάς τους. Οι επιθέσεις κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+ χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής καθώς ενισχύεται το ζήτημα του χαμηλού αριθμού καταγγελιών που προβληματίζει τους φορείς σε όλη την Ευρώπη.

Μαθητές/-τριες από ευάλωτες ομάδες: η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου συνεπάγεται την κοινωνική περιθωριοποίηση ατόμων και την αδυναμία ένταξής τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή του τόπου. Παράλληλα είναι απαραίτητη η ενίσχυση της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για την δημιουργία ενός περιβάλλοντος σεβασμού και ανοχής στη διαφορετικότητα.

Μέλη του Κοινοβουλίου: Το Ελληνικό Κοινοβούλιο εκάστοτε έχει χρησιμοποιηθεί από βουλευτές σαν μια πλατφόρμα της ρατσιστικής προπαγάνδας. Η έλλειψη αποφασιστικών απαντήσεων κατά των ομιλιών μίσους στο Κοινοβούλιο επισημάνθηκε από τον Επίτροπο του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα στις αρχές του 2013. Κάλεσε τα ελληνικά πολιτικά κόμματα και το Κοινοβούλιο να εγκρίνουν αυτορρυθμιστικά μέτρα για την αντιμετώπιση και την επιβολή κυρώσεων σε μισαλλόδοξες, ξενοφοβικές και ρατσιστικές ομιλίες που εκφωνούνται από τους πολιτικούς. Επιπλέον, η Διεθνής Επιτροπή για την Κατάργηση των Φυλετικών Διακρίσεων του ΟΗΕ έχει ζητήσει την παροχή στοιχείων για τη δίωξη και τον ποινικό κολασμό τέτοιων πράξεων.

Ευρύτερος πληθυσμός: Οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, ο φόβος και το μίσος στη ποικιλομορφία, χαρακτηριστικά που εντοπίζονται σε μεγάλη μερίδα της ελληνικής κοινωνίας, αποτελούν αιτίες των εκδηλώσεων ρατσισμού, διακρίσεων και μισαλλοδοξίας, ενώ υποσκάπτεται η κοινωνική συνοχή και η κοινωνική ειρήνη. Συνεπώς είναι απαραίτητη η συστηματική και τεκμηριωμένη ενημέρωση της κοινωνίας καθώς και η ευαισθητοποίηση για θέματα που αφορούν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μία δημοκρατική κοινωνία.

Άξονας/ Ομάδα στόχος	Ευρύτερος πληθυσμός	Δικαιούχοι Διεθνούς Προστασίας	Μετανάστες-ριες	Ρομά	Άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις	ΛΟΑΤΚΙ+	Δημόσιοι λειτουργοί	Μαθητές-ριες	Εκπαιδευτικοί	Σώματα ασφαλείας	Δικαστικές αρχές	Μέλη του Κοινοβουλίου
Διακρίσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις												
Καταπολέμηση ρατσιστικού εγκλήματος												
Ενδυνάμωση												
Ευαισθητοποίηση – Ενημέρωση												
Οριζόντιες - διατομεακές πολιτικές												

Δράσεις

Θεματικός Άξονας: Διακρίσεις Στερεότυπα Προκαταλήψεις

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Κοινωνικό μήνυμα του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας	Δημιουργία δικτύου για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, σύμφωνα με τους σκοπούς και κατά τις διατάξεις του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου.	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων και προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης Ενθάρρυνση της συνεργασίας με συναρμόδια Υπουργεία και ενίσχυση του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών.			ΕΣΡΜ – Υπουργείο Δικαιοσύνης, Γενική Γραμματεία Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Συνήγορος του Πολίτη - Κοινωνία των πολιτών και συναρμόδια υπουργεία	3
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Ο πολιτισμός στο Νέο Σχολείο	Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση. Σκοπός της δράσης είναι ο σχεδιασμός και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων πολιτιστικού περιεχομένου, για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με στόχο την επαφή και γνωριμία των μαθητών αφενός με την πολιτιστική κληρονομιά και αφετέρου με τις διάφορες μορφές σύγχρονης καλλιτεχνικής έκφρασης, όπως το θέατρο, η μουσική, ο χορός και ο	2017	2023	Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση. Αναβάθμιση της ποιότητας του περιεχομένου της εκπαιδευτικής διαδικασίας, δημιουργία συνθηκών ισότιμης πρόσβασης και ίσων ευκαιριών, ανάπτυξη και διάδοση εκπαιδευτικών μεθόδων πολιτισμικής ένταξης.	15.000.000 Ευρώ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	Υπηρεσίες του ΥΠ.ΠΟ.Α., εποπτευόμενοι φορείς ΥΠ.ΠΟ.Α., και άλλοι πολιτιστικοί φορείς. Χρονοπρογραμματισμός	6

	κινηματογράφος. Η υλοποίηση των προτεινόμενων δράσεων αναμένεται να συμβάλει στην αναβάθμιση της ποιότητας του περιεχομένου της εκπαιδευτικής διαδικασίας, στη δημιουργία συνθηκών ισότιμης πρόσβασης και ίσων ευκαιριών, καθώς και στην ανάπτυξη και διάδοση εκπαιδευτικών μεθόδων πολιτισμικής ένταξης.							
Μαθητικός διαγωνισμός - εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της Μνήμης του Ολοκαυτώματος στην Ελλάδα	Ενόψει της αναγκαιότητας υιοθέτησης σύγχρονων εκπαιδευτικών πολιτικών και δράσεων για την ευαισθητοποίηση της μαθητικής νεολαίας κατά του αντισημιτισμού, της μισαλλοδοξίας, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, από το σχολικό έτος 2014-15 και εντεύθεν διοργανώνονται από τη Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων (ΓΓΘ) ΥΠΠΕΘ, σε συνεργασία με το Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος (ΕΜΕ) και το Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (ΙΝΕΔΙΒΙΜ), διαγωνισμοί δημιουργίας βίντεο για μαθητές Λυκείου, με θέμα το Ολοκαύτωμα. Οι μαθητές/τριες, των οποίων τα έργα διακρίνονται με βραβείο ή τιμητικό έπαινο, πραγματοποιούν εκπαιδευτική επίσκεψη στο Κρατικό Μνημείο και Μουσείο του Άουσβιτς στην Πολωνία, με τη συνοδεία καθηγητών. Πρόκειται για διαγωνισμό δημιουργίας ολιγόλεπτου βίντεο, ο οποίος προκηρύσσεται στην έναρξη κάθε σχολικής χρονιάς και απευθύνεται σε μαθητές της Α΄ και Β΄ τάξης Λυκείου, σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές περιφέρειες ανά την Ελλάδα, και κατά κύριο λόγο εκεί	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Μέσω της συμμετοχής στον διαγωνισμό, οι μαθητές/τριες θα έχουν την ευκαιρία, με την στήριξη των επιβλεπόντων εκπαιδευτικών: - να ερευνήσουν πηγές και ιστορικά αρχεία του τόπου τους και να γνωρίσουν καλύτερα την ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και του Ολοκαυτώματος στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, - να αναζητήσουν και να συλλέξουν μαρτυρίες επιζήσαντων του Ολοκαυτώματος, - να κατανοήσουν, να αναλογιστούν και να διακρίνουν τις διαστάσεις που δύνανται να προσλάβει ο ρατσισμός και η μισαλλοδοξία, εστιάζοντας στις συνέπειες του αντισημιτισμού, - να εκφραστούν ελεύθερα μέσω της δημιουργίας ενός βίντεο πάνω στο θέμα του Ολοκαυτώματος, - να αναγνωρίσουν την ατομική ευθύνη των μελών μιας κοινωνίας, - να πραγματοποιήσουν, εφόσον διακριθούν, εκπαιδευτική επίσκεψη στον μεγαλύτερο τόπο μνήμης του		Ίδιοι πόροι Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος και ετήσια επιχορήγηση μέχρι του ποσού των είκοσι χιλιάδων ευρώ (20.000 €), μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ, από τον τακτικό προϋπολογισμό της Γ.Γ.Θ.	Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων ΥΠΑΙΘ/Δ/νση Θρησκευτικής Εκπαίδευσης και Διαθρησκευτικών Σχέσεων/ Τμήμα Θρησκευτικών Ελευθεριών και Διαθρησκευτικών Σχέσεων, Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος, Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης.	6	

	όπου το ΕΜΕ πραγματοποιεί σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία του Ολοκαυτώματος. Οι δημιουργοί των διακριθέντων βίντεο συμμετέχουν, συνοδεία καθηγητών, σε δωρεάν εκπαιδευτική επίσκεψη στο «Κρατικό Μουσείο Άουσβιτς-Μπίρκεναου» στην Πολωνία.		Ολοκαυτώματος και έναν από τους εμβληματικότερους τόπους μνήμης της ανθρωπότητας.					
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ – ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΙΝΕΠ – ΕΚΔΑΑ)								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Εκπαίδευση και ενημέρωση	Πραγματοποίηση εκπαιδευτικού σεμιναρίου για την επιμόρφωση των Επιθεωρητριών και Επιθεωρητών Εργασίας καθώς και των υπαλλήλων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης.	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Αποτελεσματικότερη εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης, στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα				7
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ –ΕΚΔΔΑ (ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ)								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Επιμορφωτικό πρόγραμμα: Η διαπολιτισμική επιμόρφωση σε θέματα μετανάστευσης, διεθνούς προστασίας και κοινωνικής ένταξης πολιτών τρίτων χωρών»	Οι αυξημένες μικτές μεταναστευτικές ροές τα τελευταία χρόνια σε συνδυασμό με τον αρκετά μεγάλο αριθμό νομίμων μεταναστών-ριων, (περίπου 600.000) ανέδειξε την ανάγκη ολοκληρωμένης επιμόρφωσης δημοσίων υπαλλήλων που ασχολούνται με παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες-ριες/πρόσφυγες. Ομάδα – στόχος: Υπάλληλοι κεντρικών και αποκεντρωμένων υπηρεσιών που ασχολούνται με θέματα υποδοχής και	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Οι επιμορφούμενοι/-ες θα είναι σε θέση να: ▪ αποκτήσουν στοιχειώδη γνώση μέσω παραδειγμάτων διαπολιτισμικών δεξιοτήτων ▪ κατανοήσουν την ανάγκη απόκτησης διαπολιτισμικών δεξιοτήτων στο σημερινό εθνικό και παγκόσμιο περιβάλλον ▪ κατανοήσουν τις ρίζες της πολιτισμικής διαφορετικότητας και τα όρια και την ανοχή σε αυτή ▪ εξασκηθούν μέσω προσομοιώσεων στην		ΕΚΔΔΑ	Συνήγορος του Πολίτη	7

	ταυτοποίησης πολιτών τρίτων χωρών, έκδοσης αδειών διαμονής, εξέτασης αιτημάτων διεθνούς προστασίας, κοινωνικής ένταξης, υγειονομικής περίθαλψης, ασφάλισης κλπ. Το επιμορφωτικό πρόγραμμα στοχεύει: Α) στην απόκτηση των βασικών διαπολιτισμικών γνώσεων και στοιχείων διαπολιτισμικών δεξιοτήτων τόσο για τη διευκόλυνση των καθηκόντων τους, όσο και την εξυπηρέτηση των πολιτών τρίτων χωρών. Β) στη διαχείριση τυχόν κρίσεων βάσει πολιτισμικής διαφορετικότητας και στην εξομάλυνση της λειτουργίας των υπηρεσιών που ασχολούνται με τους παραπάνω τομείς καθώς και της ένταξης μεταναστών/-ριών και δικαιούχων Διεθνούς Προστασίας. Ειδικότερα το πρόγραμμα στοχεύει: - στην εξοικείωση με την έννοια και το περιεχόμενο του εθνικού και υπερεθνικού θεσμικού πλαισίου περί ίσης μεταχείρισης των υπηκόων τρίτων χωρών. - στην εξοικείωση σε βασικές έννοιες και μοντέλα διαχείρισης διαφορετικότητας - στην ενίσχυση της δεξιότητας εφαρμογής της Διαπολιτισμικότητας - στην παροχή εργαλείων εφαρμογής της διαπολιτισμικότητας		αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων πολιτισμικής διαφορετικότητας αποκτήσουν βαθύτερη κατανόηση των στάσεων απέναντι στη διαφορετικότητα και των διαφόρων συντελεστών διαμόρφωσης της στάσης αυτής (εσωτερικών και εξωτερικών)				
--	--	--	---	--	--	--	--

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Ενίσχυση αρμοδιοτήτων Ανώτατου Συμβουλίου Εργασίας	Στις αρμοδιότητες του «Τμήματος Ισότητας των Φύλων» του Ανώτατου Συμβουλίου Εργασίας (ΑΣΕ) θα συμπεριληφθεί και η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην εργασία, όπως αποτυπώνεται στις διατάξεις του ν.4443/2016 και θα μετονομασθεί σε «Τμήμα Ισότητας των Φύλων και ίσης μεταχείρισης». Το εν λόγω τμήμα του ΑΣΕ είναι γνωμοδοτικό όργανο για ζητήματα διακρίσεων λόγω φύλου. Γνωμοδοτεί για σχέδια νόμων, διοικητικών πράξεων και γενικά για θέματα που αναφέρονται στην εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στις εργασιακές σχέσεις. Στο όργανο αυτό συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι.	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ						3
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΓΕΙΟ ΛΙΜΕΝΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ - ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΚΤΟΦΥΛΑΚΗΣ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Κατάρτιση εκπαιδευτικού προγράμματος για την εξυπηρέτηση Ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις που μετακινούνται με Επιβατηγά Πλοία	Όλα τα Επιβατηγά Πλοία, που εκτελούν ενδομεταφορές, έχουν την υποχρέωση να στελεχώνονται από μέλη πληρώματος, κατάλληλα εκπαιδευμένα για να μεταχειρίζονται και να εξυπηρετούν Άτομα με Αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις. Ως ενδομεταφορές νοούνται οι δημόσιες μεταφορές επιβατών με πλοία μεταξύ Ελληνικών Λιμένων ή άλλου προσρισμού της ηπειρωτικής ή νησιωτικής Ελλάδας, καθώς και η μεταφορά επιβατών με πλοία (Ε/Γ λάντζες) μεταξύ ελληνικού λιμένα και παραπλέοντος πλοίου. Για το σκοπό αυτό, προβλέπεται η ειδική θεωρητική και πρακτική Εκπαίδευση των μελών πληρωμάτων.	2020	2021					7

Θεματικός Άξονας: Καταπολέμηση ρατσιστικού εγκλήματος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Πρώτωση της οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ των εισαγγελέων και στοχευμένων κοινοτήτων αναφορικά με το ρατσιστικό έγκλημα - Υλοποίηση έργου συγχρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα "Rights, Equality, Citizenship" (REC) για την «Ανάπτυξη Ολοκληρωμένης Στρατηγικής κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων μίσους»	Στο πλαίσιο του εν λόγω έργου και με βάση τις ανάγκες για την ενημέρωση των θυμάτων εγκλημάτων μίσους θα πραγματοποιηθούν έξι (6) εκπαιδεύσεις όπου οι εισαγγελείς θα ενημερώσουν στοχευμένες κοινότητες (οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών) για τα δικαιώματα των θυμάτων εγκλημάτων μίσους και τη διαδικασία υποβολής αναφοράς στις αρχές. Θα αξιοποιηθεί ο Οδηγός για τα Δικαιώματα των θυμάτων Ρατσιστικών εγκλημάτων Προώθηση της οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ των εισαγγελέων και στοχευμένων κοινοτήτων αναφορικά με το ρατσιστικό έγκλημα.	2020	2021	Βελτίωση της πρόσβασης των θυμάτων στη δικαιοσύνη και βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των θυμάτων, της Κοινωνίας των Πολιτών και της Αστυνομίας. Αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος	2.500 ευρώ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ REC - ΠΔΕ		7
Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάμεσα σε εισαγγελείς και στοχευμένες κοινότητες (κοινωνία των πολιτών) - Υλοποίηση έργου συγχρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα "Rights, Equality, Citizenship" (REC) για την «Ανάπτυξη Ολοκληρωμένης Στρατηγικής κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων μίσους»	Στο πλαίσιο του εν λόγω έργου και με βάση τις ανάγκες για την ανάπτυξη δεξιοτήτων σε εισαγγελείς και σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πραγματοποιηθούν (3) εκπαιδευτικά σεμινάρια στο Κέντρο Πολιτικών Ερευνών του Παντείου Πανεπιστημίου. Τα δύο εξ αυτών θα εστιάσουν στα δικαιώματα των θυμάτων εγκλημάτων μίσους και θα βασιστούν στον Οδηγό για τα δικαιώματα των θυμάτων. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί	2020	2021	Βελτίωση της πρόσβασης των θυμάτων στη δικαιοσύνη και βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των θυμάτων, της Κοινωνίας των Πολιτών, εμπέδωση της εθνικής στρατηγικής και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος		ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ REC - ΠΔΕ		7

	το φαινόμενο των μειωμένων αναφορών θα ενισχυθούν οι συναφείς οργανώσεις στα θέματα ενημέρωσης των θυμάτων. Το τρίτο σεμινάριο θα ενημερώσει τη δημόσια διοίκηση για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, τα θετικά αποτελέσματα και την αποκτηθείσα εμπειρία προκειμένου να ενισχυθεί η σχετική εθνική στρατηγική.							
Πρώθηση της εκπαίδευσης δικαστών και εισαγγελέων αναφορικά με το ρατσιστικό έγκλημα και τη ρητορική μίσους-Υλοποίηση έργου συγχρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα “Rights, Equality, Citizenship” (REC) για την «Ανάπτυξη Ολοκληρωμένης Στρατηγικής κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων μίσους»	Στο πλαίσιο του εν λόγω έργου και με βάση τις ανάγκες που αναγνωρίστηκαν από την υλοποίηση του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Οικοδομώντας μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων στο πλαίσιο της ποινικής δικαιοσύνης», το οποίο υλοποιήθηκε από το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (ODIHR) και τη Γενική Γραμματεία Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, θα πραγματοποιηθούν δύο εκπαιδευτικές εισαγγελικών λειτουργιών αναφορικά με το ρατσιστικό έγκλημα. Η εκπαίδευση θα πραγματοποιηθεί από εισαγγελείς οι οποίοι, στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος και σε συνεργασία με την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου, εκπαιδεύτηκαν κατάλληλα στην αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος με σκοπό να εκπαιδεύσουν με τη σειρά τους	2020	2021	Ενίσχυση εκπαίδευσης εισαγγελικών λειτουργιών για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος		Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα REC - ΠΔΕ		7

	άλλους εισαγγελείς (εκπαίδευση εκπαιδευτών - ΤοΤ).						
Παρακολούθηση Εφαρμογής της «Συμφωνίας Συνεργασίας για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων στην Ελλάδα»	Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, προέβη σε συνεργασία με το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΑΣΕ (ODIHR) και συμμετέχει στο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «JUST/2015/RRAC/AG, χρηματοδότηση δράσεων για την πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της ομοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, Πρόγραμμα: Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια/Δικαιοσύνη (2014-2020)». Το πρόγραμμα κατακυρώθηκε στο Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στους εταίρους του, εν προκειμένω το Υπουργείο Δικαιοσύνης και έχει τίτλο: «Οικοδομώντας μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων στο πλαίσιο της ποινικής δικαιοσύνης». Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την υπογραφή «Συμφωνίας Συνεργασίας για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων στην Ελλάδα» που διέπει τη Διοίκηση, τη Δικαιοσύνη και την Κοινωνία των Πολιτών για την πρόληψη και αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων.	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Σκοπός της δράσης είναι η παρακολούθηση της υλοποίησης της Συμφωνίας για την ολιστική αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος με τη συντονισμένη δράση της Διοίκησης, της Δικαιοσύνης και της Κοινωνίας των Πολιτών από την ήδη συσταθείσα προς τούτο ομάδα εργασίας			Υπουργείο Δικαιοσύνης Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, Υπουργείο Υγείας, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Εθνική Σχολή Δικαστών, Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Εθνικό Σημείο Επαφής του ΟΑΣΕ για τα ρατσιστικά εγκλήματα για την Ελλάδα.	2

Συμφωνία συνεργασίας για τη βελτίωση της καταγραφής και της διατήρησης δεδομένων σχετικά με τα ρατσιστικά εγκλήματα	Το Υπουργείο Δικαιοσύνης προέβη σε συνεργασία με το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΑΣΕ (ODIHR) και συμμετέχει στο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «JUST/2015/RRAC/AG, Χρηματοδότηση δράσεων για την πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της ομοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, Πρόγραμμα: Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια/Δικαιοσύνη (2014-2020)». Το πρόγραμμα κατακυρώθηκε στο Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στον εταίρο του, εν προκειμένω το Υπουργείο Δικαιοσύνης, και έχει τίτλο: «Οικοδομώντας μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων στο πλαίσιο της ποινικής δικαιοσύνης». Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη σύνταξη «Συμφωνίας συνεργασίας για τη βελτίωση της καταγραφής και της διατήρησης δεδομένων σχετικά με τα ρατσιστικά εγκλήματα».	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Σκοπός της Συμφωνίας είναι η βελτίωση της καταγραφής και της διατήρησης δεδομένων σχετικά με τα ρατσιστικά εγκλήματα και η βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των φορέων της ποινικής δικαιοσύνης.			Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Υπουργείο Ναυτιλίας, Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, Υπουργείο Δικαιοσύνης	4
Διάχυση της εγκυκλίου της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου για το ρατσιστικό έγκλημα.	Η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου, κατόπιν της υπογραφής της Συμφωνίας Συνεργασίας για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος την 6η Ιουνίου 2018 στο πλαίσιο του προγράμματος «Οικοδομώντας μια ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Η εν λόγω εγκύκλιος δίνει οδηγίες αναφορικά με το ρατσιστικό έγκλημα με σκοπό την αποτελεσματική δίωξη των ρατσιστικών εγκλημάτων και τη διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου, αλλά και τη βελτίωση της καταγραφής και τήρησης δεδομένων σχετικά με τα ρατσιστικά εγκλήματα.				3

	στο πλαίσιο της ποινικής δικαιοσύνης» του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ODIHR), εξέδωσε εγκύκλιο σχετικά με το ρατσιστικό έγκλημα απευθυνόμενη σε όλες τις Εισαγγελίες Εφετών και Πρωτοδικών της Χώρας. Οι Ειδικοί Εισαγγελείς για το Ρατσιστικό Έγκλημα ανέρχονται πλέον σε 24, ενώ με την ως άνω εγκύκλιο του Εισαγγελέως του ΑΠ έχουν δοθεί οδηγίες προς τις Εισαγγελίες της χώρας όπως οι δικογραφίες ρατσιστικού εγκλήματος φέρουν την ένδειξη «ΡΒ» ώστε να είναι ευχερέστερος ο εντοπισμός τους.						
Καταγραφή και επεξεργασία των περιστατικών ρατσιστικής βίας	Βελτίωση της ηλεκτρονικής καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας μέσω του δικτύου PoliceOnLine και της εφαρμογής «Σηματικές Αναφορές». Ενίσχυση και βελτίωση του υφιστάμενου ενιαίου κρατικού δικτύου καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας. Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Έχει συσταθεί στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ενιαίος κρατικός μηχανισμός καταγραφής περιστατικών ρατσισμού με υποχρέωση της ΕΛ.ΑΣ. να αποστέλλει τα στοιχεία που καταγγέλλονται ή καταγράφονται στις Υπηρεσίες	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Ενίσχυση και βελτίωση του υφιστάμενου ενιαίου κρατικού δικτύου καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας. Ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των στατιστικών στοιχείων της βάσης δεδομένων.			Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη/Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας Υπουργείο Δικαιοσύνης	9

	της. Τα στοιχεία σε ότι αφορά την Ελληνική Αστυνομία καταγράφονται και αποστέλλονται δύο φορές κάθε χρόνο στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, το οποίο είναι αρμόδιο για την περαιτέρω επεξεργασία τους, καθώς και για την παρακολούθηση της εξέλιξης των σχετικών υποθέσεων.					
Λειτουργία Ομάδων Εργασίας με αντικείμενο το ρατσιστικό έγκλημα και την εκπαίδευση.	Η δράση αυτή στοχεύει στη δημιουργία ενός επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος μελέτης περιστατικών ρατσιστικής βίας και ξενοφοβικών συμπεριφορών κατά των ομάδων στόχο (από το Συνήγορο του Πολίτη, ΜΚΟ και άλλους φορείς). Βασικός ρόλος των ομάδων θα είναι η μελέτη της έκτασης και της φύσης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στην Ελλάδα, η ανάλυση των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων, αλλά και των αιτιών της ρατσιστικής/ξενοφοβικής συμπεριφοράς, έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση και πρόληψη πράξεων βίας με ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα. Δημιουργία Χάρτας - Οδηγού που θα αποτελεί κείμενο προδιαγραφών για το εκπαιδευτικό υλικό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (τυπική εκπαίδευση). Θεματική εβδομάδα με θεματικό άξονα τον Ρατσισμό και τη Μισαλλοδοξία με στόχο την ανάπτυξη αντιρατσιστικής	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Κατανόηση των φαινομένων του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και συλλογή ποσοτικών δεδομένων με στόχο την τροφοδότηση πολιτικών και μέτρων για την καταπολέμηση αυτών των φαινομένων. Πρόληψη, ευαισθητοποίηση και ενημέρωση για το φαινόμενο του ρατσισμού.		ΕΣΡΜ Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου	8

	εκπαιδευτικής πολιτικής καθώς και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της σχολικής κοινότητας επί των θεμάτων ρατσιστική ρητορική, ρατσιστική βία, ρατσισμό και μισαλλοδοξία. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών.						
Βελτίωση της πρόσβασης στην αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων από πρόθεση	Η παράγραφος 1 του άρθρου 1 και η παράγραφος 1 του άρθρου 3 τροποποιούνται προκειμένου να επικαιροποιηθεί ο κατάλογος των αξιόποινων πράξεων μετά την σχετικά πρόσφατη θέση σε ισχύ του νέου Ποινικού Κώδικα. Οι δικαιούχοι αποζημίωσης επεκτείνονται και σε πρόσωπα τα οποία έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους σε τρίτο κράτος (εκτός Ε.Ε.) στις περιπτώσεις του άρθρου 323 Α του Ποινικού Κώδικα». Το παράβολο του άρθρου 13 μειώνεται σε 50 ευρώ από το αρχικό ποσό των 100 ευρώ. Ειδικά για την προθεσμία της περίπτωσης β του άρθρου 9 του νόμου, ελήφθη υπόψη η τρίμηνη προθεσμία που απαιτείται για την άσκηση της έγκλησης για την ποινική δίωξη της τελεσθείσας αξιόποινης πράξης σε βάρος του θύματος, προθεσμία που ξεκινά από την ημέρα που ο παθών έμαθε για την τέλεση της πράξης και για το δράστη της ή για έναν από τους συμμετοχούς, κατά την πρόβλεψη της παραγράφου 1 του άρθρου 114 ΠΚ.	2020	2021	Άρση υφιστάμενων δυσχερειών στην απόκτηση εύλογης -προσέγκουσας αποζημίωσης για θύματα εγκληματικών πράξεων από πρόθεση			1

Επανεκτύπωση και διάχυση του φυλλαδίου με τίτλο «Η Δημόσια Διοίκηση απέναντι στο ρατσιστικό έγκλημα»	Το Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, προέβη στην έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου με τίτλο «Η Δημόσια Διοίκηση απέναντι στο ρατσιστικό έγκλημα» με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της Δημόσιας Διοίκησης σχετικά με το ρατσιστικό έγκλημα και την αντιμετώπισή του. Στο εν θέματι φυλλάδιο δίνονται οι ορισμοί του ρατσιστικού εγκλήματος και της ρητορικής μίσους με σχετική αναφορά στην ισχύουσα νομοθεσία. Επίσης, αναγράφονται οι υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων, των προανακριτικών υπαλλήλων (αστυνομικών, λιμενικών, πυροσβεστών) και δίνονται οδηγίες για την προστασία και την υποστήριξη θυμάτων. Ήδη, το Υπουργείο Δικαιοσύνης έχει προβεί στην επανεκτύπωση του φυλλαδίου από το Εθνικό Τυπογραφείο σε 10.000 αντίτυπα, λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος που επέδειξε η Δημόσια Διοίκηση.	2020	2021	Ευαισθητοποίηση υπαλλήλων του Υπουργείου Δικαιοσύνης και άλλων αρμόδιων υπηρεσιών μέσω της διάχυσης του φυλλαδίου του ΕΣΡΜ	Επανεκτύπωση 10.000 αντιτύπων: 230€	Προϋπολογισμός Υπουργείου Δικαιοσύνης	10
Υλοποίηση έργου χρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα “Rights, Equality, Citizenship” (REC) για την «Feature A protective environment for LGBTI+ persons» για την προστασία των δικαιωμάτων της κοινότητας ΛΟΑΤΙ+ στην Ελλάδα. Καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων μίσους, συμπερίληψη και αποδοχή.	Στο πλαίσιο του εν λόγω έργου προβλέπονται τα εξής: - η ενίσχυση των μηχανισμών προστασίας, παρακολούθησης και πρόληψης των εγκλημάτων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά - η ενίσχυση των ικανοτήτων των δημοσίων υπαλλήλων μέσω της δημιουργίας δικτύου μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών	2020	2021	Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση επαγγελματιών του κλάδου Αύξηση της εμπιστοσύνης των θυμάτων ρατσιστικής βίας προς τις υπηρεσίες που έρχονται σε (πρώτη) επαφή με το θύμα Αύξηση αναφοράς (καταγγελίας) περιστατικών ρατσιστικού εγκλήματος και ρητορικής μίσους (βελτίωση τήρησης στατιστικών στοιχείων από τη δικαιοσύνη).	26.182,90€	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα REC – ΠΔΕ	7

	Ο σχεδιασμός και διεξαγωγή σεμιναρίων που θα απευθύνονται στοχευμένα σε δημόσιους υπαλλήλους που θα κατέχουν θέσεις ειδικού ενδιαφέροντος. Οι συμμετέχοντες σε σεμινάρια όχι μόνο θα εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους σε σχετικά ζητήματα, αλλά θα είναι σε θέση να εντοπίσουν, να κατευθύνουν και να υποδείξουν το κατάλληλο υποστηρικτικό και προστατευτικό πλαίσιο στα θύματα εγκλημάτων μίσους.							
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Ειδικές Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας	Η Ελληνική Αστυνομία, ως φορέας προστασίας των εννόμων αγαθών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια, κατά την άσκηση του προληπτικού και κατασταλτικού της ρόλου, να προάγει και να προστατεύει τις αξίες και την αξιοπρέπεια του ανθρώπου επιδεικνύοντας ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα βίας κατά των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, προωθώντας μια σειρά πολιτικών και δράσεων, οι οποίες αποσκοπούν αφενός στην προστασία αυτών και αφετέρου στην καταστολή κάθε έκνομης ενέργειας σε βάρος τους. 1. Σε όλη τη Χώρα λειτουργούν δύο (2) Τμήματα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας (ένα στην Υποδιεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής και ένα στην	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Αποτελεσματική εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για την καταπολέμηση του ρατσισμού, διερεύνηση καταγγελιών και εντοπισμός δραστών ρατσιστικών εγκλημάτων, δραστική μείωση του φαινομένου και προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.		Προϋπολογισμός ΕΛ.ΑΣ.	Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη / Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας	1

	Υποδιεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας της Διεύθυνσης Ασφάλειας Θεσσαλονίκης) και εξήντα οκτώ (68) Γραφεία Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας (στις περιφερειακές Υπηρεσίες Ασφαλείας της Χώρας) 2. Βασική αρμοδιότητα των εν λόγω Τμημάτων και Γραφείων αποτελεί η διερεύνηση των εγκλημάτων που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία σε βάρος προσώπων ή ομάδων προσώπων που προσδιορίζονται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία. Πέραν αυτών ενημερώνουν άμεσα τον αρμόδιο Εισαγγελέα, σε κάθε περίπτωση που επιλαμβάνονται προανακριτικά σε υποθέσεις ρατσιστικής βίας και επιπλέον σε σοβαρά περιστατικά το Υπουργείο Εξωτερικών της Χώρας μας και οι προξενικές αρχές της χώρας των θυμάτων της ρατσιστικής επίθεσης.						
Λειτουργία Ειδικής Τηλεφωνικής Γραμμής «11414» και ηλεκτρονικής φόρμας καταγγελιών στην ιστοσελίδα www.astynomia.gr	Η Ελληνική Αστυνομία στο πλαίσιο της ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των πολιτών και του αισθήματος ασφάλειας, αναπτύσσει συγκεκριμένες δράσεις. Για την προστασία των θυμάτων και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης αυτών προς την αστυνομία λειτουργεί από τις αρχές του έτους 2013 (αστική χρέωση για όλη την Ελλάδα), ο τηλεφωνικός κωδικός αριθμός 11414 και ειδική καταχώρηση	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Εδραίωση εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και αστυνομίας, αποτελεσματική και άμεση ανταπόκριση σε περιστατικά ρατσιστικής βίας.		Προϋπολογισμός ΕΛ.ΑΣ.	Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη / Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας	1

	στην ιστοσελίδα της ΕΛ.ΑΣ. (www.astynomia.gr) έτσι ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν ανώνυμα και με τη διασφάλιση του απορρήτου της επικοινωνίας να καταγγείλουν ή να γνωστοποιήσουν στην ΕΛ.ΑΣ., καθ' όλο το 24/ωρο, τη διάπραξη κάθε άδικης πράξης με ρατσιστικά χαρακτηριστικά ή κίνητρα.					
Καταγραφή και επεξεργασία των περιστατικών ρατσιστικής βίας	Έχει συσταθεί στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ενιαίος κρατικός μηχανισμός καταγραφής περιστατικών ρατσισμού με υποχρέωση της ΕΛ.ΑΣ. να αποστέλλει τα στοιχεία που καταγγέλλονται ή καταγράφονται στις Υπηρεσίες της. Τα στοιχεία σε ό,τι αφορά την Ελληνική Αστυνομία καταγράφονται και αποστέλλονται δύο φορές κάθε χρόνο στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, το οποίο είναι αρμόδιο για την περαιτέρω επεξεργασία τους, καθώς και για την παρακολούθηση της εξέλιξης των σχετικών υποθέσεων. Βελτίωση της ηλεκτρονικής καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας μέσω του δικτύου Police On Line και της εφαρμογής «Σηματικές Αναφορές». Ενίσχυση και βελτίωση του υφιστάμενου ενιαίου κρατικού δικτύου καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας. Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης.	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Ενίσχυση και βελτίωση του υφιστάμενου ενιαίου κρατικού δικτύου καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας. Ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των στατιστικών στοιχείων της βάσης δεδομένων.	Προϋπολογισμός ΕΛ.ΑΣ.	Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη/ Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας/Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας, Υπουργείο Δικαιοσύνης	9

Αντιμετώπιση και διερεύνηση εγκλημάτων που τελούνται μέσω διαδικτύου και αφορούν ρατσισμό, ρατσιστική βία και ρητορικής μίσους	Η συνεχής έρευνα του διαδικτύου και των άλλων μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας και ψηφιακής αποθήκευσης, για την ανακάλυψη, εξιχνίαση και δίωξη εγκληματικών πράξεων που αφορούν τους ανωτέρω άξονες, εφόσον για την διερεύνησή τους απαιτείται εξειδικευμένη τεχνική ή ψηφιακή έρευνα. Διερεύνηση καταγγελλομένων που αφορούν τους ανωτέρω άξονες, με συνακόλουθη ενημέρωση των λοιπών αρμόδιων Υπηρεσιών και των κατά τόπους Εισαγγελικών Αρχών. Στην ΔΙ.Δ.Η.Ε λειτουργεί σε 24ώρη βάση το Κέντρο Επιχειρήσεων Cyberalert. Το προσωπικό που υπηρετεί στο κέντρο απαντάει άμεσα στις καταγγελίες των πολιτών, οι οποίες υποβάλλονται είτε μέσω της ειδικής γραμμής καταγγελιών (11188), είτε μέσω της διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: ccu@cybercrimeunit.gov.gr είτε μέσω της διαδικτυακής πύλης (portal) της Ελληνικής Αστυνομίας.	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Διερεύνηση καταγγελλομένων και εντοπισμός δραστών κατ' εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας με στόχο τη συνεχή μείωση των φαινομένων ρατσισμού, ρατσιστικής βίας και ρητορικής μίσους μέσω διαδικτύου.		Προϋπολογισμός ΕΛ.ΑΣ.	1		
	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ							
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Δίκτυο καταγραφής περιστατικών εις βάρος θρησκευτικών χώρων στην Ελλάδα και δημοσιοποίηση σχετικής ετήσιας Έκθεσης	Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων ΥΠΑΙΘ για την αποτελεσματικότερη προστασία της συνταγματικά προστατευόμενης θρησκευτικής ελευθερίας (13 παρ. 2 Σ) και συγκεκριμένα της ελευθερίας της θρησκευτικής λατρείας,	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Η συγκέντρωση πάσης φύσεως περιστατικών προσβολής χώρων θρησκευτικής σημασίας στην Ελλάδα και η δημοσιοποίηση των δεδομένων, υπό μορφή ετησίων Εκθέσεων, αποσκοπεί στο να χρησιμεύσει ως ένα αξιόπιστο εργαλείο για την εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς την πραγματική έκταση των εν λόγω		Η δαπάνη εκτύπωσης καλύπτεται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό ΥΠΑΙΘ, Ε.Φ. 19-230 της Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων.	Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων ΥΠΑΙΘ/Δ/νση Θρησκευτικής Εκπαίδευσης και Διαθρησκευτικών Σχέσεων/ Τμήμα Θρησκευτικών Ελευθεριών και Διαθρησκευτικών Σχέσεων.	9

	διαπιστώνεται αφενός η συχνή εκδήλωση ρατσιστικών, μισαλλόδοξων αλλά και πάσης φύσεως αξιόποινων πράξεων σε βάρος χώρων θρησκευτικής σημασίας στην ελληνική επικράτεια και αφετέρου η ελλιπής και αποσπασματική καταγραφή και παρακολούθηση των εν λόγω φαινομένων στην πλήρη τους έκταση. Δημιουργία ενός δικτύου συνεργασίας για την καταγραφή περιστατικών βεβήλωσης/βανδαλισμών και πάσης φύσεως προσβολών χώρων θρησκευτικής σημασίας, καθώς και της δικαστικής εξέλιξης αυτών, αποτελούμενου αφενός από εκπροσώπους των θρησκευτικών κοινοτήτων, και αφετέρου από αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες (Ελληνική Αστυνομία, Εισαγγελίες, κλπ.) και συγκέντρωση, επεξεργασία και δημοσίευση των δεδομένων υπό μορφήν ετήσιας Έκθεσης. Έχουν ήδη δημοσιοποιηθεί τέσσερις Εκθέσεις, για τα έτη 2015 έως και 2018, με θέμα «Περιστατικά εις βάρος χώρων θρησκευτικής σημασίας στην Ελλάδα».		φαινομένων, συμβάλλοντας έτσι στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους			Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη/ Γενική Γραμματεία Δημόσιας Τάξης - Αρχηγείο ΕΛ.ΑΣ. Υπουργείο Δικαιοσύνης/Γ. Δ/νση Διοίκησης Δικαιοσύνης, Διεθνών Νομικών Σχέσεων & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων/Τμήμα Ε.Ε. & Διεθνών Οργανισμών Εισαγγελίες Υπουργείο Πολιτισμού& Αθλητισμού/Δ/νση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος Ιερά Επαρχιακή Σύνοδος της Εκκλησίας της Κρήτης Ιερές Μητροπόλεις Δωδεκανήσου Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος (ΝΠΔΔ) Μουφτείες Θράκης Θρησκευτικά και Εκκλησιαστικά Νομικά Πρόσωπα (Θ.Ν.Π./Ε.Ν.Π.) του Νόμου 4301/14 Θρησκευτικές Κοινότητες με αδειοδοτημένους χώρους λατρείας.	
--	--	--	--	--	--	---	--

Θεματικός Άξονας: Ευαισθητοποίηση – Ενημέρωση

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Υλοποίηση έργου χρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα "Rights, Equality, Citizenship" (REC) για την «Ανάπτυξη Ολοκληρωμένης Στρατηγικής κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων μίσους» για τη διενέργεια εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας	Στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος προβλέπεται η δημιουργία αυτοτελούς ιστοσελίδας του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, στην οποία θα προβάλλονται όλες οι δράσεις που υλοποιεί το ΕΣΡΜ, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, για την πρόληψη και την καταπολέμηση του ρατσισμού.	2019	2021	Σκοπός της εν λόγω δράσης είναι η ενίσχυση της ορατότητας και η προβολή του έργου του ΕΣΡΜ για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού.	10.000€	Προϋπολογισμός Υπουργείου Δικαιοσύνης (ίδιοι πόροι)		10
Ευαισθητοποίηση – ενημέρωση Βουλής των Ελλήνων για τις αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α.	Ενημέρωση των μελών της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Παρακολούθησης των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων Ανθρώπου της Βουλής από τον Γενικό Γραμματέα Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Αναφορά σε υποθέσεις ειδικού ενδιαφέροντος	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Ευαισθητοποίηση – ενημέρωση – δημιουργία μηχανισμών πρόληψης – εμπέδωσης δημόσιων πολιτικών κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας				10
Υλοποίηση έργου συγχρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα "Rights, Equality, Citizenship" (REC) για την «Ανάπτυξη Ολοκληρωμένης Στρατηγικής κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων μίσους» για πραγματοποίηση διεθνούς συνάντησης-Ημερίδας με θέμα: «Ο ρόλος των μελών των Κοινοβουλίων στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ρητορική	Ρητορική μίσους - Στο πλαίσιο του εν λόγω έργου θα προσκληθούν μέλη της Βουλής των Ελλήνων, μέλη της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) καθώς και ευρωβουλευτές, προκειμένου να συζητήσουν σχετικά με το ρόλο των μελών	2021	2021	Σκοπός της δράσης είναι η αντιμετώπιση της ρητορικής του μίσους στο χώρο των Κοινοβουλίων και η ενίσχυση των ικανοτήτων (capacity building) των μελών τους για την καταπολέμηση του ρατσισμού.	10.000€	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα REC - ΠΔΕ	Υπουργείο Δικαιοσύνης Βουλή των Ελλήνων	10

του μίσους».	των κοινοβουλίων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ρητορικής του μίσους.							
Υλοποίηση έργου χρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα "Rights, Equality, Citizenship" (REC) για την «Ανάπτυξη Ολοκληρωμένης Στρατηγικής κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων μίσους» για τη διενέργεια εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.	α) εκπόνηση επικοινωνιακού σχεδίου για την υλοποίηση εκστρατείας ενημέρωσης κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και της ρητορικής του μίσους. β) υλοποίηση εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης βάσει του περιεχομένου του επικοινωνιακού σχεδίου.	2019	2021	Ενημέρωση- ευαισθητοποίηση κοινού	Εκπόνηση επικοινωνιακού σχεδίου (κόστος 10.000 €) - υλοποίηση εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης βάσει του περιεχομένου του επικοινωνιακού σχεδίου (εκτιμώμενο κόστος 60.000€)	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα REC – ΠΔΕ		10
Υλοποίηση έργου χρηματοδοτούμενου από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα "Rights, Equality, Citizenship" (REC) για την «Ανάπτυξη Ολοκληρωμένης Στρατηγικής κατά του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των εγκλημάτων μίσους» για την εκπόνηση Οδηγού για τα Δικαιώματα των Ρατσιστικών εγκλημάτων.	Η ελλιπής ενημέρωση των αρμόδιων αρχών σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων ρατσιστικών εγκλημάτων οδηγεί συχνά στη δευτερογενή θυματοποίησή τους. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς οφείλουν να είναι σε θέση να ενημερώνουν τα θύματα σχετικά με τα δικαιώματά τους. Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω έργου προβλέπεται η εκπόνηση Οδηγού για τα Δικαιώματα των θυμάτων Ρατσιστικών εγκλημάτων. Ο οδηγός θα περιλαμβάνει το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων ρατσιστικών εγκλημάτων, οδηγίες για τα απαραίτητα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν οι εμπλεκόμενοι σε περιστατικά ρατσιστικού εγκλήματος, καθώς και κατάλογο υπηρεσιών που μπορούν να συνδράμουν το θύμα. Θα εκτυπωθεί σε μέγεθος Α5, με	2020	2021	Ενημέρωση κοινού	6.000 €	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα REC – ΠΔΕ		10

	σύντομο και περιεκτικό 7σέλιδο κείμενο. Προβλέπεται η μετάφρασή του σε 9 γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά, φαρσί, ουρντού, αραβικά, παστόύ, αλβανικά, ρωσικά και γεωργιανά). Θα διανεμηθεί σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, στην Ελληνική Αστυνομία, στις εισαγγελίες της χώρας, τα δημόσια νοσοκομεία και τα κέντρα υποδοχής των μεταναστών/-ριων ("hotspots"). Ο οδηγός θα χρησιμοποιηθεί επίσης και θα διαδοθεί κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης / οικοδόμησης εμπιστοσύνης με εισαγγελείς και στοχευμένες κοινότητες.							
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Καινοτόμες Δράσεις Πρόληψης	Η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, εκτός από την καταστολή του Εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, δίνει ιδιαίτερη έμφαση και στην πρόληψή του. Στο πλαίσιο της προληπτικής της δράσης η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος έχει αναπτύξει ένα σύνολο καινοτόμων δράσεων με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, στα παρακάτω θέματα: · ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο · ρατσισμός-ρητορική μίσους και τρόπους έκφρασης μέσω διαδικτύου, · φαινόμενα ρατσιστικής βίας μέσω διαδικτύου, · νομοθεσία	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα που αφορούν τον ρατσισμό, τη ρατσιστική βία και τη ρητορική μίσους μέσω διαδικτύου και τους τρόπους προστασίας από τέτοιου είδους διαδικτυακές επιθέσεις.		Χορηγίες ιδιωτών	Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη/Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας/Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος	10

	σχετικά με τα ανωτέρω.							
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Παρεμβάσεις επιμόρφωσης της εκπαιδευτικής κοινότητας από τους κοινωνικούς εταίρους για τη μείωση της ΠΕΣ	Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση. Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών Η παρέμβαση αφορά στην υλοποίηση δράσεων για την διαμόρφωση του κατάλληλου γνωστικού πλαισίου για τους εκπαιδευτικούς και το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έτσι ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν σε όλα τα στάδια του το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου από τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (ΕΚΟ). Περιλαμβάνει την υλοποίηση διακριτών δράσεων με αντικείμενο: α) επιμορφώσεις εκπαιδευτικών με στόχο την ενίσχυση, υποστήριξη και ανατροφοδότηση της εκπαιδευτικής κοινότητας σε θέματα μαθητών Ευπαθών Κοινωνικά	2016	2021	Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών έτσι ώστε να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τα φαινόμενα ρατσισμού στο σχολικό περιβάλλον.	1.505.400,00€	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	Ινστιτούτο Παιδαγωγικών Ερευνών - Μελετών της Διδακταλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος	7

	Ομάδων και μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με έμφαση στη διαχείριση των ετεροτήτων και διακρίσεων στην εκπαίδευση. Επίσης περιλαμβάνεται των επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα θεσμικού πλαισίου εργασιακών σχέσεων κλπ. β) επιμορφώσεις εκπαιδευτικών και ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού σε θέματα διαχείρισης συγκρούσεων, σχολικού εκφοβισμού, ενδοοικογενειακής βίας, διαχείρισης θεμάτων που προκύπτουν λόγω της παρουσίας προσφύγων/μεταναστών-ριων, ιατρικών προβλημάτων κτλ. Περιφέρειες υλοποίησης: Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Δυτικής Ελλάδας, Κρήτης, Στερεάς Ελλάδας, Βορείου Αιγαίου, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Δυτικής Ελλάδας.							
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Σεμινάρια υπό την Αιγίδα του ΥΠΑΙΘ για την επιμόρφωση Εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο θέμα της διδασκαλίας του Ολοκαυτώματος.	Ενόψει της αναγκαιότητας υιοθέτησης σύγχρονων εκπαιδευτικών πολιτικών και δράσεων για την ευαισθητοποίηση της μαθητικής νεολαίας κατά του αντισημιτισμού, της μισαλλοδοξίας, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται συνεργασίες της ΓΓΘ με ερευνητικούς και επιμορφωτικούς φορείς επί θεμάτων διδασκαλίας του Ολοκαυτώματος αλλά και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων γενικότερα. Συγκεκριμένα από το σχολικό έτος 2012-2013 και εντεύθεν, συνδιοργανώνονται, σε τακτική βάση, από το Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδας (ΕΜΕ), το Εβραϊκό Ιστορικό Ινστιτούτο CENTROPA και το ΥΠΑΙΘ επιμορφωτικά σεμινάρια και εργαστήρια εκπαίδευσης με θέμα το Ολοκαύτωμα, τα οποία απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς και τίθενται υπό την Αιγίδα του ΥΠΑΙΘ με παράλληλη έγκριση ειδικών αδειών προς διευκόλυνση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών. Επίσης, στο πλαίσιο του από 26 Ιανουαρίου 2017 Μνημονίου Συναντίληψης μεταξύ του ΥΠΑΙΘ, του Ισραηλινού Ιδρύματος για το Ολοκαύτωμα «Yad Vashem» και του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, πραγματοποιούνται στο International School for Holocaust Studies του Yad Vashem στην Ιερουσαλήμ, καλοκαιρινά σεμινάρια για	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Στόχος των σεμιναρίων είναι η παροχή θεωρητικής και βιωματικής γνώσης, σχετικού διδακτικού υλικού και μεθοδολογικών εργαλείων στους εκπαιδευτικούς, για την υποστήριξη της διδασκαλίας θεμάτων που άπτονται του Ολοκαυτώματος, της καταπολέμησης του αντισημιτισμού και της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,		Ίδιοι Πόροι Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, Χορηγίες – Δωρεές μορφωτικών – πολιτιστικών Ιδρυμάτων.	Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων ΥΠΑΙΘ/Δ/νση Θρησκευτικής Εκπαίδευσης και Διαθρησκευτικών Σχέσεων/Τμήμα Θρησκευτικών Ελευθεριών και Διαθρησκευτικών Σχέσεων ΥΠΑΙΘ Γενική Δ/νση Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ΥΠΑΙΘ Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος CENTROPA YADVASHEM MEMORIAL DE LA SHOAH THE OLGA LENGYEL INSTITUTE (TOLI)	7
--	--	---------------	---	--	--	---	---

	έλληνες εκπαιδευτικούς, σε συνεργασία με το Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος. Πραγματοποίηση ολιγοήμερων επιμορφωτικών σεμιναρίων Εκπαιδευτικών και Στελεχών της Εκπαίδευσης για τη Διδασκαλία του Ολοκαυτώματος, υπό την Αιγίδα του ΥΠΑΙΘ, με πρόβλεψη ειδικών αδειών και μέριμνας διευκόλυνσης των ενδιαφερομένων. Οι συμμετέχοντες παρακολουθούν εξειδικευμένους ομιλητές και εργάζονται ομαδικά στο πλαίσιο των εργαστηρίων και των κύκλων συζήτησης. Η μετάδοση και η ανταλλαγή εμπειριών, δοκιμασμένων πρακτικών διδασκαλίας, καθώς και η συζήτηση γύρω από θεωρητικά εργαλεία, δυσκολίες και λύσεις λαμβάνει σαφή προτεραιότητα, χωρίς ωστόσο να παραλείπεται η ιστορική προσέγγιση και πληροφόρηση επί του θέματος.							
Σεμινάρια για Σωφρονιστικούς Υπαλλήλους επί των βασικών αρχών του Ισλάμ	Πραγματοποίηση σεμιναρίων για Σωφρονιστικούς Υπαλλήλους εντός των σωφρονιστικών Ιδρυμάτων της Χώρας.	2015	2022	Η επιμόρφωση κρατικών λειτουργών σε θέματα αναφορικά με τις βασικές αρχές του Ισλάμ		Τακτικός Προϋπολογισμός	Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων ΥΠΑΙΘ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη Θεολογική Σχολή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης	7
Σεμινάρια για τον Αντισημιτισμό και το Ολοκαύτωμα στα Σώματα Ασφαλείας	Πραγματοποίηση σεμιναρίων σε στελέχη των Σωμάτων Ασφαλείας για την καταπολέμηση φαινομένων αντισημιτισμού, ρατσισμού και μισαλλοδοξίας	2019	2022	Επιμόρφωση των Σωμάτων Ασφαλείας και η ευαισθητοποίηση σε θέματα ρατσισμού, αντισημιτισμού και μισαλλοδοξίας		Τακτικός προϋπολογισμός ΥΠΑΙΘ	Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων ΥΠΑΙΘ Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη	7

Σεμινάρια για Κληρικούς της Ορθόδοξης Ανατολικής του Χριστού Εκκλησίας σχετικά με το Ολοκαύτωμα και τον Αντισημιτισμό	Πραγματοποίηση σεμιναρίων σε Κληρικούς της Ορθόδοξης Ανατολικής του Χριστού Εκκλησίας για την καταπολέμηση φαινομένων αντισημιτισμού, ρατσισμού και μισαλλοδοξίας	2019	2022	Επιμόρφωση των Κληρικών και ευαισθητοποίηση σε θέματα ρατσισμού, αντισημιτισμού και μισαλλοδοξίας		Τακτικός προϋπολογισμός ΥΠΑΙΘ	YADVASHEM Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου	7
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Εκστρατεία ευαισθητοποίησης της ελληνικής κοινωνίας	Η αύξηση του αριθμού των μεταναστευτικών πληθυσμών που διαμένουν στην Ελλάδα μετά το 2015, η διαφοροποίηση τους ως προς το πολιτισμικό τους υπόβαθρο σε σχέση με τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς προγενέστερων ετών και η συχνή εκδήλωση αντιδράσεων εκ μέρους των τοπικών κοινωνιών αναφορικά με ενταξιακές δράσεις της πολιτείας, καθιστούν αναγκαία την ανάληψη πρωτοβουλιών ευαισθητοποίησης της ελληνικής κοινωνίας. Τα στερεότυπα που επικρατούν αναφορικά με τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς, οφείλονται σε πολλές περιπτώσεις στην έλλειψη ενημέρωσης ή στην ελλιπή ή/και κατευθυνόμενη πληροφόρηση του κοινού. Η εκστρατεία ευαισθητοποίησης της ελληνικής κοινωνίας συνάδει με τη δράση 5.2.2 «Διαδραστικές και βιωματικές δράσεις ενδυνάμωσης των σχέσεων αλληλεπίδρασης μεταξύ μεταναστών/μεταναστριών,	2021	2022	Ενίσχυση της αρμονικής συνύπαρξης μεταξύ της κοινωνίας υποδοχής και των μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής Αλλαγή των στερεοτύπων που επικρατούν στην ελληνική κοινωνία για τη μετανάστευση και την ένταξη. Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας	280.000€	TAME	Φορείς Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης Σχολικές κοινότητες Κοινότητες μεταναστών και προσφύγων Τοπικοί σύλλογοι, οργανώσεις και συνεταιρισμοί	10

	αιτούντων/αιτουσών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας και της κοινωνίας υποδοχής» της Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη, μέσω της οποίας δίνεται έμφαση, μεταξύ άλλων, στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας υποδοχής αναφορικά με την εμπειρία της μετανάστευσης και της προσφυγιάς. Η εκστρατεία θα εστιάσει σε συγκεκριμένες θεματικές όπως (i) θέματα υγείας και πρόληψης κινδύνων, (ii) ζητήματα απασχόλησης, ένταξης στην αγορά εργασίας και συνεισφοράς των μεταναστών/-ριων και προσφύγων στην ανάπτυξη μίας χώρας, (iii) λόγοι και συνθήκες διαβίωσης που ωθούν στη μετανάστευση, και θα περιλαμβάνει: - δημιουργία φακέλου ευαισθητοποίησης - παραγωγή ταινίας μικρού μήκους - δραστηριότητες ευαισθητοποίησης στο τοπικό επίπεδο							
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ - ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την έμφυλη βία, τη μη διάκριση και την καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας με ομάδες στόχου τις γυναίκες πρόσφυγες και τις μετανάστριες	Σχεδιασμός δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης πάνω στο ζήτημα της έμφυλης βίας, του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας κατά γυναικών προσφύγων και μεταναστριών.	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Ενημέρωση ομάδων στόχου, δημόσιων λειτουργών και ευρύτερου κοινού για το ζήτημα της ένταξης της διαθεματικής οπτικής στην αντιμετώπιση και διαχείριση περιστατικών έμφυλης βίας σε γυναίκες πρόσφυγες και μετανάστριες που έχουν πέσει			Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων	10

	• Συμπερίληψη σε όλες τις δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης για τις γυναίκες πρόσφυγες και μετανάστριες που θα υλοποιεί η ΓΓΟΠΙΦ της διάστασης της μη διάκρισης και της άρσης της μισαλλοδοξίας και του ρατσισμού • Σχεδιασμός και παραγωγή ενημερωτικού φυλλαδίου σχετικά με την προστασία από την Έμφυλη Βία, τα δικαιώματα και τις υπηρεσίες υποστήριξης σε τοπικό / εθνικό / ευρωπαϊκό επίπεδο, την αρχή της μη διάκρισης, τα δικαιώματα τους σε περίπτωση εκδήλωσης ρατσιστικής βίας σε γυναίκες πρόσφυγες και μετανάστριες.		παράλληλα θύματα ρατσιστικής βίας και άλλων μορφών διακρίσεων.				
--	--	--	--	--	--	--	--

Θεματικός Άξονας: Ένταξη/Ενδυνάμωση

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.

Πρόγραμμα Συμπερίληψης Παιδιών Προσφύγων στα Ελληνικά Σχολεία	Πρώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση. Το πρόγραμμα θα απευθυνθεί σε 150 σχολεία της δημόσιας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν Τάξεις Υποδοχής. Στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος, για κάθε σχολείο που θα συμμετάσχει θα πραγματοποιηθούν: - Δύο τριήμερες βιωματικές συναντήσεις ομάδων εκπροσώπων των σχολείων (Διευθυντής/τρια, 1 Εκπαιδευτικός, 1 Γονέας) τον Νοέμβριο-Δεκέμβριο και τον Απρίλιο. - Διήμερη επιμόρφωση στο σύνολο του εκπαιδευτικού προσωπικού του σχολείου Κάθε σχολείο θα δημιουργήσει Σχέδιο Εργασίας ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες του, που θα υποστηρίζεται από επιμορφώτρια/επιμορφωτή και τους εκπαιδευτές του προγράμματος.			Κύριος στόχος του προγράμματος είναι να ενισχύσει το σχολικό δημοκρατικό πολιτισμό ούτως ώστε όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας και ιδιαίτερα τα παιδιά προσφύγων να είναι ευπρόσδεκτα σε ασφαλές και συμπεριληπτικό σχολικό και μαθησιακό περιβάλλον, όπου θα προσφέρεται ποιοτική εκπαίδευση για όλους. Το πρόγραμμα θα προσφέρει επιμόρφωση και υποστήριξη σε διευθυντές, διευθυντριες, εκπαιδευτικούς και γονείς σχολείων που έχουν παιδιά πρόσφυγες στο μαθητικό τους δυναμικό, στην βάση της αντιμετώπισης του σχολείου ως συνόλου, της ενίσχυσης της ευρύτερης σχολικής κοινότητας (διεύθυνση, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες) και της τοπικής κοινωνίας (γονείς) μέσω της εκπαίδευσης στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα.		Επιχορήγηση ΕΕΑ (EEA Grands). Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland (European Wergeland Centre - EWC)	Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland (European Wergeland Centre - EWC) σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.	6
Ένταξη και Εκπαίδευση των Παιδιών ΡΟΜΑ - Δράση 2: «Υποστηρικτικές παρεμβάσεις σε κοινότητες ΡΟΜΑ για την ενίσχυση της πρόσβασης και μείωση της εγκατάλειψης της εκπαίδευσης από παιδιά και εφήβους»	Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην	2016	2022	Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση.	6.000.000 €	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	ΑΕΙ	6

	εκπαίδευση και κατάρτιση Στόχοι αποτελούν: α) η διευκόλυνση της πρόσβασης και της συστηματικής φοίτησης νηπίων Ρομά σε νηπιαγωγεία και η ομαλή τους μετάβαση στο δημοτικό σχολείο, β) η εφαρμογή προγραμμάτων σχολικής ψυχολογίας πρωτογενούς πρόληψης σε επίπεδο συστήματος και δευτερογενούς πρόληψης, γ) η διοργάνωση εκπαιδευτικών δράσεων για την υποστήριξη νέων Ρομά που έχουν εγκαταλείψει πρόωρα το σχολείο καθώς και ενηλίκων να ολοκληρώσουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.			Συγκεκριμένα, μείωση της εγκατάλειψης από μαθητές μέλη των κοινοτήτων ΡΟΜΑ οποιασδήποτε βαθμίδας εκπαίδευσης (προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια – Γυμνάσιο, Λύκειο) πριν την ολοκλήρωσή της, καθώς και την ενίσχυση της πρόσβασης μελών των κοινοτήτων ΡΟΜΑ σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης (προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια).				
Πιστοποίηση της ελληνομάθειας μέσω ανάπτυξης υλικού και εφαρμογής εκπαιδευτικών προγραμμάτων για αλλοδαπούς κρατούμενους, Έλληνες Ρομά και Μουσουλμάνους στα καταστήματα κράτησης	Βελτίωση της ισοτίμης πρόσβασης στη διά βίου μάθηση για όλες τις ηλικιακές ομάδες στο πλαίσιο τυπικών, άτυπων και μη τυπικών δομών, αναβάθμιση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού και προώθηση ευέλικτων δυνατοτήτων μάθησης, μεταξύ άλλων μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού και της πιστοποίησης των αποκτώμενων προσόντων Στόχος της δράσης είναι η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και η πιστοποίησή της σε κρατούμενους με ανεπαρκείς γνώσεις ελληνικών (αλλοδαποί, Έλληνες ρομά και μουσουλμάνοι) που διαβιούν σε 30 Καταστήματα Κράτησης. Η διαμόρφωση των θεματικών ενότητων θα συμπεριλάβει τις	2019	2023	Βελτίωση της ισοτίμης πρόσβασης στη διά βίου μάθηση για όλες τις ηλικιακές ομάδες σε τυπική, άτυπη και μη τυπική μορφή, αναβάθμιση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού και προώθηση ευέλικτων δυνατοτήτων μάθησης, μεταξύ άλλων μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού και της πιστοποίησης. Αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της διά βίου μάθησης και της συμμετοχής σε αυτήν του πληθυσμού (16-66+ ετών), με πιστοποίηση προσόντων και διασύνδεση τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης	2.715.450 €	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	ΚΕΓ με συνδικαιούχο την Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ του Υπουργείου Δικαιοσύνης	6

	ανάγκες των εκπαιδευόμενων συνδέοντάς τις με δεξιότητες ζωής (life skills) και στοιχεία ιστορίας και πολιτισμού. - Επιμόρφωση εκπαιδευτών διά ζωής και εξ αποστάσεως. Δημιουργία κοινότητας εκπαιδευτών ελληνομάθειας στις φυλακές μέσω ψηφιακής πλατφόρμας. Συντονισμός της πιστοποίησης των επιπέδων ελληνομάθειας/ παραγωγή ειδικών θεμάτων για τις εξετάσεις ελληνομάθειας στις φυλακές σύμφωνα με το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό και διενέργεια εξετάσεων πιστοποίησης. Εκπαίδευση «μεντόρων» κρατουμένων. Αφορά στην επιμόρφωση Ελλήνων και αλλοδαπών κρατουμένων που έχουν καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας, έτσι ώστε να αναλάβουν την υποστήριξη και την ενδυνάμωση κρατουμένων, οι οποίοι συμμετέχουν στα εκπαιδευτικά προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, εκτός των προβλεπόμενων ωρών διδασκαλίας. Παραγωγή ενημερωτικού φυλλαδίου/υλικού επικοινωνίας σε 7 γλώσσες: Αγγλική/ Αλβανική / Βουλγαρική / Ρωσική / Αραβική / Ούρντου (Πακιστάν) / Τουρκική.							
--	---	--	--	--	--	--	--	--

Παρεμβάσεις ενίσχυσης των σχολικών δομών και της ποιότητας της εκπαίδευσης - Ενιαίου Τύπου Δημοτικό Σχολείο σχολικά έτη 2018-22	Μείωση και πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων (τυπικών, άτυπων και μη τυπικών) δυνατοτήτων μάθησης για την επανένταξη στην εκπαίδευση και κατάρτιση Ο νέος Ενιαίος Τύπος Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου αποτελεί μια σημαντική μεταρρυθμιστική παρέμβαση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση που στοχεύει στην παροχή ίσων ευκαιριών για όλους τους μαθητές της ίδιας βαθμίδας και στην ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Με την καθιέρωση του Ενιαίου Τύπου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, όλα τα Δημοτικά σχολεία της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των ολιγοθέσιων Δημοτικών Σχολείων (1/θέσια, 2/θέσια, 3/θέσια) υπάγονται σε έναν τύπο σχολείου, με ενιαίο διδακτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα καθώς και προαιρετικού ολοήμερου προγράμματος. Μέρος του υποχρεωτικού διδακτικού ωραρίου δύναται να αποτελεί η ενισχυτική διδασκαλία ως αναπόσπαστο μέρος της λειτουργίας των Ενιαίου Τύπου Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων και των Ολιγοθέσιων Δημοτικών Σχολείων. Από το σχολικό έτος 2016-17 που	2018	2022	Παροχή ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση για όλους τους μαθητές της ίδιας βαθμίδας. Η έμπρακτη εφαρμογή των αρχών της ισότητας και της δικαιοσύνης στην Εκπαίδευση επιχειρείται με την ενιαία παροχή κοινών γνωστικών και διδακτικών αντικειμένων σε όλους τους τύπους δημοτικών σχολείων. Ενσωμάτωση πολιτιστικών στοιχείων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων για την προσωπική ολοκλήρωση και ανάπτυξη καθώς και για την ενεργή συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτισμική ζωή. Ανάπτυξη κοινωνικών, ψυχικών και ηθικών αρετών και ανάπτυξη αντιληπτικών ικανοτήτων, ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων, παρακίνηση στη μάθηση ξένων γλωσσών καθώς και επιτάχυνση του ρυθμού ένταξης των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.	41.634.018 €	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Τακτικός προϋπολογισμός, ΠΔΕ	Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ, Τομέας Παιδείας	6
--	---	------	------	--	--------------	--	--------------------------------------	---

	τέθηκε σε εφαρμογή ο Ενιαίος Τύπος Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, όλοι οι μαθητές των δημοτικών σχολείων έχουν πρόσβαση στα ίδια γνωστικά και διδακτικά αντικείμενα, κοινή ώρα λήξης του υποχρεωτικού προγράμματος για όλες τις τάξεις και λειτουργία προαιρετικού ολοήμερου προγράμματος. Στη ζώνη του προαιρετικού ολοήμερου προγράμματος εξασφαλίζεται η ώρα μελέτης και προσφέρεται ένα σύνολο από επιλογές διδακτικών αντικειμένων (ΤΠΕ, Αγγλικά, Αθλητισμός, Εικαστικά, Θεατρική Αγωγή, Μουσική, Πολιτισμικοί Όμιλοι Δραστηριοτήτων) που συμβάλουν στην πολύπλευρη ανάπτυξη των ψυχοκινητικών και γνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών.							
Επιμόρφωση σε πρακτικές υποστήριξης των μαθητών και των μαθητριών στο πλαίσιο της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας (ΔΔ)	Στο πλαίσιο της Πράξης προβλέπεται η πραγματοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων για 25.000 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας (συμπεριλαμβανομένης της προσχολικής) και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην αξιοποίηση νέων παιδαγωγικών πρακτικών που σχετίζονται με τις διαστάσεις της διαφοροποιημένης διδακτικής προς όφελος όλων ανεξαιρέτως των μαθητών και των μαθητριών με ή και χωρίς αναπηρίες, μαθητικών πληθυσμών από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, πχ. πρόσφυγες, Ρομά, κ.ά. Η επιμόρφωση (δια ζώσης και εξ αποστάσεως) θα αφορά στην	2019	2022	Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της Δία Βίου Μάθησης	1.462.360,41 €	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ν.Π.Ι.Δ.)	6

	υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε αντίστοιχες καλές πρακτικές με στόχο την ανταπόκριση στην ετερογένεια των εκπαιδευτικών αναγκών.							
Σχεδιασμός και ανάπτυξη προσβάσιμου εκπαιδευτικού και εποπτικού υλικού για μαθητές με αναπηρίες (http://www.prosvasimo.gr/el/)	Βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος Βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της δια βίου μάθησης-Σύνδεση με την αγορά εργασίας στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της δια βίου μάθησης-Σύνδεση με την αγορά εργασίας στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Η πράξη προβλέπει την ανάπτυξη προσβάσιμου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (από την Γ' έως και την ΣΤ' Δημοτικού) για όλους τους μαθητές με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Επιπλέον, το εν λόγω υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από μαθητές των Ειδικών σχολείων και των ΕΕΕΕΚ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αποτελεί συνέχεια της πράξης με την οποία έγινε η προσαρμογή των σχολικών εγχειριδίων για όλα τα μαθήματα των τάξεων της Α' και Β' Δημοτικού, ώστε να καταστούν προσβάσιμα από μαθητές με διάφορες αναπηρίες. Οι ειδικές μαθησιακές ανάγκες που καλύπτονται από την υλοποίηση της πράξης είναι αυτές των μαθητών που	2016	2021	Προσαρμογή των σχολικών εγχειριδίων για όλα τα μαθήματα των τάξεων της Α' και Β' Δημοτικού, ώστε να καταστούν προσβάσιμα από μαθητές με διάφορες αναπηρίες.	1.534.449,92 €	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και Εθνικοί Πόροι.	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Π.Ι.Δ.)	6

	παρουσιάζουν: 1) Προβλήματα όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες), 2) Προβλήματα ακοής (κωφοί, βαρήκοοι), 3) Κινητικά προβλήματα, 4) Μέτρια και ελαφριά νοητική αναπηρία, 5) Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, 6) Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, και 7) Προβλήματα προσοχής και συγκέντρωσης. Το εκπαιδευτικό υλικό προβλέπεται να αναπτυχθεί σε έντυπη και ψηφιακή μορφή ανάλογα με το είδος της αναπηρίας και της ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης στην οποία απευθύνεται και θα χρησιμοποιηθεί κατάλληλη ψηφιακή τεχνολογία που θα το καθιστά πλήρως προσβάσιμο. Παράλληλα, θα αναπτυχθεί ειδικό εκπαιδευτικό υλικό που θα αφορά στους εκπαιδευτικούς, στους μαθητές, στους γονείς και στην εκπαιδευτική πρακτική εν γένει.							
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Ομάδα Δράσης για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά	Η διαδικασία της κοινωνικής ένταξης των Ρομά είναι αρκετά σύνθετη, συναντά ιδιαίτερες δυσκολίες και απαιτεί μεταξύ άλλων, την ενδυνάμωση των φορέων υλοποίησης έργων και δράσεων κοινωνικής ενσωμάτωσης, αλλά και υποστήριξη των ατόμων που απασχολούνται σε αυτούς.	2018	2023	Παρακολούθηση και εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής για την Ενσωμάτωση, την Ισότητα και την Συμμετοχή των Ρομά 2021-2027 Σύνδεση Κεντρικής Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης Στήριξη στο πεδίο των δικαιούχων δράσεων κοινωνικής ένταξης των	3.100.000 €	Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΧΜ-ΕΟΧ)	Υπουργείο Εργασίας, και Κοινωνικών Υποθέσεων Στρατηγικός Εταίρος: Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας Φορέας Διαχείρισης: ΕΥ	3

	Παράλληλα, απαιτεί την ενδυνάμωση των ίδιων των Ρομά με έμφαση στους νέους, τα παιδιά και τις γυναίκες. Με σκοπό την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για την Ενσωμάτωση, την Ισότητα και την Ένταξη των Ρομά, την ενδυνάμωση των ίδιων των Ρομά και τη στήριξη των επαγγελματιών στο πεδίο, αναπτύσσεται ομάδα δράσης με σκοπό να δημιουργήσει, να διαδώσει και να υποστηρίξει τις κατάλληλες μεθοδολογίες και τα αναγκαία εργαλεία όλων των εμπλεκόμενων φορέων στη διαδικασία της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, καθώς και να υποστηρίξει τους ίδιους τους Ρομά να συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό, την παρακολούθηση και την εφαρμογή, με έμφαση στην ενδυνάμωση των γυναικών και των νέων. Η ομάδα δράσης θα αποτελείται από μια κεντρική ομάδα με επιτελικό ρόλο και τέσσερις ομάδες που θα δρουν σε περιφερειακό επίπεδο (Κεντρική Μακεδονία, Αττική, ΑΜΘ, Δυτική Ελλάδα). Συνολικά η ομάδα κρούσης θα απαρτίζεται από είκοσι πέντε (25) εμπειρογνώμονες/ειδικούς συμπεριλαμβανομένων και διαμεσολαβητών/-τριων Ρομά.			Ρομά Προβολή θετικών προτύπων και καλών πρακτικών Δικτύωση Συμμετοχή και έκφραση των ίδιων των Ρομά			ΑΠΚΟ Φορέας Υλοποίησης: ΕΥ ΕΔΚΑ Διεθνής Εταίρος: Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA))	
Στεγαστικό - Υποδομές άρθρο 159 του Ν. 4483/2017 («Προσωρινή μετεγκατάσταση ειδικών κοινωνικών ομάδων»)	Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά, 2012-2020, το Σχέδιο Δράσης 2021-2027, τη χαρτογράφηση οικισμών και καταυλισμών Ρομά στην Ελλάδα	2017	2021	Διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης με στόχο τη σταδιακή κοινωνική ενσωμάτωση στον αστικό ιστό	Βάσει αιτημάτων των Δήμων	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ΕΣΠΑ (ΕΚΤ-ΠΕΠ)	Δήμοι	3

	του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (2017), τις εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA), σχετικές μελέτες για την υφιστάμενη κατάσταση σε περιοχές διαβίωσης Ρομά, ιδιαίτερα περιοχές αμιγών και μικτών καταυλισμών, προκύπτει ότι ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού Ρομά διαβιώνει σε εξαιρετικά ακατάλληλες στεγαστικές συνθήκες (πρόχειρα καταλύματα-παραπήγματα, έλλειψη πρόσβασης σε ηλεκτρικό ρεύμα, πόσιμο και τρεχούμενο νερό) σε οικισμούς χωρίς στοιχειώδεις υποδομές (οδοποιία, αποκομιδή απορριμμάτων, δίκτυα κοινής ωφέλειας). Η κατάσταση αυτή αφορά, σύμφωνα με τη χαρτογράφηση, εβδομήντα περίπου καταυλισμούς (Τύπου 1) σε όλη την Ελλάδα και συνιστά εμπόδιο για την κοινωνική ένταξη των Ρομά και ειδικότερα τη σχολική ένταξη των παιδιών, την ένταξη στην επίσημη απασχόληση, την πρόσβαση σε συνθήκες κοινωνικής και περιβαλλοντικής υγιεινής, σύμφωνα με την αρχή της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Επιπλέον, η κατάσταση αυτή απειλεί την κοινωνική συνοχή στις τοπικές κοινωνίες, συμβάλλει στη διαιώνιση στερεοτύπων και διακρίσεων εις βάρος των Ρομά και υπονομεύει το μέλλον της κοινωνικής ένταξης και κινητικότητας της νέας γενιάς Ρομά.			Εξάλειψη του φαινομένου των ακατάλληλων καταυλισμών – παροχή αξιοπρεπούς στέγασης σε πληθυσμούς Ρομά				
--	--	--	--	--	--	--	--	--

	Η διαβίωση σε καταυλισμούς και σε χώρους στιγματισμένους αρνητικά στην κοινή γνώμη και τη δημόσια διοίκηση, αποτελεί στοιχείο που καθιστά τους Ρομά ευάλωτους σε διακρίσεις σε όλα τα πεδία. Προβλεπόμενες παρεμβάσεις: Οργανωμένοι χώροι προσωρινής μετεγκατάστασης ειδικών κοινωνικών ομάδων. Οι οργανωμένοι χώροι προσωρινής μετεγκατάστασης πρόκειται να δημιουργηθούν σε περιοχές Τύπου Ι και Τύπου ΙΙ, δηλαδή σε περιοχές όπου οι Ρομά μένουν υπό ακατάλληλες συνθήκες. Η παραμονή στους χώρους μετεγκατάστασης είναι προσωρινή, έως ότου επιτευχθεί η ομαλή και πλήρης ένταξη τους στον ευρύτερο αστικό και κοινωνικό ιστό. Οι οργανωμένοι χώροι προσωρινής μετεγκατάστασης θα λειτουργούν βάσει του προτύπου της κοινωνικής κατοικίας, παρέχοντας, δηλαδή ολοκληρωμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες σε όλους τους τομείς που άπτονται της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, και κυρίως την εκπαίδευση, την απασχόληση και την υγεία. Πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου για οικογένειες Ρομά βάσει σχετικών κριτηρίων που θα πρέπει να πληρούν οι ωφελούμενοι με χρηματοδότηση από τα ΠΕΠ. Οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης των Ρομά στα προγράμματα αναβάθμισης υποδομών στους Δήμους (πχ., δίκτυα, κοινόχρηστοι χώροι,							
--	--	--	--	--	--	--	--	--

οδοποιία) - βελτίωση υποδομών σε υποβαθμισμένες γειτονιές στον αστικό ιστό - κανονικοποίηση και αναβάθμιση περιοχών σε αγροτικές περιοχές της χώρας. Βελτίωση Συνθηκών Διαβίωσης: Επιπρόσθετα βάσει του νόμου 4483/2017, άρθρο 159 σε καταυλισμούς και θύλακες με μη αποδεκτές συνθήκες και σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει ακόμη η ετοιμότητα για μετεγκατάσταση, ο δήμος δύναται να παρέχει έκτακτα μέτρα υποστήριξης, όπως αυτά προκύπτουν από τις αντίστοιχες εκθέσεις υγειονομικής αναγνώρισης που έχουν διενεργήσει οι αρμόδιες Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας των Περιφερειών. Η παρέμβαση έχει προσωρινό χαρακτήρα που στοχεύει, μέσω της βελτίωσης της ατομικής και της περιβαλλοντικής υγιεινής, στη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και στην πρόσβαση ειδικών κοινωνικών ομάδων που ζουν σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού σε βασικά αγαθά κοινωνικής ωφέλειας. Ειδικότερα, η παρέμβαση περιλαμβάνει, ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε περιοχής την ανάπτυξη των βασικών υποδομών, τη δημιουργία εγκαταστάσεων ατομικής υγιεινής και τη σύσταση ομάδων για τη λειτουργία της δράσης "Βελτίωση Συνθηκών Διαβίωσης".							
--	--	--	--	--	--	--	--

Προσωρινή Μετεγκατάσταση οικισμού Ρομά στα πρότυπα Κοινωνικής Κατοικίας στην περιοχή Πέλεκα του Δήμου Κατερίνης	Σκοπός του έργου είναι η προσωρινή μετεγκατάσταση οικισμού Ρομά στην περιοχή Πέλεκα του Δήμου Κατερίνης στα πρότυπα κοινωνικής κατοικίας 56 οικογενειών Ρομά (330 άτομα περίπου). Το έργο υλοποιείται βάσει του αρ. 159 του ν. 4486/2017 και της σχετικής ΚΥΑ (ΦΕΚ 2887/τ.Β'/5-7-2019). Πρόκειται να δημιουργηθεί νέος πρότυπος οικισμός ο οποίος θα λειτουργεί με την υποστήριξη Ομάδας Διαχείρισης βάσει εσωτερικού κανονισμού, ενώ οι οικογένειες που θα εγκατασταθούν θα υποστηρίζονται από το Παράρτημα Ρομά και τις κοινωνικές υπηρεσίες με συνοδευτικές υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης και ενδυνάμωσης.	2018	2023	Νέος οικισμός Ρομά 56 οικίσκοι, 330 κάτοικοι. Συμμετοχή και ενδυνάμωση των Ρομά Παροχή συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών κοινωνικής ένταξης Ομάδα Διαχείρισης Χώρου Προσωρινής Μετεγκατάστασης	5.000.000€	ΠΔΕ Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΧΜ-ΕΟΧ) ΕΣΠΑ (ΕΥ-ΠΕΠ)	Φορέας Υλοποίησης: Δήμος Κατερίνης Φορέας Διαχείρισης: Υπουργείο Εργασίας, και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΑΠΚΟ) Στρατηγικός Εταίρος: Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας Διεθνής Εταίρος: Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA)	5
Παραρτήματα Ρομά των Κέντρων Κοινότητας	Τα Παραρτήματα Ρομά σε συνεργασία με τις αρμόδιες Κοινωνικές Υπηρεσίες των δήμων αποτελούν τη δομή που συνδέει όλες τις παρεμβάσεις που υλοποιούνται για την κοινωνική ένταξη των Ρομά με τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και επιπρόσθετα αναπτύσσουν δίκτυα συνεργασίας με αρμόδιες υπηρεσίες του δημοσίου τομέα καθώς και άλλων φορέων όπως ΜΚΟ, εκκλησία κ.λπ. που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά. Οι υπηρεσίες των Παραρτημάτων Ρομά των Κέντρων Κοινότητας είναι οι εξής: • Βοήθεια για τη διευκόλυνση συμμετοχικών διαδικασιών που	2016	2023	Παροχή εξατομικευμένης υποστήριξης με στόχο την πλήρη κοινωνική ενσωμάτωση	16.000.000 € (Α' Κύκλος)	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) [Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ)], Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)	Δήμοι	5

	σχετίζονται με συγκεκριμένα μέτρα για την κοινότητα και τον περιβάλλοντα πληθυσμό. • Υπηρεσίες και υποστήριξη της κοινότητας και οικοδόμηση δεσμών με την ευρύτερη κοινότητα. • Γενική συμβουλευτική υποστήριξη για ένταξη στην αγορά εργασίας, υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού • Συμβουλευτική, ψυχοκοινωνική υποστήριξη παιδιών, ενηλίκων και οικογενειών. • Δημιουργικές δραστηριότητες και υποστήριξη της μάθησης για τα παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας, σε συνέργεια με τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν και αξιοποιώντας τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την υλοποίηση του έργου ROMED του Συμβουλίου της Ευρώπης. • Προγράμματα βοήθειας για τη δημιουργία ευκαιριών για νέους, ευαισθητοποίηση σε σημαντικά θέματα, γνώσεις πληροφορικής και εισαγωγή σε ΤΠ, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες κλπ. • Υποστήριξη για την ενεργοποίηση των πολιτών και εκπαιδευτικά σεμινάρια για την υγεία, τις συνθήκες διαβίωσης κλπ. • Δικτύωση με κύριους παράγοντες της τοπικής κοινότητας (σχολεία, πολιτιστικοί σύλλογοι, επαγγελματικοί φορείς κ.λπ.). • Ενδυνάμωση και στήριξη των γυναικών, σεμινάρια για τη							
--	--	--	--	--	--	--	--	--

	διαχείριση των νοικοκυριών, θέματα υγιεινής, οικογενειακός προγραμματισμός, ενημέρωση και υποστήριξη για τη συμμετοχή σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση. • Ενδυνάμωση της νεολαίας για τη δημιουργία μιας οργανωτικής κοινότητας που δραστηριοποιείται στην τοπική κοινότητα και δικτύωση με άλλες οργανώσεις νέων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.							
Romplat2019: Πλατφόρμα Διαβούλευσης και Ενδυνάμωσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά	Αντικείμενο του έργου είναι: η διεξαγωγή τριών (3) διήμερων διαβουλευσεων/εκπαιδύσεων στην Αθήνα, στην Πάτρα και στη Θεσσαλονίκη με τη συμμετοχή Ρομά, του προσωπικού των Παραρτημάτων Ρομά των Κέντρων Κοινότητας και άλλων εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων σε τέσσερις (4) θεματικούς τομείς: (α) σχολική διαρροή, (β) πρώιμοι γάμοι, (γ) ζητήματα συνύπαρξης, (δ) ενδυνάμωση και κινητοποίηση των Ρομά για ισότιμη συμμετοχή στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.	2020	2021	Ευαισθητοποίηση, διαβούλευση, ενδυνάμωση και εκπαίδευση των Ρομά και άλλων εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων και προβολή του θέματος της κοινωνικής ένταξης των Ρομά	69.015,00€	Ευρωπαϊκό συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια (Rights, Equality and Citizenship Programme REC-RDAP-GBV-AG-2019)»	Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας, Υπουργείο Εργασίας, και Κοινωνικών Υποθέσεων (Εθνικό Σημείο Επαφής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά της ΕΕ)	5
Roma Platform 2020	Αντικείμενο του έργου αποτελεί: (α) η διοργάνωση δυο (2) συναντήσεων εθνικής εμβέλειας στο πλαίσιο της διαβούλευσης για την νέα Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά μετά το 2020, (β) η επιμόρφωση 20 νέων Ρομά επιστημόνων και την χρηματοδότηση δυο εκ αυτών για πρακτική άσκηση στην Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας διάρκειας 6 μηνών στο πλαίσιο της παρακολούθησης, του σχεδιασμού και της υλοποίησης των δράσεων της νέας Εθνικής	2021	2023	Ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση, ενδυνάμωση και εκπαίδευση των Ρομά και άλλων εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων και προβολή του θέματος της κοινωνικής ένταξης των Ρομά	199.970,16€	Ευρωπαϊκό συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια (Rights, Equality and Citizenship Programme REC-RDAP-GBV-AG-2020)»	Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Καταπολέμησης της Φτώχειας, Υπουργείο Εργασίας, και Κοινωνικών Υποθέσεων (Εθνικό Σημείο Επαφής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά της ΕΕ)	3

	Στρατηγικής, (γ) η σύνταξη μεθοδολογίας για την απογραφή/καταγραφή της ειδικής κοινωνικής ομάδας των Ρομά και την πιλοτική εφαρμογή της προτεινόμενης μεθοδολογίας σε έναν δήμο, (δ) η καταγραφή όλων των εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων με εμπειρία και δράση στους τομείς που άπτονται της κοινωνικής ένταξης των Ρομά.							
Συμβούλιο Εμπειρογνομόνων για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά	Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο διατομεακός και διυπουργικός συντονισμός της δημόσιας πολιτικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, καθώς και η ενεργή συμμετοχή των ίδιων των Ρομά σε όλα τα στάδια αυτής της πολιτικής, αποτελούν τα σημαντικότερα σημεία-«κλειδιά» προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των έργων και των δράσεων κοινωνικής ένταξης των Ρομά, με τον νόμο 4430/2016 (άρθρο 48), ορίστηκε η σύσταση Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων, το οποίο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, αρμόδιου για θέματα Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Το Συμβούλιο απαρτίζεται από: α) τον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα, ως Πρόεδρο, β) τους εκπροσώπους - Σημεία Επαφής των συναρμόδιων για ζητήματα Ρομά Υπουργείων, γ) τον Συνήγορο του Πολίτη, δ) έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), ε) έναν εκπρόσωπο της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ) και στ) δύο πρόσωπα, που υποδεικνύονται από τις κοινότητες των Ρομά, λόγω της ιδιαίτερης γνώσης και εμπειρίας σε θέματα κοινωνικής ένταξης. Η	ΔΙΑΡΚΗΣ						5

	θητεία των μελών του Συμβουλίου Εμπειρογνομόνων ορίζεται τετραετής και η γραμματειακή υποστήριξη του ως άνω Συμβουλίου παρέχεται από υπαλλήλους του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.							
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ								
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς	Αρμοδιότητα ΕΣΡΜ Νο.
Εκπαιδευτική δράση διαπολιτισμικών περιηγήσεων σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους	Στο πλαίσιο μνημονίου συνεργασίας που έχει υπογραφεί μεταξύ της Γενικής Γραμματείας Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού θα υλοποιηθεί εκπαιδευτική δράση διαπολιτισμικών περιηγήσεων σε τέσσερα μουσεία/αρχαιολογικούς χώρους, με στόχο την ανάδειξη σημείων σύγκλισης διαφορετικών πολιτισμών. Οι συμμετέχοντες μετανάστες-ριες/δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, αφού λάβουν σύντομη εκπαίδευση από εξειδικευμένα στελέχη του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, θα διεξάγουν βιωματικές διαπολιτισμικές περιηγήσεις σε γλώσσες των χωρών καταγωγής τους, αλλά και στα ελληνικά ή αγγλικά. Οι περιηγήσεις θα απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε πρόσφυγες και μετανάστες, αλλά και στο ευρύ κοινό. Ταυτόχρονα, οι διαπολιτισμικοί περιηγητές θα συμμετέχουν στην υλοποίηση	2020	2022	Ενδυνάμωση προσφύγων και μεταναστών-ριων μέσω της συμμετοχής τους στο δημόσιο χώρο. Ενίσχυση και βελτίωση της διαπολιτισμικής κατανόησης και διαλόγου. Ανάδειξη σημείων σύγκλισης διαφορετικών πολιτισμών. Ενίσχυση της ενταξιακής πορείας προσφύγων και μεταναστών-ριων	140.250€	TAME	Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού	1

	εργαστηρίου «συμμετοχικού βίντεο».							
	Η δράση θα ολοκληρωθεί με την παρουσίαση της αποκτηθείσας εμπειρίας σε διεθνές συνέδριο στο οποίο θα συμμετέχουν και εκπρόσωποι από το ευρωπαϊκό άτυπο δίκτυο MULTAKA.							

Οριζόντιες – Διατομεακές Δράσεις

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς
Οριζόντιες Παρεμβάσεις Εθνικής Εμβέλειας για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών	Λειτουργία 62 δομών του Δικτύου της ΓΓΟΠΙΦ για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις. Το δίκτυο περιλαμβάνει: - Τηλεφωνική Γραμμή 15900 24ωρης λειτουργίας/365 ημέρες τον χρόνο 41 Συμβουλευτικά Κέντρα 20 Ξενώνες Φιλοξενίας των γυναικών και των παιδιών τους Οι δομές του Δικτύου δέχονται γυναίκες που έχουν υποστεί σωματική και σεξουαλική κακοποίηση, ψυχολογική, συναισθηματική ή/και λεκτική βία, και συγκεκριμένα: ενδο-οικογενειακή/συντροφική βία, βιασμό ή απόπειρα βιασμού, σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία, σε κοινωνικό χώρο κ.λπ. Επίσης, δέχονται γυναίκες που έχουν υπάρξει θύματα πορνείας ή παράνομης διακίνησης και εμπορίας με σκοπό την οικονομική/σεξουαλική εκμετάλλευση (trafficking), καθώς και γυναίκες που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις. Οι δομές παρέχουν ΔΩΡΕΑΝ υπηρεσίες συμβουλευτικής στήριξης και φιλοξενίας στις	2020	2023	Πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και προστασία των γυναικών και των παιδιών τους, καθώς και των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου για θέματα εξάλειψης των διακρίσεων και ανισοτήτων που υφίστανται οι γυναίκες. Συνεργασία με άλλες υπηρεσίες και παραπομπή των γυναικών σε ξενώνες, στις αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές, στο δικαστήριο, σε		Συγχρηματοδότηση ΕΕ και Ελλάδας	Η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων ορίζεται υπεύθυνη για την εποπτεία των 62 δομών του Πανελλαδικού Δικτύου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, και τη συμβουλευτική στήριξη, ενδυνάμωση και όπου χρειάζεται τη φιλοξενία των γυναικών που υφίστανται βία ή/και πολλαπλές διακρίσεις. Το ΚΕΘΙ λειτουργεί 14 Συμβουλευτικά Κέντρα στις έδρες των 13 Περιφερειών της χώρας (Περιφέρεια Αττικής: Αθήνα και Πειραιά) Τα υπόλοιπα 27 Συμβουλευτικά Κέντρα, καθώς και οι 18 Ξενώνες Φιλοξενίας λειτουργούν με ευθύνη των Δήμων, στους οποίους υπάγονται Το ΕΚΚΑ έχει την ευθύνη για τη λειτουργία 2 Ξενώνων Φιλοξενίας στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

	γυναίκες από εξειδικευμένο προσωπικό. Οι υπηρεσίες καλύπτονται από το απόρρητο της συμβουλευτικής και αφορούν σε: ▪ ενημέρωση και εξειδικευμένη πληροφόρηση, ▪ ψυχοκοινωνική συμβουλευτική (με την οπτική του φύλου), ▪ εργασιακή συμβουλευτική, ▪ νομική συμβουλευτική/πληροφόρηση, ▪ υπηρεσίες διερμηνείας και διαμεσολάβησης σε γυναίκες πρόσφυγες που απευθύνονται στις δομές του Δικτύου, ▪ ενημέρωση/πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, ▪ συνεργασία με άλλες υπηρεσίες και παραπομπή των γυναικών, ▪ φιλοξενία των γυναικών (στέγαση, σίτιση, ασφάλεια υπηρεσίες συμβουλευτικής στήριξης κ.λπ.).			νοσοκομεία, σε φορείς αρμόδιους για προνοιακά ή άλλα επιδόματα, σε φορείς απασχόλησης, προστασίας και υποστήριξης παιδιών κ.λπ.			
ARIADNE2	Συμμετοχή του ΚΕΘΙ στο Έργο ARIADNE2, στο πλαίσιο του «Call for Proposals to Prevent and Combat all Forms of Violence against Children, Young People and Women» Προγράμματος της ΕΕ, που έχει συντονιστή Φορέα το ΚΕΜΕΑ. Το ARIADNE2 θέτει ως στόχο την υποστήριξη του αστυνομικού προσωπικού σε θέματα αναφοράς των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας με θύματα γυναίκες, καθώς και την ενίσχυση της δια-τομεακής συνεργασίας, με έμφαση στην προστασία μεταναστριών και γυναικών προσφύγων και στη διασύνδεση των αστυνομικών αρχών με φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών. Κεντρικοί άξονες του έργου: ▪ Έρευνα πεδίου για τη διακρίβωση των αναγκών σε: - ο μετανάστριες, γυναίκες πρόσφυγες θύματα ενδοοικογενειακής βίας - ο αστυνομικούς, προανακριτικούς υπαλλήλους - ο εκπροσώπους της Κοινωνίας των Πολιτών που δραστηριοποιούνται σε	2020	2022	Εκπαίδευση αστυνομικών σε θέματα αναφοράς περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας. Δια-τομεακή συνεργασία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Αξιοποίηση της πλατφόρμας ηλεκτρονικής διασύνδεσης αστυνομικών υπηρεσιών με δομές αρωγής και στήριξης γυναικών θυμάτων. Ευαισθητοποίηση της Κοινωνίας των Πολιτών.	Συγχρηματοδότηση ΕΕ και ίδιοι πόροι	ΚΕΜΕΑ Δήμος Αθηναίων Κέντρο Γυναικείων Ερευνών και Μελετών Διοτίμα, ActionAid Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας	

	θέματα προστασίας/ υποστήριξης των μεταναστριών και των γυναικών προσφύγων. - ο Εκπαίδευση αστυνομικών σε Αθήνα, Καρδίτσα και Θεσσαλονίκη σε θέματα αναφοράς περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας και δια-τομεακής συνεργασίας - ο Πιλοτική λειτουργία δια-τομεακών ομάδων εργασίας τακτικής διαβούλευσης, με τη συμμετοχή των εκπαιδευμένων αστυνομικών, των Διοικητών τους, εκπροσώπων φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών και της τοπικής κοινωνίας. Σημαντικό στοιχείο του Έργου είναι ο εμπλουτισμός της πλατφόρμας ηλεκτρονικής διασύνδεσης αστυνομικών υπηρεσιών με δομές αρωγής και στήριξης γυναικών θυμάτων, που δημιουργήθηκε και πιλοτικά λειτούργησε στη διάρκεια υλοποίησης του προηγούμενου Έργου ARIADNE.						
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ							
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς

Υλοποίηση Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων)	Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες της σχολικής κοινότητας και τις αλλαγές στο ευρύτερο κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό περιβάλλον (διασφάλιση της ελεύθερης, ισότιμης και ποιοτικής εκπαίδευσης και προαγωγή των ευκαιριών για τη δια βίου ανάπτυξη), προχώρησε στην ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης, βασιζόμενη στις αρχές και τους στόχους της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία, της Σχολικής Αγωγής και Προαγωγής της Υγείας, της μείωσης των παντός είδους διακρίσεων και της ισότιμης πρόσβασης ανεξαρτήτως εθνοτικής, κοινωνικής, θρησκευτικής, φυλετικής καταγωγής κ.ά. στην εκπαίδευση. Με το Προεδρικό Διάταγμα 18/2018 (ΦΕΚ 31/Α/23-02-2018, άρθρο 36) ιδρύθηκε η Διεύθυνση Υποστήριξης Προγραμμάτων και Εκπαίδευσης για την Αειφορία με τις εξής οργανικές μονάδες: α) Τμήμα Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία, β) Τμήμα Σχολικής Αγωγής και Προαγωγής της Υγείας, γ) Τμήμα Πολιτιστικών Θεμάτων και Υποστηρικτικών Δομών και δ) Τμήμα Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης και Ψηφιακών Μέσων. Η παράγραφος 4, του άρθρου 36, του εν λόγω νόμου, αναφέρεται στη σύσταση του Τμήματος Β΄ Σχολικής Αγωγής και Προαγωγής της Υγείας, το οποίο είναι αρμόδιο για: α) την προώθηση θεσμικών προσαρμογών που απαιτούνται για την υλοποίηση του εθνικού στρατηγικού σχεδίου δράσης για την αγωγή και προαγωγή της υγείας σε όλες τις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, β) τη σύνταξη σχεδίων αποφάσεων και εγκυκλίων που αφορούν στο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης των ζητημάτων που προάγουν τη σωματική και ψυχική υγεία των μαθητών/τριών και των	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ	Η πνευματική ανάπτυξη, η αισθητική καλλιέργεια, η δημιουργική έκφραση των μαθητών/τριών και η ευαισθητοποίησή τους σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον τους.			Γενική Διεύθυνση Σπουδών Π/θμιας και Δ/θμιας Εκπαίδευσης, Διεύθυνση Υποστήριξης Προγραμμάτων και Εκπαίδευσης για την Αειφορία, Τμήμα Β΄
--	---	----------------------	---	--	--	--

	μελών της σχολικής κοινότητας στις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και εντάσσονται στη θεματολογία της σχολικής αγωγής και προαγωγής της υγείας. Στις σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας υλοποιούνται κάθε σχολικό έτος Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας και Πολιτιστικών Θεμάτων). Τα εν λόγω Προγράμματα υλοποιούνται βάσει σχετικών εγκυκλίων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (ενδεικτικά αναφέρεται η με αρ. πρωτ. 190790/Δ7/04-12-2019) και σχετίζονται με τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και πολιτιστικά ζητήματα, που απασχολούν ιδίως τις τοπικές κοινωνίες. Στη θεματολογία των ως άνω Προγραμμάτων εντάσσονται παγίως ζητήματα που αφορούν στην εκπαίδευση μαθητών/τριών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δικαιωμάτων του παιδιού, κοινωνικής ένταξης-ισότητας ευκαιριών, πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας και της επιθετικότητας, διαπροσωπικών σχέσεων και διαχείρισης συγκρούσεων, ψυχικής υγείας και συναισθηματικής αγωγής, διαμόρφωσης δημοκρατικής συνείδησης, μετανάστευσης-προσφύγων: αποδοχής και κοινωνικής συμβίωσης, εθελοντισμού-αλληλεγγύης, καθώς και αξιών ζωής. Κατά την υλοποίηση των εν λόγω προγραμμάτων οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν εκπαιδευτικό υλικό εγκεκριμένο από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατόπιν εξέτασης αυτών από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής ως προς την επιστημονική εγκυρότητα, την παιδαγωγική αξία και σημασία τους, καθώς και τη σκοπιμότητά τους.					
--	---	--	--	--	--	--

	Στην ως άνω εγκύκλιο προβλέπεται η διοργάνωση από τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης της χώρας δια των Υπεύθυνων Αγωγής Υγείας και Σχολικών Δραστηριοτήτων (α) ενημερωτικών συναντήσεων με ομάδες εκπαιδευτικών, προκειμένου οι τελευταίοι να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων και (β) προγραμμάτων και παρεμβάσεων στις σχολικές μονάδες με σκοπό την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των μαθητών σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δικαιωμάτων του παιδιού, κοινωνικής ένταξης-ισότητας ευκαιριών, πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας και της επιθετικότητας, διαπροσωπικών σχέσεων και διαχείρισης συγκρούσεων, ψυχικής υγείας και συναισθηματικής αγωγής, διαμόρφωσης δημοκρατικής συνείδησης, μετανάστευσης-προσφύγων: αποδοχής και κοινωνικής συμβίωσης, εθελοντισμού-αλληλεγγύης, καθώς και αξιών ζωής. Οι ως άνω δράσεις δύναται να υλοποιούνται σε συνεργασία με δημόσιους οργανισμούς, φορείς τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης, Α.Ε.Ι., άλλους κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς φορείς, κ.ά. Για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών στα ανωτέρω θέματα υλοποιούνται, μετά από έγκριση της Διεύθυνσης Υποστήριξης Προγραμμάτων και Εκπαίδευσης για την Αειφορία, εκπαιδευτικά προγράμματα, παρεμβάσεις και δράσεις από επιστημονικούς φορείς, κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς φορείς, δημόσιους οργανισμούς, φορείς τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης, ΑΕΙ, κ.α. Τα σχολεία όλων των βαθμίδων δύναται να εκπονούν προγράμματα που εντάσσονται στις ως άνω θεματικές ενότητες, σε συνεργασία με τους παραπάνω φορείς.						
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ							
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς

Κύρωση Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για την Αναγκαστική Εργασία (1930) και τη Διεθνή Σύσταση Εργασίας με αριθμό 203 σχετικά με τα «Συμπληρωματικά μέτρα για την αποτελεσματική καταπολέμηση της αναγκαστικής εργασίας»	Δεδομένου ότι η Διεθνής Σύμβαση Εργασίας με αριθμ. 29 «Περί αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας» (1930) αποτελεί μία από τις οκτώ Θεμελιώδεις Συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας τις οποίες έχει κυρώσει η χώρα μας, το Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Αναγκαστική Εργασία (1930), αποτελεί αντίστοιχα θεμελιώδες κανονιστικό κείμενο και ως τέτοιο, βάσει της Διακήρυξης της Δ.Ο.Ε. για τις θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα στην εργασία του 1998, τα κ-μ οφείλουν να το κυρώσουν. Περαιτέρω, το Συμβούλιο της Ε.Ε., κατόπιν πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υιοθέτησε τον Μάρτιο του 2015 Απόφαση με την οποία παρέχεται στα κράτη μέλη εξουσιοδότηση να κυρώσουν προς το συμφέρον της Ε.Ε. το Πρωτόκολλο του 2014 στη Σύμβαση για την Αναγκαστική Εργασία (1930) της Δ.Ο.Ε. σχετικά με τα θέματα που αφορούν την κοινωνική πολιτική. Στην ίδια Απόφαση τα κράτη μέλη καλούνται να προχωρήσουν στην κύρωση το συντομότερο δυνατόν και κατά προτίμηση πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2016. Η χώρα μας προτίθεται να κυρώσει το Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Αναγκαστική Εργασία (1930) και τη Διεθνή Σύσταση Εργασίας με αριθμό 203 σχετικά με τα «Συμπληρωματικά μέτρα για την αποτελεσματική καταπολέμηση της αναγκαστικής εργασίας».			Το Πρωτόκολλο εκτιμάται ότι θα ενισχύσει το υφιστάμενο εθνικό και ενωσιακό νομικό πλαίσιο και τις αντίστοιχες εθνικές και ενωσιακές δεσμεύσεις, δεδομένου ότι πρόκειται για διεθνές δεσμευτικό κείμενο συνδεδεμένο με τη Σύμβαση του 1930. Ειδικότερα, η κύρωση του Πρωτοκόλλου θα συμβάλλει στην περαιτέρω νομική θωράκιση για την προστασία και αποζημίωση των θυμάτων αναγκαστικής εργασίας και φαινομένων ρατσισμού. Προς το σκοπό αυτό το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων πρόκειται να επανεκκινήσει την προβλεπόμενη τριμερή διαδικασία εξέτασης δυνατότητας κύρωσής του.		Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας με αριθμό 129 «Για την Επιθεώρηση Εργασίας στη Γεωργία»	Η χώρα μας προτίθεται να κυρώσει την Διεθνή Σύμβαση Εργασίας με αριθμό 129 «Για την Επιθεώρηση Εργασίας στη Γεωργία» εκκινώντας την προβλεπόμενη τριμερή διαδικασία εξέτασης δυνατότητας κύρωσής της. Η κύρωση της 129 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας θα συμβάλλει στον εντοπισμό και αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού που ενδεχομένως απαντώνται σε αδήλωτους αλλοδαπούς εργαζόμενους στον αγροτικό τομέα.					
Ζετής οδικός χάρτης για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα	Η Διεθνής Πλατφόρμα για την συνεργασία σε θέματα παράτυπων μεταναστών (PICUM) στην έκθεσή της επισημαίνει ότι η παρουσία των μεταναστών εργαζομένων αποδεικνύει ότι υπάρχει ζήτηση στην αγορά εργασίας σε			Μέτρα για τη διευκόλυνση της μετάβασης στην επίσημη οικονομία, αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας και		Δ.Ο.Ε., Υπηρεσία Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων/ΕΕ, Κοινωνικοί Εταίροι (ΓΣΕΕ, ΣΕΒ, ΕΣΕΕ, ΣΕΤΕ, ΓΣΕΒΕΕ), Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (Κ.Υ.-Σ.ΕΠ.Ε.-ΟΑΕΔ-ΕΦΚΑ), Υπουργείο

	επαγγέλματα με χαμηλές αμοιβές κυρίως στο εστιατόριο, τη φιλοξενία, τη γεωργία, τις κατασκευές, το λιανικό εμπόριο, καθώς και τους τομείς της οικιακής εργασίας. Παρά το γεγονός ότι οι στις έρευνες εργατικού δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ καταγράφονται πολύ χαμηλά ποσοστά ανασφάλιστης (πλήρως αδήλωτης) εργασίας, επιστημονικές έρευνες καταδεικνύουν ότι οι αδήλωτα εργαζόμενοι κατά κανόνα αποφεύγουν να συμμετάσχουν στις έρευνες εργατικού δυναμικού και κυρίως οι μετανάστες χωρίς άδεια διαμονής, οι οποίοι εκφεύγουν σε πολύ μεγάλο βαθμό ακόμη και της δεκαετούς απογραφής πληθυσμού. Οι μετανάστες χωρίς χαρτιά στην Ελλάδα είναι κατά κανόνα εργαζόμενοι/νες θεσμικά εγκλωβισμένοι στον άτυπο τομέα της εργασίας λόγω της έλλειψης άδειας διαμονής (για εργασία) σε ισχύ. Προς το σκοπό της υλοποίησης της 204 Διεθνούς Σύστασης Εργασίας «Για τη μετάβαση από την άτυπη στην επίσημη οικονομία», την οποία υιοθέτησε η Διεθνής Συνδιάσκεψη Εργασίας τον Ιούνιο 2015, το Υπουργείο Εργασίας έχει προχωρήσει στην ανάληψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών στον τομέα της αδήλωτης εργασίας, στο πλαίσιο της παροχής τεχνικής βοήθειας από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η Δ.Ο.Ε., σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση και τους κοινωνικούς εταίρους στην Ελλάδα, ως μέρος ενός προγράμματος που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με θέμα «Στήριξη της μετάβασης από την άτυπη στην επίσημη οικονομία και την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα», συνέταξε μια διαγνωστική έκθεση σχετικά με την αδήλωτη εργασία η οποία εγκρίθηκε και επικυρώθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση και τους κοινωνικούς εταίρους στις 6 Ιουλίου 2016 και παρέχει ένα σύνολο 25 συστάσεων πολιτικής που αντικατοπτρίζουν το όραμα της Δ.Ο.Ε. για μια ισορροπημένη προσέγγιση που συνδυάζει τα κίνητρα με τα μέτρα συμμόρφωσης.			προστασία των μεταναστών από φαινόμενα εργασιακής εκμετάλλευσης			Οικονομικών, ΓΓΔΕ, Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης
--	--	--	--	---	--	--	--

	Η επίτευξη τριμερούς συμφωνίας επί των κύριων χαρακτηριστικών και παραγόντων που οδηγούν στην άτυπη οικονομία στην Ελλάδα οδήγησε στο σχεδιασμό μέσα από τον τριμερή διάλογο, ενός 3ετούς οδικού χάρτη για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα ο οποίος επικυρώθηκε στις 26-10-2016. Ο στόχος αυτού του οδικού χάρτη είναι να παρέχει ένα ισορροπημένο πλαίσιο κανονιστικών ρυθμίσεων και πολιτικών για προληπτικά και κατάλληλα διορθωτικά μέτρα που θα διευκολύνουν τη μετάβαση στην επίσημη οικονομία και θα καταπολεμήσουν την αδήλωτη εργασία. Ο οδικός χάρτης περιλαμβάνει πίνακες με δράσεις, με σαφή χρονοδιάγραμμα εντός 36 μηνών, ομαδοποιημένες σε 5 διαφορετικές κατηγορίες: i. Θεσμικές μεταρρυθμίσεις και δράσεις ii. Διαλειτουργικότητα πληροφοριακών δεδομένων iii. Μέτρα πολιτικής iv. Εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης v. Διάφορες δράσεις Για την υλοποίηση του σχεδιασμού των διαφόρων δράσεων που προβλέπονται στον Οδικό Χάρτη προϋποτίθεται η σύσταση ενός τριμερούς οργάνου που θα αναλάβει την ευθύνη του σχεδιασμού, της αξιολόγησης και ενδεχόμενης αναθεώρησης της ολιστικής ολοκληρωμένης στρατηγικής προσέγγισης για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας στην Ελλάδα. Με το άρθρο 15 του Ν. 4468/17 (ΦΕΚ 61 Α', 28-04-2017) συστήθηκε στο Ανώτατο Συμβούλιο Εργασίας Τμήμα για την Αντιμετώπιση της Αδήλωτης Εργασίας. Η κύρωση της 129 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας «Για την Επιθεώρηση Εργασίας στη Γεωργία» περιλαμβάνεται στα μέτρα πολιτικής με ανώτατο χρονικό πλαίσιο υλοποίησης τους 24 μήνες, ήτοι την 31η Δεκεμβρίου 2018. Η κύρωση της Δ.Σ.Ε. 129 θα συμβάλλει στον εντοπισμό και αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού που ενδεχομένως απαντώνται σε αδήλωτους αλλοδαπούς εργαζόμενους στον						
--	---	--	--	--	--	--	--

	αγροτικό τομέα.						
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ - ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ							
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς
Πρόληψη-Ενημέρωση πολιτών	Έκδοση φυλλαδίου για τις δράσεις και τις υπηρεσίες που προσφέρει η ΓΓΟΠΙΦ σε γυναίκες πρόσφυγες, σε ελληνικά και αγγλικά	ΔΙΑΡΚΗΣ ΔΡΑΣΗ		Ενημέρωση πολιτών και επαγγελματιών για τις δράσεις της ΓΓΟΠΙΦ για το προσφυγικό		Κρατικός προϋπολογισμός (Εθνικό Τυπογραφείο)	Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων
Επιμόρφωση στελεχών της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης για την παροχή υπηρεσιών σε γυναίκες πρόσφυγες ή μετανάστριες θύματα έμφυλης βίας	Σχεδιασμός επιμορφωτικού προγράμματος (με προτεινόμενη υλοποίηση από το ΕΚΔΔΑ) αναφορικά με επιμόρφωση στα θεματικά πεδία που καλύπτουν οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, του Υπουργείου Υγείας και της ΓΓΟΠΙΦ. Η ομάδα στόχος είναι τα στελέχη της ΓΓΟΠΙΦ, του ΚΕΘΙ και του Δικτύου Δομών (Συμβουλευτικά Κέντρα, Ξενώνες Φιλοξενίας, Γραμμή SOS 15900) που ασχολούνται με τα θέματα του προσφυγικού καθώς και τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης που απασχολούνται στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, στις Ανοιχτές Δομές Υποδοχής και τις Ανοιχτές Δομές Φιλοξενίας, στις Κοινωνικές Υπηρεσίες των ΟΤΑ και των Νοσοκομείων ώστε να μπορούν να συντονίζονται μεταξύ τους για τη διαχείριση περιστατικών έμφυλης βίας ή γυναικών προσφύγων που χρήζουν άμεσης παρέμβασης και συνδρομής.	2020	2022	Επιμόρφωση στελεχών της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης στην αναγνώριση, παραπομπή και παροχή υπηρεσιών σε γυναίκες πρόσφυγες και μετανάστριες θύματα έμφυλης βίας			Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων ΕΚΔΔΑ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Υπουργείο Υγείας και ΚΕΘΙ
Έκδοση ενημερωτικού δελτίου για την έμφυλη βία	Έκδοση σε περιοδική βάση ενημερωτικού δελτίου της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΟΠΙΦ) σχετικά με την κατάσταση της έμφυλης βίας που πλήττει τον γυναικείο προσφυγικό και μεταναστευτικό πληθυσμό στην Ελλάδα και παρουσίαση των πολιτικών και δράσεων απόκρισης του δημόσιου φορέα.	2020	2020	Ενημέρωση πολιτών και επαγγελματιών για το φαινόμενο της έμφυλης βίας στους προσφυγικούς και μεταναστευτικούς πληθυσμούς			Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων UNICEF
Capacity building for women candidates and media stakeholders in public debates in Greece — GENDER_PUBLIC DEBATE	Είναι γνωστό ότι τα μέσα ενημέρωσης, μέσω της διαλεκτικής τους σχέσης με το κοινό, αναπαράγουν κυρίως αφηγήματα σχετικά με το φύλο, την πολιτική και την κοινωνική πραγματικότητα. Συγκεκριμένα, τα ευρήματα ερευνών δείχνουν ότι οι αναπαραστάσεις των					Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020) της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – (συντονιστής) Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστημίου Αθηνών Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων

	φύλων σε διαφημίσεις, κοινωνικά μηνύματα, τηλεοπτικές σειρές, εκπομπές κλπ. τείνουν να αναπαράγουν στερεότυπες αντιλήψεις για τη θηλυκότητα (η υποτιθέμενη «φυσική» αποστολή των γυναικών ως μητέρα και σύζυγος), να εργάζονται ενάντια στις πραγματικές εμπειρίες και τις ανάγκες των γυναικών και να υπονομεύουν τη χειραφέτηση, την αυτονομία και την ένταξη τους στη δημόσια σφαίρα, τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων, κλπ. Επιπλέον, όσον αφορά το δημόσιο και πολιτικό διάλογο, τα σεξιστικά σχόλια αλλά και η μη ισόρροπη και άδικη κάλυψη ζητημάτων σχετικών με το φύλο επηρεάζουν σημαντικά όχι μόνο τις ευκαιρίες των μεμονωμένων υποψηφίων (ιδιαίτερα των γυναικών) αλλά και την αντίληψη του κοινού σε ότι αφορά τα εκλογικά ζητήματα και την ισορροπία μεταξύ των φύλων στα εκλογικά αποτελέσματα. Το έργο «Capacity building for women candidates and media stakeholders in public debates in Greece – GENDER_PUBLIC DEBATE» έχει σχεδιαστεί για να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα και έχει ως γενικό στόχο την ενίσχυση της ικανότητας των Ελληνίδων πολιτικών και υποψηφίων στα κοινά καθώς και των Μέσων ενημέρωσης (δημοσιογράφοι, σπουδάστριες/ές επικοινωνίας/δημοσιογραφίας, bloggers) να αναγνωρίζουν, να αντιμετωπίζουν και να προλαμβάνουν τις διακρίσεις λόγω φύλου στις δημόσιες συζητήσεις. Ειδικότεροι στόχοι είναι: ▪ να ευαισθητοποιήσει 120 εργαζόμενες/ους σε Μέσα ενημέρωσης και σπουδάστριες/ές επικοινωνίας/δημοσιογραφίας στον εντοπισμό, την αντιμετώπιση και την πρόληψη του σεξισμού και των διακρίσεων λόγω φύλου στα μέσα ενημέρωσης και να αυξήσει την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους περιστατικά και να προωθούν την ενημέρωση χωρίς διακρίσεις με βάση το φύλο. ▪ να ενισχύσει την ικανότητα 100 γυναικών					
--	---	--	--	--	--	--

	πολιτικών και υποψηφίων να εντοπίζουν και να απαντούν σε περιστατικά σεξισμού και διακρίσεων στις δημόσιες συζητήσεις και να τα αντιμετωπίζουν δημόσια. ▪ να διαδώσει τα αποτελέσματα του έργου και να δεσμεύσει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση για την προώθηση μέσω ενημέρωσης χωρίς διακρίσεις με βάση το φύλο.						
SHARE – Promoting work-life balance in companies and a better sharing of care between men and women	Στοχεύει στην αντιμετώπιση των παραδοσιακών και στερεοτυπικών έμφυλων ρόλων εντός της οικογένειας και στην προώθηση της συμφιλίωσης μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής (work-life balance), δίνοντας έμφαση στο εργασιακό περιβάλλον και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές ευρωπαϊκές και εθνικές προτεραιότητες και αναπτύσσοντας συμπληρωματικές δραστηριότητες που ενεργούν με πολυδιάστατο και πολύπλευρο τρόπο. Η εθνική προτεραιότητα, που καθορίστηκε από τον πρόσφατο εθνικό νόμο 4604/2019 «Για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων», ορίζει ότι πρέπει να αναπτυχθούν συγκεκριμένα κριτήρια από τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΟΠΙΦ) για την επιβράβευση των επιχειρήσεων που προωθούν την ισότητα των φύλων. Το SHARE σχεδιάζεται λαμβάνοντας υπόψη αυτή την εθνική προτεραιότητα, καθώς και τη Στρατηγική δέσμευση για την ισότητα των φύλων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2016-2019) και συγκεκριμένα την πρωτοβουλία για τη συμφιλίωση μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Έτσι, περιλαμβάνει το σχεδιασμό ενός πιλοτικού Προγράμματος Ισότητας που θα οδηγήσει στην απονομή πιλοτικού Σήματος Ισότητας για τις Επιχειρήσεις που θα ενδιαφερθούν να λάβουν μέρος. Η πιλοτική αυτή διαδικασία θα συμβάλει στην ανάπτυξη συγκεκριμένης μεθοδολογίας για την απόκτηση Σήματος (κριτήρια, προδιαγραφές), η οποία θα αποτελέσει τη βάση για την εφαρμογή της νομοθετικής διάταξης περί Σήματος Ισότητας					Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (2014-2020) της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (συντονιστής φορέας), Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) Οργανισμός για την Επαγγελματική Ενδυνάμωση των Γυναικών Women On Top.

	στην πράξη. Ταυτόχρονα, το Έργο προβάλλει τον ρόλο του πατέρα ως κομβικό στην ανατροφή και ανάπτυξη του παιδιού ώστε να τον ενθαρρύνει να αναλάβει ισότιμα με τη μητέρα το καθήκον της φροντίδας των παιδιών αλλά και των ηλικιωμένων και αδύναμων μελών της οικογένειας. Ειδικότερα, οι κύριοι στόχοι του Έργου είναι: ▪ η δέσμευση επιχειρήσεων να εφαρμόσουν ευαίσθητες στο φύλο παρεμβάσεις για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και προσωπικής ζωής ▪ η προώθηση της ανταλλαγής γνώσεων σχετικά με καλές πρακτικές και πρωτοβουλίες ▪ η συμβολή στην ανάπτυξη μεθοδολογίας για την καθιέρωση της απονομής του Σήματος Ισότητας σε επιχειρήσεις (διαδικασία, κριτήρια και αξιολόγηση) ▪ η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία της συμφιλίωσης επαγγελματικής και προσωπικής ζωής με ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των ανδρών ▪ η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από φιλικές για την οικογένεια εργασιακές ρυθμίσεις και πρωτοβουλίες συμφιλίωσης επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, τόσο για εργοδότες όσο και για εργαζόμενους.						
R&I PEERS – Πιλοτικές εμπειρίες με σκοπό τη βελτίωση της ισότητας των φύλων στους ερευνητικούς οργανισμούς” («Pilot experiences for improving gender equality in research organisations»)	Γενικός στόχος του έργου είναι η εξάλειψη των συνθηκών, που περιορίζουν τη συμμετοχή και τη σταδιοδρομία των γυναικών στην Έρευνα & Καινοτομία (R&I –Research & Innovation) στη γεωγραφική περιοχή της Μεσογείου, μέσω του σχεδιασμού και της εφαρμογής Σχεδίων Δράσης Ισότητας (ΣΔΙ) στους ερευνητικούς οργανισμούς και πανεπιστήμια που συμμετέχουν. Ειδικότεροι στόχοι του έργου είναι: ▪ Εφαρμογή και βελτίωση των Σχεδίων Δράσης για την Ισότητα (ΣΔΙ) στους συμμετέχοντες Οργανισμούς.						Πανεπιστήμιο του SALERNO – Ιταλία (συντονιστής φορέας) Κυπριακό Ινστιτούτο Νευρολογίας και Τεχνολογίας – Κύπρος Εθνικό Συμβούλιο Ερευνών – Ιταλία Γενική Συνομοσπονδία Βιομηχανιών του Salerno – Ιταλία. Κέντρο Ερευνών και Νανοεπιστήμης- CIC NANOGUNE – Ισπανία Ερευνητικό Ινστιτούτο “MIGAL GALILEE”- Ισραήλ Ψηφιακό Ινστιτούτο Ηγεσίας – Βέλγιο

	- Μείωση του χάσματος των φύλων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στην υλοποίηση έρευνας. - Μεγιστοποίηση της επιρροής του περιεχομένου του φύλου στα ερευνητικά προγράμματα. Η βασική μέθοδος εφαρμογής των Σχεδίων Δράσης Ισότητας (ΣΔΙ) περιλαμβάνει συμμετοχικά workshops στη βάση ενός δημοκρατικού και δομημένου διαλόγου που θα διεξαχθεί στα 4 αντίστοιχα Σεμινάρια αμοιβαίας μάθησης (Ισπανία, Σλοβενία, Ιταλία, Ελλάδα) κατά τη διάρκεια του 4ετούς προγράμματος. Υπεύθυνο για την εισαγωγή της επιστημονικής μεθοδολογίας Δημοκρατικού Διαλόγου στις διαδικασίες του προγράμματος είναι το Cyprus Neuroscience & Technology Institute. Τα ΣΔΙ περιλαμβάνουν επίσης σχέδια ευαισθητοποίησης, διάδοσης και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων του έργου που θα εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα ολόκληρου του σχεδίου μετά το τέλος του έργου. Η ΓΓΙΦ συμμετέχει στο Πρόγραμμα ως ο καθ' ύλην αρμόδιος φορέας για την ισότητα των φύλων στη χώρα. Πρόθεση της ΓΓΙΦ είναι να εξαγει καλές πρακτικές από την πιλοτική εφαρμογή του ΣΔΙ στο εσωτερικό της ώστε να μπορέσει να προωθήσει παρόμοια Σχέδια σε άλλους φορείς του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα, ιδιαίτερα ερευνητικούς και ακαδημαϊκούς φορείς.						Σλοβακική Οικονομική Ακαδημία – Σλοβενία Οργανισμός προώθησης Επιστημονικής έρευνας – Τυνησία Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων – Ελλάδα
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ							
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	Υφιστάμενη κατάσταση και Περιγραφή Δράσης	Έναρξη	Λήξη	Προσδοκώμενο Αποτέλεσμα	Προϋπολογισμός	Πηγές Χρηματοδότησης	Συνεργαζόμενοι φορείς
Ενίσχυση των υπηρεσιών διαπολιτισμικής μεσολάβησης σε Κέντρα Κοινότητας (ΚΚ) και Κέντρα Ένταξης Μεταναστών (ΚΕΜ)	Η εν λόγω δράση σχεδιάστηκε από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Ένταξης του Υπουργείου σε συνεργασία με την Ειδική Υπηρεσία Σχεδιασμού Δράσεων ΕΚΤ (ΕΥΣΕΚΤ) σε εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη και συγκεκριμένα του Άξονα: “Πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες”. Στο πλαίσιο της δράσης, θα υλοποιηθεί επιμόρφωση και πρόσληψη διαπολιτισμικών	2021	2023	Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών μέσω ΚΕΜ και ΚΚ προς τους πολίτες τρίτων χωρών	2.770.460€	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) ΕΣΠΑ 2014-2020	

	μεσολαβητών σε ΚΕΜ και σε Κ.Κ, μέσω της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ), καθώς αποτελεί τον θεσμοθετημένο τεχνικό και επιστημονικό σύμβουλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Μέσω του εν λόγω έργου αναμένεται να καταρτιστούν 60 περίπου διαπολιτισμικοί μεσολαβητές οι οποίοι θα τοποθετηθούν σε 47 Δήμους, 8 Περιφερειών της χώρας.						
--	---	--	--	--	--	--	--

Μεθοδολογία – Προσέγγιση

Ο ρατσισμός και η μισαλλοδοξία αποτελούν πολύπλοκα φαινόμενα με συχνά επικαλυπτόμενες μορφές εκδήλωσης και με πολλαπλές επιπτώσεις. Για αυτό το λόγο κρίνεται απαραίτητο να εφαρμοσθεί μία συνεκτική, «ολιστική» προσέγγιση, τα βασικά στοιχεία της οποίας είναι:

- Καθορισμός συγκεκριμένων στόχων δράσης, χρονοδιαγράμματος, ομάδων στόχων.
- Συγκριτική αξιολόγηση μέσω μετρήσιμων δεδομένων.
- Δέσμευση βασικών ενδιαφερομένων φορέων για την υποστήριξη της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου, συμπεριλαμβανομένων φορέων χάραξης πολιτικής, ειδικευμένων και ειδικών φορέων, των κοινωνικών εταίρων και των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών κα.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης καλύπτει την περίοδο 2020-2023. Οι δράσεις θα υλοποιηθούν από το σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων που θα κληθούν να εφαρμόσουν πρωτοβουλίες στους αντίστοιχους τομείς τους αλλά και σε συνεργασία μεταξύ τους. Πρέπει να ενθαρρυνθεί η επικοινωνία και η συνεργασία μεταξύ των φορέων για να αποφεύγονται επικαλύψεις και να εξασφαλισθεί η συνεκτική εφαρμογή του σχεδίου.

Η εφαρμογή αυτού του σχεδίου βασίζεται σε μια προσέγγιση συνεργατικών σχέσεων μεταξύ θεσμικών φορέων και μελών της κοινωνίας των πολιτών. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή του σχεδίου δράσης θα εποπτεύεται από το Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, στα καθήκοντα του οποίου περιλαμβάνεται «ο συντονισμός της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς η ενίσχυση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στα ζητήματα αυτά». Ειδικότερα το Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας:

- Παρέχει γενική καθοδήγηση και κατεύθυνση για την εφαρμογή του σχεδίου και επιβλέπει την εφαρμογή συγκεκριμένων πρωτοβουλιών
- Επικαιροποιεί το σχέδιο δράσης σύμφωνα με τις μεταβαλλόμενες τρέχουσες συνθήκες και ανάγκες.
- Ελέγχει τις εκθέσεις αξιολόγησης διαφόρων δραστηριοτήτων και υποβάλει συστάσεις για βελτιώσεις

Βασικές αρχές υλοποίησης

Υπάρχει μια σειρά παραγόντων που θα επηρεάσει τον συνολικό αντίκτυπο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, όπως η συνέπεια και η δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων φορέων, η υποστήριξη του σχεδίου από ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων μερών και η εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων για την επίτευξη των σκοπών και στόχων του Σχεδίου.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης πρέπει να είναι σύμφωνο με τις υποχρεώσεις και τις δεσμεύσεις του κράτους στα διεθνή, περιφερειακά και εθνικά πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να καθοδηγείται, μεταξύ άλλων, από τις ακόλουθες αρχές:

1. Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: πρέπει να αναγνωρίζεται ότι οι θεμελιώδεις κανόνες για τα ανθρώπινα δικαιώματα απολαμβάνουν καθολική προστασία από το διεθνές δίκαιο. Παράλληλα, θα πρέπει να δίδεται ίση προσοχή σε όλες τις κατηγορίες δικαιωμάτων (ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών).
2. Συμμετοχή και ένταξη: Οι δράσεις πρέπει να εγγυώνται πλήρη, αποτελεσματική και ισότιμη συμμετοχή ενδιαφερόμενων ατόμων και ομάδων.
3. Προοδευτική υλοποίηση: Οι δράσεις πρέπει να είναι στοχοθετημένες και νομικά συνεπείς. Παράλληλα, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης αποτελεί ένα «ζωντανό» εργαλείο, το οποίο πρέπει να υπόκειται σε ανατροφοδότηση λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της κάθε περιόδου. Επιπλέον, η υποχρέωση προοδευτικής υλοποίησης συνεπάγεται ότι δεν πρέπει να υπάρξει οπισθοδρόμηση, με δράση ή παράλειψη, σε χαμηλότερο επίπεδο απόλαυσης δικαιωμάτων από αυτό που έχει ήδη επιτευχθεί.
4. Ευθύνη - Λογοδοσία: Για να είναι αποτελεσματικό το Εθνικό Σχέδιο Δράσης χρειάζεται την ανάπτυξη ενός συστήματος λογοδοσίας που θα βασίζεται σε συγκεκριμένους και εξακριβώσιμους στόχους.
5. Κράτος δικαίου: Οι δράσεις πρέπει να καθοδηγούνται από τις βασικές αρχές της νομιμότητας, της ισότητας, της λογοδοσίας και της συμμετοχής.

Αξιολόγηση – Έλεγχος Ποιότητας

Η προοδευτική εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου θα παρακολουθείται σε ετήσια βάση (τέλος εκάστου έτους) από το ΕΣΡΜ. Η παρακολούθηση θα εντάσσεται στο πλαίσιο των τακτικών ή/και εκτάκτων συνεδριάσεών του. Ο έλεγχος αυτός θα βασίζεται σε εσωτερικές αναφορές υλοποίησης που θα

καταθέτουν οι φορείς υλοποίησης των δράσεων στο ΕΣΡΜ και θα αποσκοπεί αφενός στην διαπίστωση της απρόσκοπτης εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου, αφετέρου στην αντιμετώπιση πιθανών δυσκολιών και εμποδίων που μπορεί να ανακύψουν, ενώ θα επιτρέψει την ανατροφοδότηση και τον επανασχεδιασμό δράσεων, την προσθήκη νέων δράσεων και τον επαναπροσδιορισμό των επιχειρησιακών στόχων σύμφωνα με τις τρέχουσες ανάγκες και περιστάσεις.

Η αξιολόγηση, που θα εκκινήσει στο τέλος του 2023, θα διασφαλίσει ότι έχουν επιτευχθεί τα καλύτερα αποτελέσματα και θα προσδιορίσει διδάγματα από τυχόν περιορισμούς. Η αξιολόγηση θα βασίζεται σε ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα.

Η οριζόντια αξιολόγηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης και των επιμέρους δράσεων θα επικεντρωθεί σε τρεις ομάδες αξιολογικών δεικτών όπως αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα

Ομάδα αξιολογικών δεικτών	Υποθέσεις αξιολόγησης	Δείκτες
Συνάφεια	Η Δράση εξακολουθεί να είναι συνεπής με τους στόχους και τις προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου Δράσης	Βαθμός ευθυγράμμισης με τους στόχους και τις προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου Δράσης
Σχεδιασμός και Παράδοση	Υπήρξε αποτελεσματική συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων	Αριθμός εμπλεκόμενων φορέων Φύση και βαθμός εμπλοκής
	Υπήρξε αποτελεσματικός σχεδιασμός και διαχείριση της Δράσης	Έκταση / ποιότητα / καταλληλότητα των εργαλείων διαχείρισης (δηλαδή μέτρηση απόδοσης, παρακολούθηση και αναφορά) και πόροι (ανθρώπινοι και οικονομικοί) Έκταση / ποιότητα / καταλληλότητα συντονισμού, επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών Ευαισθητοποίηση των βασικών ενδιαφερομένων

Απόδοση	Η Δράση συνέβαλε στην επίτευξη των διακηρυγμένων στόχων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης	Δεδομένα που παρέχονται από εμπλεκόμενους φορείς
	Η χρήση πόρων ήταν αποτελεσματική	Προϋπολογισμένες δαπάνες σε σύγκριση με τα πραγματικά κόστη Σύγκριση με άλλες Δράσεις

Οι ακόλουθες μέθοδοι θα χρησιμοποιηθούν για τη συλλογή δεδομένων:

- **Μελέτη εγγράφων:** Θα διεξαχθεί ανασκόπηση όλων των εγγράφων και των μετρήσιμων παραδοτέων των δράσεων, συμπεριλαμβανομένων: α) έγγραφα που σχετίζονται με την αρχική περιγραφή της δράσης, και β) υλικό που παράχθηκε στο πλαίσιο δράσεων, συμπεριλαμβανομένων παρουσιάσεων, προτύπων και εργαλείων αναφοράς, υλικού διαβούλευσης και αποτελεσμάτων,
- **Σύνθεση ευρημάτων αξιολόγησης δράσεων:** Οι διαθέσιμες πληροφορίες από την αξιολόγηση θα χρησιμοποιηθούν και για την αξιολόγηση της συνολικής απόδοσης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης. Επιπλέον, η αξιολόγηση θα παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη συνάφεια και το σχεδιασμό / παράδοση του προγράμματος.

Οριζόντια κριτήρια αξιολόγησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης
Το Σχέδιο χρηματοδοτείται επαρκώς Οι συγκεκριμένοι στόχοι απόδοσης είναι ρεαλιστικοί, εφικτοί και προοδευτικοί Οι κίνδυνοι που σχετίζονται με την διαχείριση των δράσεων εντοπίζονται και αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά Οι δράσεις υποστηρίζονται σε πολιτικό και ανώτερο επίπεδο διοίκησης και από εξωτερικούς φορείς Οι στόχοι, οι προτεραιότητες και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα είναι σαφείς και αποδεκτοί από τους συνεργαζόμενους φορείς Οι δραστηριότητες των οργανισμών ευθυγραμμίζονται με τους στόχους, τις προτεραιότητες και τα αποτελέσματα του Εθνικού Σχεδίου Δράσης Η δομή διαχείρισης του Σχεδίου υποστηρίζει το απαιτούμενο επίπεδο συνεργασίας, ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα το σχετικό κόστος του οριζόντιου συντονισμού

Επικοινωνία και Δημοσιότητα του Εθνικού Σχεδίου

Η ευαισθητοποίηση/ενημέρωση του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας και η παροχή πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης αποτελεί αναπόσπαστο συντελεστή για την επιτυχία της εφαρμογής του.

Για τον σκοπό αυτό έχει συνταχθεί ένα Πλάνο Επικοινωνίας που καθορίζει τους τρόπους για να μεταδώσει το μήνυμα καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας. Το πλάνο επικοινωνίας καθορίζει όλες τις δράσεις μέσω των οποίων και τα μέσα για την επίτευξή τους. Το πλάνο επικοινωνίας περιλαμβάνει τις οδηγίες για την εκστρατεία ευαισθητοποίησης που θα ακολουθήσει σχετικά με τον τρόπο διάδοσης των μηνυμάτων επικοινωνίας στις ομάδες-στόχους¹¹³. Επίσης, πληροφορίες για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης θα φιλοξενούνται στην ιστοσελίδα του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.

Παράλληλα προβλέπονται δράσεις για την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης και την ανάπτυξη ικανοτήτων:

- Δημιουργία οδηγού για τα δικαιώματα των θυμάτων των εγκλημάτων μίσους που μεταφράζεται σε εννέα (9) γλώσσες.
- Διοργάνωση τριών (3) εργαστηρίων (workshops) σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων τα οποία θα απευθύνονται σε ενδιαφερόμενες κοινότητες και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Τα εργαστήρια θα διοργανωθούν από το Κέντρο Πολιτικής Έρευνας του Παντείου Πανεπιστημίου, με τη συνεργασία του Εθνικού Συμβουλίου για την καταπολέμηση του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.
- Διοργάνωση έξι (6) εκπαιδευτικών συναντήσεων οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ εισαγγελέων, κοινοτήτων και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων εγκλημάτων μίσους και τις διαδικασίες αναφοράς ενός εγκλήματος.
- Διοργάνωση δύο (2) εκπαιδευτικών σεμιναρίων για εισαγγελείς και τη συμμετοχή της Ελληνικής Αστυνομίας με θέμα τα εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο και την δημόσια υποκίνηση σε ρατσιστική βία.
- Διοργάνωση διεθνούς συνεδρίου σχετικά με τον ρόλο των μελών των εθνικών κοινοβουλίων στην καταπολέμηση του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας, καθώς και της ρητορικής μίσους με ζωντανή τηλεοπτική κάλυψη. Το συνέδριο θα διοργανωθεί από τη Βουλή των Ελλήνων και θα συμμετέχουν μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μέλη της κοινοβουλευτικής συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης και διεθνείς εμπειρογνώμονες.

¹¹³https://www.ministryofjustice.gr/wp-content/uploads/2020/05/nscri_1.pdf

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΣΑΛΛΟΔΟΞΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Πάνος Αλεξανδρής, Γενικός Γραμματέας Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης

ΜΕΛΗ

ΦΟΡΕΑΣ- ΥΠΗΡΕΣΙΑ	ΤΑΚΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ	ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΜΕΛΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΣΩΤΗΡΙΑ ΚΑΣΝΑΚΟΥΔΗ	ΖΩΗ ΝΑΣΙΚΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	ΑΘΗΝΑ ΠΛΕΣΣΑ - ΠΑΠΑΔΑΚΗ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	ΗΛΙΑΣ ΚΑΣΤΑΝΑΣ	ΕΛΙΖΑ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΑΡΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΤΣΑΓΡΗΣ	ΕΛΥΝΑ ΚΑΠΛΑΝΗ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΘΕΟΔΩΡΑ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΚΑΣ
ΑΡΧΗΓΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΕΤΣΑΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ		
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	ΜΑΡΙΝΑ ΜΑΘΑ - ΓΑΛΑΝΟΥ	ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΟΥΡΝΑΡΑ
ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	ΔΑΦΝΗ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ	ΕΥΑΝΘΙΑ (ΕΥΑ) ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ	ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ	ΕΛΕΝΗ ΤΑΚΟΥ	ΙΒΕΤ ΤΖΑΚΥ ΑΜΠΟΥΛΙΜΕΝ
Ε.Σ.Α με.Α	ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΔΑΚΑΣΤΑΝΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΟΓΑΡΑΣ

Ε.Σ.Η.ΕΑ	ΑΡΙΑΔΝΗ ΑΓΑΤΣΑ	ΕΥΘΥΜΙΟΣ (ΜΑΚΗΣ) ΔΙΟΓΟΣ
Κ.Ε.Θ.Ι	ΘΕΟΔΟΣΙΑ ΤΑΝΤΑΡΟΥ - ΚΡΙΓΓΟΥ	ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΞΕΠΑΠΑΔΑΚΟΥ
Γ.Σ.Ε.Ε.	ΕΛΛΗ ΒΑΡΧΑΛΑΜΑ	ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΜΠΑΜΠΑΝΕΛΟΥ
Α.Δ.Ε.Δ.Υ	ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΣ	ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ (Ε.Σ.Ρ.)	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΛΕΙΟΣ	ΠΟΠΗ (ΚΑΛΛΙΟΠΗ) ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ
ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ (ΧΩΡΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΨΗΦΟΥ)	ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΥΚΟΒΑΡΔΗ	ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΥ